

Ivo Kalinski

Leti, frizbi, leti!

Ivan (Ivo) Kalinski rođen je u Črečanu kod Sv. Ivana Zeline. Studij, magisterij i doktorat humanističkih znanosti završio na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Znanstvenik i književnik. Objavio 70-ak znanstvenih i stručnih radova s područja dijalektologije, leksikografije i povijesti jezika. Sustavno se bavi proučavanjem jezične i estetske strane suvremene kajkavske književnosti. Urednik Male biblioteke »Dragutin Domjanić« [59 knjiga/zbornika], biblioteke »Susreta riječi« [10 knjiga/zbornika], jedan od urednika Male biblioteke »Ignac Kristijanović«, jedan od urednika časopisa KAJ.

Ivo Kalinski

LETI, FRIZBI, LETI!

Zagreb, 2013.

Mala biblioteka
“Dragutin Domjanić”
knjiga 69.

Nakladnik:
Pučko otvoreno učilište Sv. Ivan Zelina

Za nakladnika:
Ivica Kukovačec

Urednica
Božica Pažur

Grafičko i likovno oblikovanje:
POU Sv. Ivan Zelina

Tisak i uvez:
Tiskara Zelina d.d.

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne
knjižnice u Zagrebu pod brojem 851804.

ISBN: 978-953-6540-56-3

IVO KALINSKI

LETI, FRIZBI, LETI!

*Memoarska saga o odrastanju,
ljubavi i smrti*

Fly i Mrmi.
Posmrtna maska.

Svakog jutra oko šest sati, osobito za naznaka jasna dana – kroz okno sjeverne sobe u tren preletjevši očima udolinom s poljima kukuruza, pusta strništa prošarana korovom, međašne živice trnovine i glogovine, lugove i gajeve brijesta i rijetka javora u kojima tetrijeb, ta čudna ptica zagonetno promatra boju vlastitoga perja i zec u ljubavnu zanosu još jednom se uspinje na svoju dragu – on usmjeri pogled prema onom jednom jedinom vrhu najistočnijeg obronka Zagrebačke gore i na njem ga zaustavi.

Bez očna treptaja, bez ijedne riječi taj ranojutarnji ritual fiksirana pogleda i šutnje traje ponekad dva sata, pokadšto i duže, sve dok se ne oglase ona dva stvora: pas Fly i mačak Mrmi.

Pas lajanjem, mačak mijaukanjem.

Istini za volju, niti je to pravo pseće lajanje, niti pravo mačje mijaukanje.

Oboje više cendravo zanovijetanje.

Kao uvijek, osluškujući pod koracima cvilež crvotočnih stuba, spušta se u prizemlje, dadne ljubimcima jelo, opet vrati se u sjevernu sobu.

I – taman da razgrne paučinu do prozora, pauk krstaš – ne budi naivan, pomisli! – munjevito se sklanja u kut, u bijegu zasvjetlucalo mu nožice, možda, nije baš siguran, i onih nekoliko o stropnu gredu ovješanih kostura sasušanih haringi, niti da sjedne u omiljen naslonjač Singapore 1871., niti da predahne, niti da pučne na skramu sjećanja, što inače čini, nego se bez riječi opet vrati u prizemlje.

U prizemlju, što također nije nikakva novost, zagleda se u četvrtasta dvokrilna vratašca na pogolemom starinskom ormaru, vratašca koja je napravio za psa i mačka da se zimi kroz ulazni portal, reći ćemo tako, sklone od studeni.

Nisu to obična vratašca, prije umjetničko djelo, bar tako specifičnim odobravanjem kažu i pas i mačak. Oba krila obrubljena žutom srčikom probranih lipovih daščica, sredina ukrašena raznobojnim uzorcima drugog drva, što sveukupno ostavlja dojam mozaičnih inkrustacija.

Fly i Mrmi promatraju ga, tobože nezainteresirano.

Tu i tamo pogledavaju na police od grubo istesane hrastovine.

Na policama, poredane jedna do druge – obrazine, maske. Njih dvanaest! Slijeva nadesno sve jedna crnja od druge. To su karnevalske maske djeda Ivana, koji je, obuzet karnevalima, tvrdio da život i nije drugo doli karneval.

Cijeli svoj život, osobito otkad je bio umirovljen, izrađivao je karnevalske maske, kalupe za njih također. S mnogima pri izradi vidljivo nezadovoljan, uz žestoku psovku odmah bi ih slupao sjekirom. Kad je bilo tako baka Mara, umiljata polupokretna staričica, ipak bi smogla snage i brzo šmugnula u pokrajnu komoricu.

“Pusti vragu mira, čovjek sa sjekirom, i još k tomu ljut!”, bile su njezine riječi.

Još neko vrijeme za njom kao da se vukla njezina grba.

Od svih dvanaest maski na policama i ovaj put odluči se za onu jednu, izdvojenju na počasno mjesto – posmrtnu masku.

Nju je djed Ivan posebno volio, zapravo obožavao.

“Ova maska, baš ova maska – to ti je, dragec moj, jedina prava stvar, jedina prava sila na ovom svijetu koja može sve trenutke, čak i onaj zadnji samrtni hropac pretvoriti u sveti oblik, svakako svetiji od svih sranja iz našeg bivšeg života”, znao bi reći.

Nataknuvši je na glavu često bi s bakom, koja se zbog straha nije opirala, izvodio neki čudan vratoloman ples, u znak takta toptajući čizmetinama po zemljanu podu.

Poslije bi, baka je još dugo zadihana soptala, nastavljao s pričom na koji je način iz zarobljeništva u Galiciji uspio izvući živu glavu.

Galicija je uvijek bila ista, ali je scenarij bio drugi.

Ni bake ni djeda više nema.

Baka je tiho, ima tomu više godina, otišla na drugi svijet.

Definitivno, tako barem kažu oni koji, ako je vjerovati, za sebe tvrde da su krcati iskustvima s ovog i onog svijeta.

Mariofil ne vjeruje u to, jer mu se, osobito noću, baka javlja. Bilo bi glupo i nepošteno da sad ponavlja njezine riječi. Obično prebire zrnca krunice.

Djed Ivan nije doduše otišao na taj drugi svijet, ali već više godina čami u domu za nemoćne i nepokretne. To zapravo i nije dom za nemoćne i nepokretne, nego stacionar za slaboumne.

Sve je započelo slučajno, kao što manje-više sve na ovom svijetu slučajno započinje.

Kad je jednog tmurnog dana, dan je doista bio iznimno tmuran, mačak Mrmi nestašno igrajući se s police bacio voljenu posmrtnu masku i slomio je, djedin svijet – s onih rajskih visina u kojima su on i ona, ta maska, zajedno iz dana u dan, mjesecima i godinama glasno razgovarajući pretresali prošle i neposredne događaje, one lijepe i one pune raznih opačina, zajedno smijali se i tugovali, oživljavali one odnekoć moćne trenutke i uspomene – srušio se u bezdan.

Uvjeravanja da ćemo u kalupu izliti novu posmrtnu masku, ta nije to nekakva posebna mudrolija! – ne samo da nisu pomagala nego su u njem još više podjarivala useljenu tugu. I nije to bilo obično tugovanje; s nestankom te maske kao da je nestao i njezin začetnik i tvorac, sam demiurg, sam bog, graditelj svijeta.

Djed Ivan iz dana u dan niti je jeo niti pio, vidljivo je nestajao, venuo kao biljka bez vode. Povremeno, očima punima praznine kao da je htio, ali nije mogao, izreći neku jako važnu vijest.

I to je bilo sve.

Gledajući ga onako izgubljena i jadna kako čvrsto steže vrećicu s djelićima slupane posmrtno maske, imao se dojam da je tom inače veselu čovjeku neka nevidljiva sotonska menažerija polako, komad po komad, započela kidati dijelove tijela i da će mu na kraju u bjesomučnoj orgiji iščupati srce.

Ni noću, razgovarajući s bakom o tom što se zapravo dogodilo, Mariofil nikako da nađe rješenje, nikako da domisli što je činiti.

Baka je bila vrlo zabrinuta, primijetio je.

“A sjekira? Je li mu sjekira u rukama?”, pitala je.

Možda se vara, misli da je bila prestrašena.

Kad danas gleda na to, misli drukčije nego onda. Danas misli da je baka Mara bila vrlo staložena, usudio bi se reći – decentna, prestrašen je bio on. Netko će danas, zna, reći da je to samo stvar mentalne refleksije, ništa drugo.

“Ponekad. Zadnji put prije dva dana, točno prije dva dana, sjekiroj je lomatao, točno prije dva dana, ali ništa opasno. Kao da se igra. Tako nekako”, rekao je.

“Pazi, moraš mu je oduzeti, moraš! Mogao bi napraviti veliko zlo. Bože, sačuvaj! On je jako dobar čovjek, ali je ponekad malo lud”, dodala je baka.

Da je onda znao što sada zna, sigurno bi postupio drukčije.

Iz dana u dan djed se međutim počeo ponašati sve neobičnije. Nekad bi, obično izjutra, iznenada i vrlo žustro opalio plesnu dionicu, solo plesnu dionicu, držeći u uzdignutim rukama onaj smotuljak s razbijenom maskom.

Je li se možda u njoj prurušeno skrivala neka draga iz bivšeg života, sada raskomadana, raskomadana ljubav koja se povremeno batrga – tko će znati?

Nekad bi se satima bezrazložno infantilno cerekao; možda domišlja kakav provokativan način kojim će zaskočiti unaprijed smišljeno verbalno dueliranje.

Mariofil je pozvao hitnu.

Doktora i dvojicu bolničara dočekao ispred kuće.

Doktoru cijeli slučaj opisao u tančine.

Doktor se, tko će znati zašto, mrštio – kao da je taj čas popio nešto gorko, na primjer grejp. Ona dvojica bolničara, okrenuta leđima, bila u nekom svom svijetu.

Jedan se sve to malo vrlo čujno podrigivao, drugi se glasno smijao.

Doktor je, bilo je vrlo uočljivo, na bijelu haljetku imao dvije-tri kapi krvi, vrlo svježe krvi.

Mariofil je blenuo i Doktor je to primijetio.

“No, da vidimo kaj je z dedekom! Možda nije ništ”, rekao je nonšalantno.

Djed Ivan na sveopće iznenađenje – prekinuvši špekulanje i uspravivši se; bože, kako taj čovjek frapantno brzo mijenja taktičke modele, možda se on ipak samo perfidno poigrava? – dočeka ih krajnje komunikativno, čak s onim malograđanskim slatkastim frazetinama: “Kako ste?”, “Jesmo za kavicu?”, “Ili možda pićence?”

“Ne, fala!”, rekao je Doktor, “mi smo vam na poslu, znate. Dok se radi – radi se, ne?”

“A, je li? Pak ljudi na poslu i piju i jedu, koliko ja znam!”

“Je, je. Ali to su vam neki drugi ljudi, to nismo mi. Nego, dedek, recite vi meni kaj vas zapravo boli?”, pitao je Doktor.

Usput mu je, ali nimalo usputno, pao stetoskop.

“Što me boli? Ništa. Ništa me ne boli! Pa nisam ja bolestan. Valjda bi znao da sam bolestan?! Nego, hoćete da se malo pošpekulamo? Kako vidim, moj Mariofil doveo je pravu ekipu.”

“Drugi put, dedek, drugi put. Sad baš nemamo vremena”, rekao je Doktor.

“No dobro. Onda ništa. Možda će se baka Mara htjeti... Mariofil”, obratio se, “a gdje je baka?”

“Baka? Baka će doći, svakako će doći.”

“A maske? Jeste primijetili moje maske?”, onako napola okrenut djed se obratio Doktoru.

Na polici, poredane jedna do druge, njih jedanaest, cerekalo se. Ili se tako činilo.

“A jesam, jesam, kako ne! Fantastično! Baš su fantastične.”

Bolničar, onaj viši, dograbio je onu jednu sebi najbližu i u tren oka tutnuo je onom drugom na glavu. Taj drugi je podviknuo “Jaoj!”, ali je podviknuo i djed Ivan.

“Ostavi to, majmune, hebem te ...! Ti si slupao i onu posmrtnu,” zamahnuo je smotuljkom koji je zvecnuo.

“Nisam, gospodine, nisam! Prvi put sam ovdje, kunem se!”, prošaptao je bolničar.

“Jesi, jesi i jesi! Sigurno si to bio ti ... u uniformi policajca.”

Bolničar je vrlo pažljivo vratio masku na policu.

“Glupane, vrati je na njezino mjesto, a ne bilo gdje!”

Napolju, kraj kola hitne Doktor je rekao kako on misli da s dedekom nije ništa zabrinjavajuće, jedino da ga zbunjuje to njegovo špekulanje.

“A maske?”

“Ma čujte, to s maskama...Ma to vam nije ništ. Neko vam ima vidljive, neko nevidljive, kajne? Dedek ima vidljive, pa kaj onda! Ma to vam nije ništ.”

“A što ima u svemu tom, Doktore?”

“Slušajte”, Doktor se s kajkavskoga prekodirao na službeni standardni, “uza sve moguće dijagnostičke kombinacije, što je vrlo interesantno – ima takvih slučajeva ho-ho, mislim da se

ovdje ipak radi o dementia praecox. Naime”, Doktor se počeskao iza uha, “najprije sam pomislio da se radi o dementia senilis, ali mi je zapravo odmah bilo sumnjivo ono njegovo špekulanje... znate. U tim godinama? Ne, sigurno dementia praecox. Tipična infantilizacija, djetinja nezrelost, kažem vam.”

“U redu, Doktore, ali djed nije dijete! Ima osamdeset i dvije.”

“Mala djeca i starci – to vam je isto. Nego, kod svog liječnika opće prakse dignite recept za lijek koji sam vam prepisao. Zaboga, ne vama – dedeku! Siguran sam da će biti bolje”, tutnuo mu u ruke papirić. Žvrljotine na njem nitko ne bi uspio odgonetnuti. Pozdravio se, sjeo u hitnu i otišao. Zapravo nije.

“Dečki”, obratio se bolničarima, “ a gdje mi je stetoskop?”

“Možda kod dedeka”, odgovorili su uglas. Onaj manji još je pridodao: Dementia praecox.

Doktor se istinski namrštio.

“Jesenti miša!”, rekao je.

Punih petnaest godina Mariofil radi u centralnom skladištu knjiga, najjačih izdavača i knjižara, na radnom mjestu djeda Ivana, nekad glavnog skladištara, reklo bi se – nadskladištara, koji je nakon punih četrdeset godina staža – umirovljen.

Skladište s knjigama doista je ogromno: ljeti nenasna vrućina, zimi nenasna hladnoća.

Sve to malo knjige su dovožene i odvožene malim kamionetima s podužim platoima i niskim ogradama sa strane. Raspakirane se slagalo u za to posebne boksove, separirane odaje ili slično, one zapakirane na povišena mjesta da ih se sačuva od eventualne vlage.

Tisuće knjiga, različita profila i tematike, od dječjih slikovnica, stručnih osnovnoškolskih, srednjoškolskih, fakultetskih do beletrističkih: proze ... proze ... proze ... poezije ... poezije ... poezije ... eseji ... eseji ... eseji ... drame i romani ... drame i romani ... kolumne ... kolumne ... kolumne ... retorika... retorika ... medicina ... medicina ... tehnika ... filozofija i numizmatika ... memoari ... memoari ... memoari ... putopisi ... putopisi ... savjeti ... savjeti ... savjeti ... kuharice ... stripovi ... itd. itd.

Bože oprosti, sve same gluposti.

Čemu ili komu tolike naklade, komu ili čemu one služe?

Uostalom, tko to čita?

Ali, sve ima svoje zašto. Zašto je nešto, bilo što, tako kako jest.

Često je u skladište dolazila Lili, Gecekova Lili.

Gecek je generalni. Zgodan i šarmantan kozer, ali sumnjiv tip.

Lili se znala onim pomoćnim ljestvama uspenirati, tražeći tobože to i to, obično ljubiće. Svi su znali, čak pomoćni skladištari i radnici, da voli koketirati, da penjući se ljestvama voli pokazivati, onako odozdola, svoje doista lijepo tijelo. Bilo je dana i trenutaka kad nije imala gaćice i dečki bi, osobito šljakeri, obično iza pultova s filozofskim izdanjima drkali bjesomučnim tempom. Lili je, znajući to, na ljestvama slavodobitno kikotala. Neki bi je, ne mogavši odoljeti, pipkali. I za to dobivali šamare. Slatke šamare!

Noću, obično poslije razgovora s bakom, Mariofil bi maštao kako u rukama drži njezinu mekanu macu, ali bi od umora brzo zaspao.

Iz dana u dan kamioneti su dolazili i odlazili, utovarivali i istovarivali stara i nova izdanja svakojakih knjiga. Ta, tko danas uopće kupuje knjige? Živimo u zemlji blagostanja, zar ne? Kad živiš u zemlji blagostanja – što će ti knjiga?!

Osobito se za Uniju utovarivalo, tobože pod stari papir, prodavalo rashodovane knjige, onih o marksizmu, komunizmu, socijalizmu, vlastodršcima bilo je napretek; na primjer, tako na tomove i tomove o drugovima Lenjinu, Staljinu, pa i drugu Titu.

Naravno, glavnu pinku s odanom vrhuškom ubirao je Gecek

Odavna Mariofil je shvatio da svijet egzistira, nažalost i funkcionira, po principima interesnih skupina, lobija; nekoliko svjetskih multikompanijskih gurua i kartela stalno modelira i premodelirava jagmu za profitom i, da skratimo priču, zapravo dirigira što ćemo i koliko sutra jesti. Korupcije, lopovluk, pljačke, prijekare i provale, akcije i transakcije, otimačine i otmice, reketarenja, muljaže i makljaže na svakom koraku i u svim porama života – na cijeni su, pošten i predan rad za opće i osobno dobro – nagrađuje se sprdnjom, nerijetko i zatvorom. Jer otkud i otkad to da elitistima raznih fela baš siromašci i jadnici, radnici i djelatnici – nekad je to bila radnička klasa! – drže moralne prodike što bi

i kako trebalo raditi kad oni sami ne rade ništa nego štrajkaju ili prosvjeduju, štoviše traže mjesecima zaostale plaće.

Zato, ako niste član kojeg lobija – susret s propasti vam je neminovan. Možete se doduše neko vrijeme samojunačiti kao slobodan strijelac, ali ne dugo jer će vas lobisti, kad shvate da im smetate, jednostavno progutati tako da više nikad na vlastite noge: građevinski lobi, politički lobi, lobi sudbene vlasti, energetski lobi, ekološki lobi, lobi farmaceuta i doktora, lobi učitelja, nastavnika, profesora, novinarski i televizijski lobi, lobi izdavača, knjižara i prodavača, lobi ljubitelja lijepih umjetnosti, lobi pisaca, prevoditelja, slikara i ljubitelja kič umjetnosti, lobi staračkih domova, lobi autoprijevoznika, brodarara i ribara, poljoprivredni lobi, uvozni lobi, poduzetnički lobi, obrtnički lobi, lobi čistača i čistačica, lobi poljevača ulica, lobi prostitutki i prostitutata, makroa, podvođača i svodnika, lobi homoseksualaca, pedofila i voajera, itd. itd.

Kad je Mariofil na sjednici radničkog i poslije upravnog vijeća iznio vrlo oštre i opravdane primjedbe na račun poslovanja, osobito na račun direktora Geceka, nisu prošla ni dva dana – uručen mu je otkaz, s obrazloženjem da je neopravdano narušio ugled poduzeća, da se – što je bila ordinarna laž – nekorektno odnosi prema komitentima, među ostalim i prema gospođi Lili, Gecekovoj ženi.

Takvo što je očekivao, čak u dnu duše i priželjkivao.

Razne godinama primijećene gadljivosti, psine i opačine dolazile mu do usta, sad ih je konačno mogao izbljuvati i u miru nastaviti s hobijem: čitanjem i proučavanjem knjiga što ga je zadnjih godina posebno okupiralo.

Više se u skladištu neće morati zavlačiti u školje i niše i krijumčareno gutati slova i sadržaje. Kućica na osami, dražesna kućica – koju su zacijelo sagradili djed Ivan i baka Mara – sigurno će se tome veseliti, premda će ga tu i tamo opet pohoditi stare enigme: tko je on, tko su mu roditelji, koje nikad nije vidio, možda je posvojče, možda su ga djed i baka našli u kakvoj kartonskoj kutiji, možda ga je kakva mutna voda izbacila na obalu?

Nije važno.

Ionako se u toj kućici o tabu temama nikad nije govorilo.

Pas Fly i mačak Mrmi dočekali su ga ispred praga neobično razdragani, kao da su znali što se dogodilo.

Čak su se i maske na policama, njih jedanaest, nekako ozarile, činilo se.

U pokrajnoj komori mnogo knjiga različitih temata i sadržaja – na stelažama, na vodoravnim zidnim izbočinama, na pregradcima ormara, čak u onih pet-šest kutija na podu. Ni djed Ivan ni on nisu ih iz skladišta dovlačili tajom, nisu ih krali, za predan rad dobivali su ih kao poklon za 1. maj, novu godinu ili državne praznike. Za predan rad dobivali su ih i drugi radnici, ali bi ih po izlasku odmah bacali u kontejnere kao obično smrdljivo smeće.

Ne imajući neki drugi neodgodiv posao Mariofil je, može se reći, svojski prionuo čitanju. Čitao je on razne povijesne knjige, knjige o ratovima i revolucijama, knjige numizmatičke, romane, čak i poeziju.

Na kraju stelaže, u prašini, sasvim slučajno namjerio se na knjige o retorici, govorništvu, i to ga je na neki neobjašnjiv način privuklo. Bilo je tu knjiga o grčkom i rimskom govorništvu. Iz grčkog govorništva posebno su ga zainteresirale one o nadgrobnim govorima, a bilo je i više njih o političkom, sudskom i epideiktičkom govorništvu. Kičenošću retorskih figura, svaki na svoj način, oduševili su ga Gorgija, Demosten, osobito Homer. Njihova bravurozna metaforičnost, stilizacijski prepletaji anaforama, asonancama i paronomazijama bila je, i danas jest – genijalna! Osobito ga se dojmilo ono paronomazijsko poigravanje riječima istog korijena.

Od rimskih su ga, pak, privukli mnogi – posebno Ciceron, njegovi politički i sudski govori učinili su mu se pravim draguljima govorništva.

Knjige o govorništvu toliko su ga okupirale da je sam sebe, obično izjutra, uhvatio kako pjevušeći pred zrcalom glasno sklada najprije skromne, poslije cijele govorničke tirade. Koje su sve to malo prelazile u strast, obuzetost.

U predasima, osobito s proljetnim buđenjem kad je snijeg već dobro okopnio okupirali bi ga raznorazni vrtni poslovi, od sadnje povrtlarskih kultura do pljevidbe i okopavanja poraslih mladica.

Poznato je, kad se u rano proljeće kao znak nova života počinje gibati prvi korijen, stari ljudi ubrzanim tempom nestaju jedan za drugim, njihov korijen više nema obnavljačke životne snage, umire. Baš na jednom od tih sprovoda Mariofilu je poslije zadnjih župnikovih riječi oprostaja s pokojnikom i obraćanja bližnjima sinula ideja.

Kad je Štef Popevač iznenada umro Mariofil je održao svoj prvi nekrolog, nadgrobni govor. Bilo je malo ljudi, ali svi su plakali.

Već u tom prvom govoru Mariofil je, spretno se ubacivši među govornike, pronašao ključ koji je otvarao onaj prostor u kojem se tako jasno lomi prijelaz iz života u smrt. Bio je to govor pun tjeskobe, ali govor koji je tu emotivnu tjeskobu nijansirao kao supostojanje života i smrti, kao nešto sasvim obično na što se dotad nije obzirala nikakve pozornost.

I smrt je samo, govorio je Mariofil, žudnja za životom na višoj razini koju još ne poznajemo, priroda je ta, bez naše volje, koja joj želi dati viši smisao, viši smisao postojanja i taj se smisao u našoj spoznaji potom ritualizira.

Prolazili su dani, mjeseci, godine, smjenjivali se dani rađanja i umiranja, ljudi su umirali, posao nadgrobni govora cvao je, ime Mariofila Ferkača iz županije u županiju širilo se, bože oprosti, poput pošasti. Iako nije tražio novac, ljudi su mu ga iz pijeteta prema pokojniku turali u džep. Njegovi nadgrobni govori sve su više među ljudima zauzimali središnje mjesto, dakako među živim ljudima. Osim sve to malo zazivanja Svevišnjega, ničeg međutim napadnog u njima nije bilo; osim ponekih verbalnih nepredvidivosti – sugestibilnih izričaja koji su iz prešutna sporazumijevanja diskretno prelazili u osjećaj solidarnosti bilo je napretek.

U svemu i nad svime u tim je eskapističkim bravurama lebdjela ona božanska aura koja je prisutnima neizmjernom lakoćom dočaravala dašak konačne objave i sve su materijalne stvari ovoga svijeta puna srca zaiskale prah svog životnog postanja.

Ipak, pri pokopu četverogodišnje djevojčice Mariofil se u govoru nepažnjom toliko emotivno zanio da je i sam osjetio kako ga neobjašnjiva epifanijska snaga vuče u taj isti grob. Na zaprepaštenje prisutnih usred govora pobjegao je glavom bez obzira.

Otad ne samo da je izgubio dar govora nego je skoro potpuno zanjemio. Znao je riječi, njihova značenja, ali ih nije mogao dokraja izreći. Zvuk njihov koji mu je dotad tako slavodobitno titrao u uhu – nestao je netragom.

Spalio je sve knjige.

Noću, baka ga više nije posjećivala. Ali ga je sve učestalije počela posjećivati ona umrla djevojčica. Kasnije i druga umrla dječica. Ludovala su igrajući se frizbijem. Dječja posla! On im je slagao sendviče, dodavao kečap i majonezu. Poslije jela okupili bi se uz molitvu. Onaj jogunasti dječarac znao bi mu pljunuti u lice.

Danas, zagledan u prazno nebo Mariofil nikako da dokuči otkud u njem toliko praiskonske ljubavi.

Na prazna mjesta naseljavala se tišina.

Tišina puna svjetlosti, ali to nije bila svjetlost ovoga svijeta.

Danima je pokušavao zaplakati ali nije išlo, svjestan da više nikad neće moći dosegnuti onu prvotnu istinsku inicijaciju.

U trgovinama bi na papirićima bilježio razne potrepštine i prodavačica ih je ništa ne pitajući bespogovorno trpala u košaricu. Uredno je plaćao račune.

Na kućnom pragu iz dana u dan i dalje su ga redovito dočekivali pas Fly i mačak Mrmi.

Njima je odavna sve jasno.

Kao da se ništa nije dogodilo, poigravali bi se s onom blesavom napravom koju neki zovu frizbi, a neki leteći disk. Nećete vjerovati, mačak bi se često s frizbijem u zubima uspentrao na sam vrh stare kruške i bacao ga. Bila je to doista razrađena tehnika bacanja. Pas bi ga hvatao, usput pjevušeći stare traperske pjesme.

“Leti, frizbi, leti!”

Maske na policama likovale su.

Neka živi Kairos!

Nikad dotad ni pomislio nisam da opake riječi koje mnogi ljudi u ljutini izgovore često nemaju ama baš nikakvu podlogu za izgovoreno, ali također ni pomislio nisam da bi izgovorena žestina mogla biti zapravo razrađena taktika da se zaokupi znatiželja svjedoka. I ja sam, kao i mnogi koji su se našli u takvim situacijama, povezujući različite niti cijeli problem i njegovu pozadinu shvatio puno kasnije.

“Da to što ja govorim, zapravo trabunjam, najobičnija je glupost – rekla si, da ti je svega dosta, čak da ti moje čišćenje i podrezivanje nokata ide na živce, da ima dana kad ne znaš što sa sobom i da sam ja tomu kriv – rekla si, da nikad nisam, ali zašto, zalio mladice rajčice i samonikle breskve – rekla si, osušio se ribizl i da sam ja tomu kriv – rekla si, žao mi je – rekao sam, ona se piknula na trn – rekla je, možda je bila osa. Da moja ćelavost iz dana u dan destruiira njen karakter – rekla je, ide joj na jetra onaj prokleti pasparabus – rekla je.

Ja sam se smijao, na to suludo smijao.

A tvoj tata, bogzna je li uopće tvoj tata, koji se ćelav rodio on ti ne ide na jetra – pitao sam.

Bože, kako me veselio njezin antropomorfizam.

Ona zbilja misli, jebem joj mater, da sam životinja koja će verbalnom dresurom poprimiti odlike njezine nadržane ljudskosti. Konačno, onaj konj, nije mi jasno, da na plaži ne smije one stvari, izbacivati miomirisne fekalije i tako to i zašto to radi uzdignutim repom – zbilja mi nije jasno čemu tolika jagma za pitanjima!

Nemam komentara – rekao sam. Pa nisam valjda krivac što i ono ćeljade baulja za nama, uostalom, to pomalo mutavo stvorenje od tvojih je prijatelja, ne mojih, ja nemam prijatelja – rekao sam, ali čudim se da on tolerira sve te tvoje gluposti – rekao sam.

Nisu gluposti, otac je imao teško djetinjstvo – rekla si.

Baš me briga – rekao sam, i ja sam imao, po meni su kad sam bio mali pišali pijani kreteni – pa što onda!

Tvoje spočitavanje, bože, da sam ludast, da imam priore u glavi umjesto u guzici, to naprosto nije kulturno što si rekla – tako da znaš. Kao i da sam upravo ja glavni krivac što fitotron u njegovu akvatoriju više ne proizvodi pogodnu vrstu klime i da su zbog toga filodendroni počeli krepavati.

Uostalom, onaj konj nije bio konj nego kobila, ždrijebe iza njištalo je zbog tuge a ne zbog ljubavi...”

Sivilo tog dana, premda na krajnje neobičan način, ozarili su mi njih dvoje – Ema i Peter.

Ne razumijem čemu i zašto opet ovaj i ovakav vaš svađalački i bezobrazan razgovor – pitao sam. I nije prvi put.

Peter se odmaknuo od štafelaja i vrlo ležerno rekao: “Ema kaže – poslije svađe je slađe!” Zavaljena u naslonjač Ema se smiješila.

Tada, ništa mi nije bilo jasno.

Ema mi je, primijetivši to, diskretno prišapnula u uho: “Radi se o seksu, Stari. Poslije svađe uvijek je slađe!”

“Da, ali vi se uvijek svađate!”

“Točno, jer se volimo seksati.”

“Točno, ali vi se stalno svađate.”

“Točno, Stari, jer se volimo stalno seksati.”

“No, dobro”, rekao sam, “falabogu konačno sam shvatio.”

Od prvog dana upoznavanja ja sam za njih bio – Stari. U početku sam mislio da su Ema i Peter ozakonjen bračni par, ubrzo se pokazalo da je to bila još jedna od mojih zabluda.

Peter Orben, Austrijanac, likovni umjetnik; kritičkim opaskama i kolumnama pratim njegove izložbe, ima tomu već desetak godina.

Ema, tko je Ema? Pričalo se da je izvanbračna Gecekova kći. Kažem, pričalo se...

Peterovi pasteli, akvareli, gvaševi...

Ne znam zapravo što me posebno privuklo tim Peterovim radovima, njegova osobnost koja se u njima i iz njih mogla iščitati ili onaj trenutak kad sam jednom zgodom na izložbi pri repliciranju čudnog osobenjaka na moje riječi prvi put sam sebe vrlo ozbiljno upitao dokle sežu granice ljudske tjeskobe. I mogu li se one obuhvatiti govorom, gestom, tonom, slikom, likom?

Vrlo dobro sjećam se da sam tada, zagledan u jednu Peterovu sliku, počeo nepotrebno razglabati o smislu, besmislu, primisli i ostalim filozofskim glupostima.

Nepotrebno, kažem, jer se emotivno izrečeni zanos olako izusti.

Ne mogu ni dandanas objasniti zašto mi je to trebalo!? I sad me progoni misao kako je tada bila iznimna prigoda da se izreče sasma druga likovna dijagnostika, bez impresijskih podataka, bez onog proljetnog povjetarca koji se kroz otvorene prozore poigravao na izloženim akvarelima.

Ali – bilo je tako kako je bilo.

Izrekao sam tada, danas mislim da je to bila bogohulna misao: “Bože, i na tvom čelu mora da je utisnut sveti biljeg sreće, koji se tako jasno vidi na ovoj slici, biljeg raspoznavanja da smo ljudi, ili bismo trebali biti.”

Bila je to moja prvotna zabluda javno izrečena; jalovo životno iskustvo nije još okusilo stigmu nesreće.

Na otvaranju druge Peterove izložbe, koja je bila nešto između klasike i performansa, spopala me misao da bi se svaka lakomislenost pri površinskoj objekciji mogla učiniti bezopasnom ako se u nutрини sakriju pravi odgovori na upite te lakomislenosti, ako se tko zna s kojih razloga zataje, na primjer ona Peterova tkanica izmodelirana gvašem: šara na njoj namijenjena običnom oku, možda pridonosi, ali nedovoljno, cjelovitoj vizualnoj slici da se ostvari potpun mozaik.

Neke osobite znakove oduševljenosti Peter nije pokazivao nikad, ni tada ni kasnije.

Ema je s uzvanicima koketirajući čavrljala i ispijala koktele.

Glavni sponzor, neka meni nepoznata krznarija, uz slike likovnog umjetnika izvjesila je krzna lisica, zečeva, dabrova, čak i krtova. Onim damama iz višeg svijeta, vjerujem opioplјivo meke puti, sve osim krznениh izložaka bilo je na granici *patchworka*.

U svom izlaganju, uvodno dobrano pohvalivši sponzora i njegov osjećaj za kulturu, posebno sam istaknuo dijaboličnost između svijeta ovakvog kakav jest i umjetnosti, naime umjetničke geste koja se trudi da nam stvarnosno alegorizira kao novo doživljavanje opstojnosti. Ispijajući koktele – rijetki su me slušali.

Premda sam se u svojim izlaganjima trudio izreći misao da je vizualno u čovjeka prije mentalnoga, a mentalno prije artikulirana govora – prisutni su na predstavljanjima i dalje nezainteresirano čavrljali, nerijetko i vidljivo negodovali.

Iako su Peterovi likovni radovi, izložbe su uvijek bile prodajnog karaktera, imali onu specifičnu vezu između oštine i krhkosti, čak i stanovitu atraktivnost, čak i raznolikost atraktivnosti, poneki s naznakama u rasponu od hedonizma do smrti, ni u publikuma ni u službenoj kritici nisu izazivali neku posebnu pozornost.

Rijetko je prodao koji rad. Kad je i bilo tako, obično se radilo o fotografski na papir prenesenim motivima mrtve prirode ili veduta starih kaštela.

Službena kritika govorila je da se radi više o stereotipiji kreativne percepcije nego o supostavljanju svijeta stvarnosti, svijeta gole opstojnosti, i umjetničkog čina.

Moram priznati – bio sam razočaran.

Vjerovao sam da Peterov likovni svijet nalazi prostor samosvojne umjetničke autonomije. imajući oduvijek na pameti one Kierkegaardove riječi: “Kad bih smio nešto zaželjeti, ne bih zaželio ni bogatstvo ni moći, nego strast za mogućim i zaželio bih oko što je vječno mlado, vječno gori od želje da vidi ono što je nemoguće” – čini se da to nije bilo dovoljno.

Upravo na trećoj izložbi, bilo je ljeto u punoj formi, pristupio mi je čovjek u ogrtaču od samurovine unaprijed se ispričavši za ono što će netom poslije izreći.

“Dragi gospodine”, rekao je vrlo rezolutno, “Vaše objekcije o svevidu, o oku koje sve vidi, obična su floskula, izljev egoistične duše. Oko, doduše, jest simbol intelektualnog opažanja, ali takvog opažanja u ovim slikama – naprosto nema. Vi govorite o nečem o čemu ni šamani ne bi govorili, na primjer o sintetičkom viđenju. Molim Vas, valja odbaciti lažnu apologetiku prizemnih snobizama pretrpanih iskrivljenom filozofijom, iskrivljenom religijom, iskrivljenim moralom. Oprostite, mislim da ste imali vrlo nesretno djetinjstvo i neumjesno je svoje traume ubacivati u distinktivne percepcije. Govoriti o umjetnosti, likovnoj umjetnosti, s gledišta kako je Vi shvaćate – to je kao da običnog smrtnika tetošite pričom o besmrtnosti. Inače, ja sam – Justin.”

“Martin”, rekao sam predstavivši se.

Gospodin Justin, istresavši s lijeva rukava pepeo cigarete slučajna prolaznika, ukočio se kao kip soli.

U njegovim očima mogla se iščitati misao da je istinsko, pravo egzistiranje moguće još jedino u umjetnosti.

“Znam tko ste vi. Nije mi važna Vaša fizika, nego Vaša tekstologija u tiskovinama. Ona je za me – ono što ste vi. A ona je prepuna iskonstruiranih upitnosti nad djelom o kojem pišete i, oprostite da to moram reći, još više upitnosti nad samim sobom. Dragi gospodine, nemojmo izmišljati nove stratume, ima dovoljno starih. Nastojanja na suprotnim procesnim fazama, na coincidentia oppositorum, kako bi rekao Gilbert Durant, obična su sranja. One Vaše sada izrečene objeckije o Orbenovim likovnim promatranjima Mjesečevih faza – čemu to?”

“Gospodine Justin, prvo, moje djetinjstvo modul je koji u sebi, a ne sa strane, iziskuje i traži dublju i skrovitiju refleksiju, drugo, baš me je Orbenova likovnost potakla da na poseban način doživljavam životne deziluzije i paradokse: nevine slike zavičajnosti i turobnost svakidašnjice. Ona mi je bila, i sada je, model autorskog otpora kako se odhrvati razornoj anamnezi. I ništa više.”

No, kad sam se okrenuo Justina više nije bilo. Kao da ga je progutalo vrijeme trenutka, svakako ne ovog, nego nekog božanskog vremena.

“Neka živi Kairos!”, uzviknuo sam.

Peter me potapšao po ramenu.

Ema mi je pružila čašicu pića.

“Martine, tvoje slovo bilo je očaravajuće. Plakala sam, da znaš.”

“Bio je tu jedan čovjek koji je rekao da se zove Justin i on je...”

“Nema veze, tvoje riječi o Peterovim slikama Mjeseca – fantastično! Ono o lišavanju svjetlosti, o korelaciji sa Suncem, o mijenama, o prijelazu iz života u smrt – fantastično!”

“Da, draga,” uključio se i Peter, “ima još nešto što doduše Martin nije rekao a bilo je tako očividno, tako prepoznatljivo i shvatljivo, a to je da bivati sudionikom suvremenosti, bivati danas, u ovom svijetu danas, nije samo komunikacijski izazov nego pristanak da se bude svjedokom iznakažena modernog martirologija. Zar ne, Martine, zar nije tako!?”

“Doista ne znam. Mislim da su moje mogućnosti skromne. Možda neki palimpsest brutalno prekinut koji traži novo rođenje, prerođenje.”

“To si tako lijepo rekao”, Ema se opet rasplakala.

“Znate što, ali taj Justin...”

I zadnji posjetitelji izložbe otišli su. Nekoliko onih minijaturnih sendviča, mislim da se zovu kanapei, kočoperilo se s plastičnih tanjurića. Ili se tako činilo.

Ema je donijela nova pića.

“Kvragu”, rekla je, “ima još samo campari.”

“Nema veze”, rekao je Peter, “campari je dobar.”

“Nije dobar, meni je odvratno slatkast”, rekla je Ema.

“Nije slatkast, nego je ukusno gorkast”, replicirao je Peter.

Nakon još nekoliko vrlo neugodnih verbalnih dueliranja počelo je obostrano pipkanje. Peter se usredotočio na sise, Ema na njegovo međunožje.

“Prestanite!”, uzviknuo sam, “pa nećete valjda ovdje!”

“Ne, nećemo, što si se prepao?”, rekla je Ema poravnavajući grudnjak.

“Nisam očekivao da si baš danas stavila grudnjak”, rekao je Peter.

“Šta mogu kad sam puna iznenađenja. Ajde, donesi još ta tri posrana camparija.”

“Jesi i ti za još jedan?”, bez imalo srama obratio mi se Peter.

“Pa... Ne znam baš...”

“Šta sad muljaš! Donesi!”, rekla je Ema.

Sjeo sam, doista sam bio umoran.

“No, Stari, koji je tvoj sveukupni dojam”, zacvrkutala je Ema i stavila mi ruku na koljeno.

Uto se s pićem vratio Peter.

Fred

Naš prijatelj Fred, inače vrlo drag i smiren čovjek, kojeg smo zvali Fratar ili skraćeno Fra jer se prije desetak godina zaljubio, prekinuo studij bogoslovije, no – da!, i napravio dijete, i koji unatoč svim naporima suda i socijalne službe nikad nije priznao očinstvo – usred igre pokera vrlo je oštro, mislim i neprimjereno, usuđujem se reći čak i degutantno reagirao na Gecekovu primjedbu na neke političke nebuloze koje su s obzirom na opću situaciju u društvu bile zapravo bezazlene.

Fra je naime baš kad je u društvancu zavladao tišina, kad su svi tajom pogledavali u zadnje podijeljene karte, iznenada podviknuo kao čovjek kojem su prioni iz vlastita mozga upravo javili strahotnu vijest da se najnovija apokalipsa, ovaj put iz svemira, konačno odlučila pokakiti na majčicu Zemlju i uvesti novi red i poredak.

Zbunjeno pogledali smo se.

Fra je bio vrlo nervozan. Iako je skrivao drhteće ruke, izdale su ga poispadale karte.

Marlen mi je prišapnula da možda ima super karte i da se zato uzbudio.

„Bože, valjda ga neće infarkt!“, rekla je poluglasno, ipak toliko poluglasno da i drugi čuju.

„Gecek, kaj ti misliš da sam ja kreten, da ama baš ništa ne kužim?!“, podviknuo je Fra.

Gecek je istresao pepeo s cigarete, hračnuo ali nije pljunuo, usput prdnuo, u neugodnim situacijama to je bio njegov repertoar, skroman, ali ipak...Rijetki su njegovi komentari, počne s kojom riječi i odustane, ne da mu se misliti. Ipak, ovaj put...

„Fra, nemam pojma o čemu ti to?“, vrlo se ležerno oglasio. „Krivo si shvatio. Politika me uopće ne zanima. Ako baš hoćeš – userem ti se ja na politiku!“

„Spopalo te je, ha! Izvrćeš, ha!?! Ko je pisnuo o politici?“, Fra se vidno uzbudio. „Misliš da sam blesav, da ne vidim!“

Gecek je opet istresao pepeo. Ovaj put je pljunuo. Ali nije prdnuo. Što se moglo protumačiti kao krajnje napeta situacija.

Ema, Lili, Marlen, Peter i ja glasno smo protestirali tražeći mir i tišinu.

Mariofil je šutio.

Uostalom, on ne govori.

U takvim situacijama navru sjećanja. Najbolje je, iskustvo govori, na takve stvari ne obazirati se, kao da ih nema, zaboraviti svaku komunikaciju, nego se udubiti u svoje misli.

Ipak... nadošao onaj hrast pri kraju livade...

Nadomak prvih kuća, jedini i najveći koji sam ikad vidio, zastrašujući hrast. Ispod debelih grana uokrug pedesetak kvadratnih metara – tamna hladovina. Uz gorostasno deblo još tamnija. Mi djeca – Mariofil, Fred (kasnije zvan Fra), Peter, Ema, Jakob, Ptičica i ja, i još neki kojima se ne sjećam imena, zapravo dječarci i djevojčice od dvanaest, četrnaest i petnaest godina za kasnih ljetnih popodneva umorni poslije igre do duboko u noć, nerijetko i cijelu noć, slatko spavamo na tvrdim žirovima. Ponekad dođu divlje svinje s mladima, jedu žir, dolaze na žirenje, nas ostavljaju na miru.

Za puna mjeseca u san dolaze svakojake beštije, najviše vukodlaci, likantropi. Nije istina da su vukodlaci zločesti i opaki. To su priče odraslih kojima je zavist došla do grla i nikad neće usnuti njihovu dobrotu.

Onaj jedan vukodlak, najsličniji vuku, naš je stari prijatelj. Noću nam u snu donosi medovinu i šumsko voće. Bože, koja li je to gozba u snu! Ujutro, veselju nema kraja, prepričavamo što smo sanjali. Osim ponekih detalja, svi osim Freda imamo iste snove.

Fred je tužan. Tužan i prestrašen. Fred, kaže nam, iz noći u noć sanja uvijek jedan te isti san. To je ogromno raskršće. On plače, ne zna kojim putom da krene.

Kad sam baki ispričavao što mi sanjamo a što Fred, rekla je da su naše sanjarije dobre, a Fredova opasna, mogla bi ga odvesti u zlo.

Kasnije, mnogo kasnije kad nas je život više, škola manje, podučavao što su epifanije, što ordalije, one vesele djetinje igre, snovi puni raznih beštija i dobrih vukodlaka, vedro noćno nebo s kojeg su se sve to malo neizrecivom blagosti u naše nevine oči slijevali rojevi zvijezda – nestali su, ostala prošlost, nevina prošlost, srećom prisutna u sjećanjima. Da i sjećanja mogu biti brutalna osvjedočio sam se otkad se u njih počela useljavati Ptičica. Najprije diskretno, onako sa strane,

potom sve više uključujući se u ovozemaljske stvari. Tako da je bilo snova u kojima i nakon buđenja teško moglo razaznati što je java a što ono drugo – ma kako mi to zvali.

Ej, Ptičico! Kad sam joj nadjenuo to ime, spočetka je bilo primjedbi, da čemu to i zašto to, da nitko nema pravo nečije pravo ime mijenjati prema nekom svom nahođenju, da u tom ima puno besmislenosti, čak i nastranosti.

Ali – je li to tako kako mislimo da jest?

Umno i somnabulno tako su blizu, da čovjek ne povjeruje. Može li uopće um dohvatiti spoznajnu moć da barem u ovom praktičnom životu pravilno rasuđujem što je bitno a što nebitno. Pustimo um na teorijskom planu! Hoću živjeti sada i ovdje, hoću da me život prožme posvema bez uma, hoću da lutam bez staza i bogaza, da luda glava udara o zapreke, da osjeti skitnički sklad, da osjeti greben i hrid, da ne raspozna što je školj, što u njem prosjelina a što morska pjena, da se između stvarnog i nestvarnog ovim svijetom jednakim žarom baulja smijehom i plačem!

Iz prikrajka Mariofil se smijao. Bilo je u tom smijehu nešto ciničnoga. Izvadio je svoju tekicu i počeo pisati. Kako gotovo ne govori, znao sam da će na moja razmišljanja ispisati na papir svoj komentar. Tu i tamo podigao bi glavu, dobro me isciljao očima, imao sam osjećaj da mu kivne riječi na moj račun izlaze iz njih.

No, što je vjerovanje, čovječe?

Vjerovao sam da će ona mladica breskve punim životom raskriliti grane nakon dana koje sam joj s punom ljubavi dao. Vodu za sušnih dana, okopavanja u pretproljeća, gnojidbu stajskim gnojem – ne onim otrovnim kupovnim, davao sve onako kako tradicija nalaže, usput skrušeno, doista molio, Bože, sve sam dao što bi trebalo dati, podari mi ako ništa drugo barem osjećaj da sam to što sam radio da radio sam punim srcem, predano i bez ostatka.

Unatoč svemu, obraćanju Svevišnjem, zazivanju dobrih dana – mladica breskve je umrla.

A onda, u trenu došlo i prošlo odrastanje, došlo i prošlo ubrzanim tempom, godine mučna školovanja, jedva da se je sjetiti detalja, sitnica, koje je, barem tako danas mislim, trebalo upamtiti, po svemu sudeći jedino je to vrijedilo.

Ubrzo smo shvatili da su životni formanti oko kojih se i u kojima se prepletala i odzrcaljivala sva neoegzistencijalistička traumatologija modernog doba – ordinarna laž, da se svijet u koji se punom vjerom dotad klelo i vjerovalo zapravo fabulira i konfabulira razuđenošću novovjekih globalnih transformacija – čovječe, čudne li protopoetike u interakcijskom žrvnju! Čudne li epistemologije, danas, koja bi ono malo ljudskoga u nama da svede na totalnu izgubljenost bića, na njegovu sveopću robotizaciju kojom ne samo tehnicističke nego, i još više, političke fantazme upravljaju ne samo našim sadašnjim nego i bivšim životom, prošlošću – bez doživljaja, bez homotipova, bez sentimentata, nudeći nam – neka cvate novovjeki inferno! – na svojem pladnju lažnu teatralnost o sveopćem boljitku o kojem tobože za nas jedino ona skrbi.

Bit će da je ona prvotna nevina intima začahurena u zakutcima naših bića izgorjela već u začetku, ostao pepeo – pepeo odnio vjetar, zapravo lahor.

Da, jedino čega se istinski sjećam to je taj lahor koji se poigravao pepelom.

Puno, puno godina kasnije, svakim novim danom više i više – na ona prazna mjesta sve se više taložila tuga.

Ipak, s punom vjerom nadam se da nitko od našeg društvanca, dakako od onih živućih, nije bio sam, premda me u vezi s time godinama pohodila neka pitanja na koja nije bilo odgovora.

Agenda

Danas kad razmišljam o tome, ne znam komu su trebale objede na moj račun. Ne samo što ih je bilo napretek nego ne znam razlog – zašto?

Objede da sam napravio dijete i da sam zato pobjegao.

Objede da me je ljubav uništila, objede da mi je ljubav upropastila život, okrenula ga u suprotnom smjeru, u smjeru kojim nikad nitko ne bi poželio ići?

Je li posrijedi bila ljubomora ljudi, zavist ili naprosto sljepilo da se stvarni problemi ne žele vidjeti onakvima kakvi su bili?

Moji dragi prijatelji? Prijatelji iz djetinjstva i odrastanja i ostali znanci! Koji okreću leđa kad me susreću?!

Ipak, nad grobovima nekih od njih, mnogi su pokojni, skrušeno i sada molim za njihovu dušu.

Nikad zbog tih objeda u meni nije bilo ni tračka mržnje.

A sada, danas, strašne misli pohode me da se možda varam, da nisam shvatio pravilan nego nepravilan raspored ondašnjih stvari, pojava i osjećaja.

Još su u mislima riječi, ne mogu ih i neću zaboraviti koje mi je izrekla mati prije mog puta svećeničkog poziva u daleki svijet. Te riječi prostodušne, kakve već jesu majčine riječi, moj um i moje srce, duboko vjerujem, i dan-danas drže na okupu.

„Fred, sine, kamo god išao, gdje god bio ne daj oholosti u sebe, ona uvijek vreb, uputi se poniznosti jer je poniznost jedini pravi put.“

Ipak, crv sumnje ostaje i dalje, ruje.

Ono što sada sigurno znam, a trebalo je puno vremena da saznam, to je grozna činjenica. Činjenica da je Martin od prvog dana bio veliki igrač u igri koju ja nisam znao, slobodno mogu reći, oprost mi Bože, bio je velika svinja. Da je to bio od samog početka. Od prve godine studija.

On je obožavao filozofiju, ja arheologiju. Sve što je radio bilo je unaprijed smišljeno razrađeno.

A ja – naivan!

Prihvaćao sam ideje svog mentora i uzora bez pogovora. Onaj prvi dan, neka je proklet taj prvi dan kad je sve počelo kao nestašna mladalacka igra!

Naravno, novca nismo imali, a novac nam treba, itekako treba, uvjeravao me.

Nećemo krasti ni otimati, govorio je, to je vulgarno. Treba zaigrati drugu igru, onu igru koju ljudi razumiju. Ništa prepametno i komplicirano, što jednostavnije, to bolje. Ljudi su lakovjerni i beskrajno glupavi, uvjeravao me, dakako ne svi, ali s većinom je tako. Ne vole da drugi pate, ne vole svojim očima gledati tuđu nesreću, puni su samilosti i vole je, svjesno ili nesvjesno, iskazivati gdje god imaju priliku za to ili kad se nađu u situaciji koja vapi za osjećajem samilosti.

Ljudi su uglavnom glupavi, ponavljao mi je u uho.

Da, glupavi kao glupavo sunce!

Često sam mu oponirao, osobito na usporedbu sa suncem, naime da je sunce glupavo. Branio sam sunce jer nam ono daje mogućnost da živimo, na što se Martin posprdno cerekao i odmahivao rukom.

„Ništa ti ne razumiješ, brajane moj! Šteta! Tebe zanima arheologija, mene nebeska tijela, a to je, priznaj, jedno od drugog beskrajno daleko, toliko daleko da ti tu beskrajnu daljinu nikad nećeš moći shvatiti.“

„Može biti. Samo, nije mi jasno što s time ima tvoja filozofija?“

„Moja filozofija, moj studij filozofije i Sunčev sustav – to je jedno te isto. Preteško za tebe. Ostavimo to! Ostavimo te gluposti! Nego, imam ideju, mislim da je unosna, ali je ne mogu realizirati sam.“

„Rekao si da nećemo krasti ni otimati?!“

„Nećemo. Nećemo krasti ni otimati! Ja sam slijepac, ja ću biti slijepac, razumiješ?“

„Koja glupost! Slijepac – a sve živo vidiš. Baš si izvalio glupost!“

„U mojoj ideji, u ovoj priči, ja sam slijepac a ti si moj vodič.“

„Da me ubiješ – ne razumijem.“

„Ja sam slijep, ti me vodiš pod rukom. Prekrasne promenade naše metropole. Imam štap, tek tako, nabavit ćemo sljepački štap. Crne naočale nabijem si na tamburu, baš tako! Uvjerljivost je bitna stvar! Ti me vodiš promenadama, rekao bih – šetnicama, gore-

dolje, ne više, svakih desetak metara zastanemo, tobože prepiremo se, ja tu i tamo cijuknem tugaljivo. Ti pokupiš lov u kutiji koja u visini pojasa visi o mome vratu. Kutija mora biti bijele boje, a ja sav u crnini. Da, skoro sam zaboravio! Nabolje mjesto za nas je ono pred Katedralom. Tamo su ljudi koji ulaze i izlaze iz crkve najviše napunjeni osjećajem samilosti.“

„Nije to bogohulno? Izazovno, baš pred Katedralom?“

„Nije. Bog je s nama“, rekao je Martin. Bio je, moram priznati, uvjerljiv.

Na taj način skupili smo nešto novca, taman da proguramo prvi semestar studija.

Novac se međutim povećanjem režija brzo istopio.

Svjestan situacije u kojoj smo se našli, prihvatio sam i drugu Martinovu ideju.

„Fred, ti nećeš ništa raditi, budi bez brige. Prvu ideju smo iscrpili, jasno? Moramo ići na drugu, jasno? Nećeš raditi, samo ćeš voditi statistiku, to je sve. Statistiku koliko je para došlo i koliko smo potrošili.“

„Martine, Martine, otkud pare? Koje pare?“, rekao sam, nisam protuslovio jer sam se sjetio Martinovih riječi da je Bog s nama, a Bog može sve.

„Para ima koliko god hoćeš, pitanje je samo kako ih i na koji način pokupiti, to svima govorim. To je poanta i za nju ne treba posebna filozofija. Moja sljedeća ideja – koju naravno treba realizirati jer bez realizacije možemo govoriti tek o steriliziranoj, poštenije govoreći o mrtvoj ideji – ona je koja bi se priprostog čovjeka mogla dojmiti kao vrlo sladostrasna jer će on kad čuje cijelu priču te ideje bitne stvari doživljavati površinski a ne dubinski.“

„Kad je tako kako ti kažeš – jedva čekam gdje su te pare, gdje je ta ideja koja leže pare!“

„Ja sam žigolo...“

„Oprosti! Baš me briga jesi li ili nisi nekakav žigolo, samo mi nemoj reći da je on sin Nečastivoga.“

„Što te spopalo? Kakav Nečastivi, glupost! Mutav si, zbilja mi se čini da si oduvijek malo mutav, valjda ipak možeš shvatiti da u ovoj našoj metropoli ima posla za sve. Kako nema? Polijevati ulice, čistiti smeće, skupljati prazne boce iz kontejnera – gdje su

svi ti ljudi? Samo, tragedija je da ljudi ne vole raditi. Pustimo sad to na stranu, mi naprosto moramo raditi. E, samo za to treba prava ideja! A ja je imam. Jesi li ti ikad i pomislio koliko ocvalih dama, udovica, koliko bogatih nesretnica u ovom našem Gradu vapi za daškom ljubavi? Taj dašak ljubavi ja ću im pružiti.“

„Dašak ljubavi? Ne znam što je to, ali mi se sviđa. Više nego boce iz kontejnera. One su tako deprimirajuće. Pogotovo kad su prazne.“

„Da, ja ću im pružiti taj dašak ljubavi, i to vrlo konkretno! Ali – na tom svijetu sve se plaća.“

„Pa nećeš ih valjda... za novce? Te stare krapljače! Mogu umrijeti, i što onda slijedi? Zatvor?“

„Novac? Da, za novce, ne valjda za lijepu riječ. A to da će možda umrijeti? Neka – ljudi umiru, zar ne? Umiru na različite načine! Budi bez brige! Ako već žrtvujem svoju muškost, oprostite što to ističem, molim da se plaća unaprijed! Dragi moj Fred, i ljubav, kakva-takva bila, ima svoju cijenu.“

Preko nekih svojih veza Martin je svoj posao umrežio i pojačao.

Posao žigola cvao je.

Iako je rapidno i vidljivo mršavio, ipak se hrabro držao.

Ja sam svoj posao statističara vodio vrlo precizno: bilježio svaku stavku, koliko je novca došlo, koliko smo potrošili. No dobro, bilo je i posebnih izdataka, u svakom poslu je tako.

Moram priznati, sve više i više spopadala me ljubomora. Razmišljao sam: Dok on lijepo... ja se razapinjem nad brojkama! E, to neće više tako ići!

Moram imati dobar razlog, mislio sam. S Martinom, koji je vrlo pametan, treba biti oprezan. Zato sam ga najprije zamolio za slobodan dan, recimo subotu, jer da su mi se na glavu popeli neki neizostavni poslovi koji ne trpe odgodu.

Martin je povjerovao, bez pogovora. Ili možda i nije ali tako mi se činilo.

Odlazio sam u pokrajne gradiće, one koji imaju Poštu. Na kuverte ispisao svoje ime i prezime i adresu. Unutra stavljao vrlo pikantna ljubavna pisma, tobože mnoge mi ljepotice pišu svoje

ljubavne izljeve i traže hitan sastanak sa mnom. Neke su vrlo izravne, mole da se što prije najintimnije zblizimo.

Bilo je dana kad mi je poštar izručivao i desetak vlastitih mojih pisama.

Martin nije ništa posumnjao. Pitao me što ću napraviti, koji mi je budući korak.

„Znaš što, Martine,“ rekao sam vrlo ležerno, nadam se i uvjerljivo, „ti sigurno misliš i on bi malo...one stvari. Nikad, ali ljubav...znaš kako je s njom. Hoću voljeti i hoću biti voljen. Ali to nije ljubav od ovoga svijeta. Jednostavno – hoću istinski susret s Kristom. To je to.“

„Sve je to u redu, OK, ipak ne ide mi u glavu otkud odjednom tolika jagma za tobom? Ne držiš valjda seksualne propovijedi?“, Martin me nakanio povrijediti ciljajući na moju neprežaljenu ljubav, na svećenički poziv za kojim sam, premda sam upisao arheologiju, žudio punim srcem.

„Kad-tad upisat ću i završiti bogosloviju! Ipak, nije mi jasno, nije mi jasan razlog zašto nastojiš oskrvniti moj budući svećenički poziv, ocrniti moje bogoslužje!?“, primijetio sam.

„Nisam mislio tako. Tvoja priča nekako mi djeluje bajkovito, kao bajka. Oprosti! Pustimo sad to... reci kako stojimo s parama?“

„Mislim, dobro“, rekao sam kratko i odrješito, „ali ima stvar koja zabrinjava.“

„Koja stvar?“

„Ne znam, nisam siguran, ali po onome što sam čuo – iznevjerio si! Nazvala je danas jedna gospođa, rekla je da se zove Magda, potužila se na svoju sestru, mlađu sestru. Rekla je da sestra radi amoralne stvari, one tijelu ugodne, njih masno plaća, ali nije zadovoljna – koliko sam shvatio plaća a nije zadovoljena, tako sam nekako shvatio. Pitao sam je, glumio sam izbezumljenost, što ja imam s time, rekla je da ja, čini se, nemam ništa ali moj znanac ili prijatelj...“, uvijek mi je poseban užitek kad Martinu stanem na žulj, uostalom tako se ružno ponio prema mojim pismima.

„Čekaj, čekaj, kako ona...Opis, adresa, i to?“

„Stari, ne znam. I ja sam u tom smislu pitao. Koliko se sjećam spominjala je neke svoje prijateljice. Znaš kako je, možda se sestra pohvalila da ima mladog ždrijepca. A adresa? Ne znam.

Zbilja ne znam. Valjda ti na guzici uz tetovažu ne piše i adresa. Bar se nadam?“ Naravno da sam cijelu priču izmislio tek toliko da se osvjedočim kako je to kad je čovjek na ražnju.

Studijski dani! Bilo je puno ovakvih zgoda – ali ne bih sada o tome.

Dani lepršavi, naivni, bar što se mene tiče, psine koje su me izjedale sa svih strana.

Mislim na one koje sam, napustivši arheologiju, doživio na bogoslovlju.

I naši putovi mladosti koji su se razmiljeli na sve strane kako ih je život otputio.

Iznevjereni puti, nabubrela generičkim govorima onih koji su nas s lakoćom motali oko prsta za neke svoje odluke: asistenti, predavači, mentori... Kuda god da se pogledalo, dokle pogled i misao sezala nije se naziralo ništa od posebnosti, sve jedna do druge tirada do tirade, ništa od istinskog zanosa – sve uokolo kloktanje sterilne slobode; zarobljavala nas beskrajna praznina u kojoj je, u nekoj školji, zatajeno i poniženo čučao vrlo privatni performans nekog bezimenog čovjeka.

Tako je bilo, tako je i danas.

Nakon mnogo godina vrludanja Martin, čini se, još uvijek uporno traži smisao u beznačajnim likovnim eskapadama, ja pak i dalje na svom zavjetnom misijskom putu po Africi, u dragom Mozambiku – tražeći Svevišnjega – bezuspješno pokušavam uhvatiti nebo iznad svoje glave.

Tko si i što si ti?

Često se pitam.

Ne znam, samo vjerujem da negdje gore postojiš, ali nikako da uokvirim tvoj lik.

Čak ni u mislima.

Secret

Moo Kai – to je bilo to!

Visoko gore – nebo, plavo nebo, najplavije plavo nebo u mom životu.

Dolje – tamnozeleno prostranstvo livada, šumarci lovora ispresijecani brzim bistrim potocima. Tamo u daljini sivkaste stijene kojima upravo sada kročim sve bliže, sve bliže mi i kamen, i kamen, i kamen!

Kanada! Predivna Kanada! Pitoma i prostrana!

Let avionom, tu i tamo s turbulencijom, bio je s malo adrenalina, koji sam i inače priželjkivao.

Najprije smo sletjeli u Montreal.

Uz očišćenu avionsku pistu bilo je snijega.

Čudno, u Europi kad smo se odlučili na put snijega nije bilo.

Po dogovoru dočekalo nas je nekoliko našijenaca, druga i treća generacija onih koji su prije stotinjak ili više godina idući *trbuhom za kruhom* doprli do ovih prostora.

Obnoć sam u tom stranom svijetu sanjao trave, travčice i neke iznemogle meni nepoznate ljude. Je li to bilo dobro ili nije – ne znam, uglavnom shvatio sam da nas bivši život nikad dokraja ne napušta.

Nikad dotad nisam pomislio, ali došao je i taj čas, da stvarnost, ta stvarnost o kojoj vam pričam, može biti tako ponizna! Ne da može, mislim da hoće. Ja mislim da hoće, neki drugi ljudi vjerojatno ne misle tako.

Ipak, ne tako davno mislio sam da sve je oduvijek na svom mjestu, da sve će zauvijek biti na svom mjestu, na mjestu koje mu pripada. Može li se traumatizirati stvarnost?

No, još se uvijek pitam tko je to u mojem prekratkome životu bila Moo Kai?

Missisauga, Norval, London, Kichener, Toronto – gdje sam to sve bio?

U Torontu slučajno u kineskom restoranu našao sam se, ajde de u pitanju je ipak bila moja naglašena znatiželja, s prijateljima Kinezima, onima iz dopisivanja. Kad danas razmišljam o tome, to je kao da sjećanjem, koliko se uspijeva, obnavljam davni san.

Iz čiste pristojnosti prihvatio sam kad su na slabom engleskom predložili da naručimo nešto što je u Kini *in*, neće mi biti žao:

škorpione, umak od riže i kao delikatesu – zmiје. No, da. Ne treba nam nikakva juha, rekli su. Prihvatio sam.

Živ sam se usrao kad sam osvrnuvši se u staklenu zmijarniku ugledao oveću glavu žive zmiје i nekoliko manjih što su se ritualno savijale i meškoljile.

Na čudnom engleskom ispričao sam se da mi nije dobro, otišao u toalet i dobro se isповраćao.

Martine, Martine, sam sebi sam rekao, već dosad na beskrajnim bespućima svoga života pio si i jeo svašta: kobilje, bivolje i devino mlijeko, pio krv mongolskog ždrebeta, jeo insekte, korijenje, mazao se kravljim izmetinama kad si obolio – i bilo je dobro, ostao si živ. No, da! I jeo reptile! Kad je to i gdje bilo? Kad si na uljudno Oberovo pitanje je li bilo dobro, tvoja krajnje glupava izreka bila da nije važno je li leptir ili reptil – važno je da leti!

Čemu sad panika?

Škorpioni i zmiје? Da je smrtonosno – glup zaključak, ta vidiš koliko samo ima Kineza!

Danas, priznajem: škorpioni kako-tako, ali zmiје s umakom, koje ako imate priliku preporučujem – delikatesa!

Ženska osoba, s druge strane restoranskog stola meni nasuprot, netremice je gledala u pladanj sa škorpionima i pečenim zmijama. Ta osoba, s ogromnim očima, mislio sam da je to zato što je šokirana pogledom na škorpione i pečene zmiје. Nije bilo tako.

Ja sam Moo, rekla je na tečnom francuskom.

Moj znanac Maurice, kojeg sam nedavno upoznao, diskretno mi je prišapnuo da je Moo Kai Kineskinja iz Quibecka, a tamo se govori francuski. Nema veze, rekao sam, imam nekakvu zalihu francuskog iz srednje škole.

Poslije objeda pijuckalo se. Ja sam naručio porto. Moo također. To sam protumačio kao solidarnu gestu. Čavrljalo se i smijalo. Bože, bilo je tu svakojakih jezika, pa i onih sklepanih na brzinu, hibridnih. Ipak, moj dojam je da smo se savršeno razumjeli.

Pri rastanku Moo mi je u džep tutnula papirić s brojem telefona, usput rekavši – koliko sam razumio – da je privremeno, na nekoliko dana ovdje u Torontu kod tete i da bi prije odlaska s nekim, jer sama se boji, žarko voljela pogledati i doživjeti slapove Niagare. Šteta – nema s kime, nitko nije slobodan.

Cijelu noć sanjao sam slapove.

Ali nije bila Niagara, nego neka druga voda kojoj ne znam imena.

U tom snu bez spasonosnog pojasa s ogromne visine lakoćom sam se i uživajući bacao u hirovitu vodu i izlazio iz nje, štoviše spašavao neke nepoznate ljude kojima se prevrnuo čamac.

San je govorio da će moje herojsko djelo drugi dan biti u novinama. Čak, da će mi na posebnoj svečanosti na glavu nabiti lovorov vijenac. Oho, možda i glavu omotati kanadskom zastavom sa simbolom lovorova lista?

Naravno, kad sam se ujutro probudio, stvarnost je na svoj brutalan način demantirala snove.

Cijelo predvečerje tog dana kad smo se Moo i ja našli promatrali smo Niagarine slapove. Nešto veličanstveno i pomalo zastrašujuće!

Kad je Moo svratila pogled mislio sam da plače, nije plakala, u očima i po licu bile su joj razlivene kao rosa one sitne kapljice vode koje su se zaglušnim udaranjem slapova iz dubine vraćale u visinu i do pedesetak metara uz ograđenu obalu.

Ne znam što se u tom času dogodilo, ali dogodilo se. U očima i obličju Moo nisam vidio nju nego Ptičicu.

„Milena moja, pa što radiš ovdje?“, potihio zinuo sam na svom hrvatskom.

„Ne razumijem“, rekla je Moo na svom francuskom.

Ispričao sam se, misleći da je dovoljno. Moo je prihvatila ispriku, ali je Ptičica u međuvremenu razrovarila moju svijest, zapravo savjest.

Drugi ili treći dan moji vrlo ljubazni domaćini u Norvalu, mladi bračni par s djetetom, iz treće generacije naših doseljenika, ne znajući kako da mi što bolje ugone boravak, predložio je da, ako želim, možemo pogledati najveći megastore u Torontu. Bilo bi im drago, kazali su.

Pristao sam, rekavši da sam prijedlogom i njihovom ljubaznosti oduševljen, premda sam za se imao drugi odgovor.

U megastoreu sam se, izdvojivši se od svojih domaćina, izgubio. Upao sam sasvim slučajno, ne znam koja je to bila znatiželja, u ogromne koridore s pasjom hranom i nikako da iz njih

izađem. Kad sam pomislio da sam našao izlaz, zatekao sam se pred nečim, za što bih rekao da je distribucijski centar, nekakav rotor s kojeg se može u svim smjerovima, dakako ako znate u kojem smjeru želite ići i što namjeravate nabaviti. To je mjesto, s diskretnim vodopadom, moram priznati da sam takvo što na sličnom mjestu prvi put vidio, imalo i skupinicu glazbenika, vidljivo mladih, u sastavu od viole, violine, basa i nekakve glazbene naprave koja je jaukala. Muškarci su svirali na violi, violini i basu, a debeljuškasto žensko čeljade jaukalo je na onoj napravi kojoj ne znam imena. Iako me njihova glazba, posebno neobičan aranžman, zaokupila i zainteresirala jer takvo što dotad nisam doživio, vratio sam se natrag u jedan od onih koridora s pasjom hranom s nadom da će mi se u sljedećem pokušaju posrećiti i da ću naći izlaz iz tog meni neshvatljivog labirinta. Baš kad sam se ponadao da sam našao izlaz, zatekao sam se u koridoru s cipelama.

Nisam znao što bih u tom času, od vrlo uljudne prodavačice kupio sam jedan par kožom pletenih ljetnih cipela, koje su se raspale poslije prve kiše.

Ostao sam bez daha kad sam kroz prozirni zastor iza kojeg su mesari, vjerujem da su bili mesari, po klasama mesa rastrančiravali juneće meso, ugledao Geceka i Lili. Što vi, zaboga, radite ovdje, uzviknuo sam, ali me, što je logično, nisu čuli.

Nakon više pokušaja našao sam izlaz, prokleo sam megastore, i kad sam već izgubio svaku nadu pronašli su me moji domaćini.

Gospođa Mimi bila je vidljivo uzbuđena.

Žvačući kaugumu Frenki se smješкао.

Opravdavajući se da me je u zalutalost povukla moja stara znatiželja, opisujući doživljaj koji su na mene ostavili oni glazbenici, a osobito bogate police s pasjom hranom, konačno – i cipele sam kupio, mislim da sam bar donekle ublažio njihovu prvotnu zabrinutost.

Da se barem nekako odužim svojim domaćinima, doista divni ljudi, gospođi Mimi kupio sam parfem, poslije sam ustanovio da takvih u toaleti ima barem desetak, a Frenkiju hrvatski traminac, dobrono začuđen da sam u tom bijelom svijetu pronašao nešto naše.

U avionu pri povratku – Lili i Gecek!

Zaboga, tko bi vas očekivao u Kanadi, vidio sam vas u Torontu, rekao sam, doista iznenađen.

Svijet je malen, kaj to nisi znao?, rekla je Lili.

Gecek je šutio. Namrgođen.

U avionu sam bio vrlo nemiran i nervozan. Stjuardesa me zamolila da se pokušam nekako smiriti. Tutnula mi je u ruke nešto što me podsjetilo na sasušen dabrov rep, ovaj put to nije bio dabrov rep iz crtića koji sam davno gledao. Žvačite, vrlo ljubazno rekla je stjuardesa, i bit će vam bolje.

Žvakao sam i žvakao dugo, sve dok mi nisu utrnuli zubi. Smirio sam se potpuno, ali je na scenu nastupila sasvim nova okolnost. Od dugog žvakanja spopao me osjećaj da su mi zubi abnormalno narasli, da su konjski – ogromne nazubljene čaklje u ustima! Stjuardesa me promatrala i smijala se. Eto vidite, rekla je, nemir vas je napustio i sad se svim snagama možete baciti na novo područje! Opsovao sam joj mater i oca na mađarskom, izvadivši iz špila jednu od mojih omiljenih sočnih psovki.

Uto je do mene došla Lili, sva uplakana. Što je, što se dogodilo, upitao sam je.

Zamisli, promucala je kroz plač, onaj moj kreten zaprijetio mi je rastavom.

Ostao sam šokiran!

Stari jarac zaljubio se u nekakvu Kinezicu...kako se ono zove...Moo Kai, tako nekako...

U vrlo kratkom vremenu ostao sam drugi put šokiran.

Onim konjskim zubima počeo sam škljocati i škrgutati, mislio sam taj čas ću zahrzati, ali sam odustao vrlo jasno vidjevši kako mi se umjesto stjuardese sve više približava ogroman stjuart.

Naprimjer, Schönberg!

Kad mi je na jednoj izložbi pristupio neznanac i rekao da bi ubuduće svoj iskaz više trebao usmjeriti na sebe a manje na druge, nisam to smatrao ozbiljnim, štoviše znam iz iskustva da ljudi u takvim prigodama, i inače, štošta izgovore, često u svoje kazivanje upućeno drugom ubacujući osobne probleme.

Mnogo dana poslije, baš je već izjutra zahućao golemi vjetar, ta mi se neznančeva primjedba nenadano vratila. Izjutra pritajeno, u predvečerje, što je u najmanju ruku bilo čudno, s jasnim obrisima, zorno.

Danas, pak, na ružičastu brdu – pri zalazu sunca za jasna dana to brdo bude ružičasto – prvi sam put ugledao siluetu one žene i makinalno joj mahnuo.

Nije uzvratila.

Nekoliko spodoba, razabiralo se muškaraca i žena, u podnožju brda bauljalo je lijevo-desno, onako kako to rade zalutali ljudi.

Muškarci su, činilo se, posakrili glave turbanima, možda maramama koje su izgledale tako. Pomislio sam, možda je to zato da jače zapamte pejzaž koji im se ukazao pred očima.

Sjetio sam se beduina s kojima sam proboravio godinu-dvije.

Koji su pod turbanima škiljeći u sunce pamtili svaki kamen, svaki kamenčić, pijesak, ali nijednu travku.

Zašto?

Zato jer travke nije ni bilo.

Kad sam došao navrh brda ta je žena, meni okrenuta leđima, nepomično buljila prema zapadu.

„Predvečerje i zalaz sunca, i to baš ovdje, nešto je najljepše što se može doživjeti. Kad osjetim, kao sada, da je netko iza mene ovu ljepotu volim podijeliti“, rekla je.

Bio sam iznenađen i šokiran.

„Iznenađen sam, ne znam što bih rekao. Ispričavam se zbog nenamjerne neugodnosti ako sam vam je nanio, ipak slobodan sam reći: Od sveg srca želim vam i dalje dobro i ugodno predvečerje!“

„Oo, hvala, hvala! Laura. Ja se zovem Laura.“

„Martin,“

U znak upoznavanja pružio sam ruku, prihvatila je rukovanje i nasmijala se. Primijetio sam da ima prekrasne bijele zube. I ja

sam se nasmijao ne otvarajući usta. Nisam imao što pokazati – moji zubi puni su karijesa!

Nadam se da danas-sutra svojoj unučadi, bude li je bilo, neću morati izmišljati detalje kako bi tobože pojačao taj svoj prvotni dojam o tome tko je zapravo bila Ona, nedajbože.

Pohodile su me misli kojih ne znam ni uzrok ni posljedicu.

Tako je oduvijek.

Ipak, siguran sam da nema ničega što bi moglo skršiti osjećaj prvotne razorne žudnje za nečim nevinim izvan ovoga svijeta, za onim konturama lica koje su mi se učinile poznatima otprije, kao korijeni sumnje koji su se sačuvali iz djetinjstva i baš su sada pronašli način kako raskriliti vidljive vanjske izdanke.

Sudbina?

Što su i koji su putovi sudbine? Dašak spoznaje da se na svom životnom putu neprestano susrećemo s licem smrti, koje je naše vlastito lice i da ga ne prepoznajemo.

Vratio sam se kući.

Trebala mi je glazba. Klasična glazba. Modernizirana klasična glazba. Naprimjer Schönberg. Trebala mi je njegova dodekafonija. Trebala mi je njegova kromatska ljestvica s nizom od dvanaest silaznih ili uzlaznih polutonova! Silazak ili uzlazak – koji put je pravi put uvijek iznova nuka me pitanjem Schönberg, i usput – zašto si odbacio Rahmanjinova?

Nemam odgovora. Ne znam odgovor.

Po pretincima stare komode prekopavao sam iz novina i tjednih glasila izrezane kritičke ili prigodne napise likovnih meštara, u zadnje vrijeme i neke svoje, o značajnim i beznačajnim izložbama.

Baš kad sam ispijao drugu čašicu martela, eto ti Petera.

„Ma gdje si, čovječe! Čekam te barem dvije ure. Već sam mislio odustati.“

„Kako gdje sam? Vrlo dobro znaš da moja obligatna šetnja ne može čekati. Osim toga rijeka je u predvečerje božanstvena.“

„Božanstvena? Jasno je da u predvečerje bogovi i nimfe dolaze na kupanje, ali što ćeš ti među njima?“, Peter je kažiprstom dotaknuo obod svog šešira.

„Tražim ideju i odmaram se.“

„Ma nemoj! Pa ti odavno, koliko pamtim, tvrdiš da si postao čovjek tekar kad si počeo živjeti među kornjašima. Sjećaš se, valjda, da je to ona tvoja stara priča kad smo izgubljeni bauljali na zapad i dalje.“

Ništa nova – takva naša slatka zadirkivanja od prvog dana česta su, ima u njima neke vrsti duhovne hrane koju prepoznamo i obostranim repliciranjem ohrabrujemo, obojica vrlo dobro znamo do koje mjere takva zanovijetanja mogu ići, nikad nisu uvredljiva.

„O, kako da ne! Sjećam se, itekako se sjećam, i nije to tomu baš tako davno. Sigurno ne u ono vrijeme kad je Isus rekao farizejima...“

„Nema Isus blage veze s time. Osim toga, ubacivati Isusa u naše nazovi priče i nije primjereno.“

„Ma nemoj! Isus sve vidi i sve zna. On se, siguran sam, pita otkud meni, ne tebi, toliko snage i predane zaokupljenosti tvojim crtarijama od kojih bi i najobičniji amater u tom poslu digao ruke.“

„Opet si počeo! Znaš što, Martine! Od one moje prve izložbe kad si se samoinicijativno ubacio u riječi službenog predstavljača, kojeg nisam ja odabrao nego organizator, tvoja uloga bila je sumnjiva ne samo meni nego i prisutnima. Koji je ovo idiot, klaun ili stradnik koji svjetini prodaje svoje opsesije – čuli su se komentari među prisutnima. Jedan među njima vrlo glasno spomenuo je tvoje ime, pa to je Martin, Pentotome baccarum, smrdljivi martin!, uzviknuo je. Ti si se na to podrignuo i nastavio dalje, što se protumačilo krajnje nekulturnim.“

„Sjećam se, itekako se sjećam. Onaj zapušteni dvorac, koji i nije bio nikakav dvorac nego ruinirana usrana kula opasana okolnom zabokrečinom umjesto vodom i tvoje mazarije povješane po memljivim zidovima. Moj prvi ozbiljni susret s tvojim neozbiljnim radovima i moja prva javna izjava, danas znam da je situacijski bila primjerena. Kornjaši? Ništa neobično da je onih desetak debila, tvojih uzvanika, ostalo zapanjeno, ali svakako manje nego ja tvojim slikama: pasteli i akvareli, lugarske kućice i beščutni kolorit, konjići koji jedu cjepanice. E, Peter, Peter...“

„Mislim da će u znak pomirbe biti bolje ako popijemo tvoje omiljeno piće. Priznajem, i ja ga obožavam.“

„Slažem se, prijatelju.“

„Nego, znaš li koga sam sreo na putu do tebe?“

„Pojma nemam.“

„Jakoba. Mocar kao miš. Nismo razgovarali. Mislim da mu je bilo neugodno.“

„Mocar kao miš? Kako? S vedra neba ne pada, koliko znam. A danas je bio takav dan.“

„Na leđima je prtio balvan s kojeg se po njem cijedila nekakva crna sluz – da ne povjeruješ, čovječe!“

„Meni je jasno o čem se radi. Nego, znaš li kako sam ja upoznao Jakoba? Vjerujem da ne znaš, mislim da bi bilo dobro da znaš. Na koncu konca on je, reklo bi se, poslom tvoj supatnik.“

„Bilo bi mi drago. Komu ili čemu zagonetka?“

Ormar

Daktiloskop na stolu.

Ali nema onoga tko će ubaciti bar koje pravo slovo.

Čovjek u misničkoj halji smije se nad njim.

To je župnik Bagun.

Otmjeno ponašanje dame, kažu da je dama, uz kamin nikako da se uskladi s atmosferom.

Gita, senjorita!

Čovjek nad daktiloskopom nikako da uskladi autograf s tekstem. Nikako da dohvati svoje autobiografske elemente i da ih ubaci u štivo koje bismo mogli, ako već treba, ubaciti u koju književnu vrstu.

Ipak, pitam se, može li se uopće bez ostatka vlastiti život ubaciti u ono što zovemo autobiografijom; prešutjeti ili na vidjelo dana dati svoje tajne, one najintimnije?

Ipak, zamislite pozornost ljudi koji nemaju pojma o tome što hoćete postići, na primjer onih u kojih je i inače tonus mišića zbog raznoraznih razloga prenapet, mozak slab, atrofiran, zamislite tipa koji je u aukciji na izložbi slika Klimta, koja se taman održava, ponudio svotu duboko podcijenjenu u odnosu na drugu prodajnu izložbu u susjednoj prostoriji koju je pomoću gradskih vlasti ostvario lokalni amater. Radi se tobože o senzualnim aktovima gradskih fufica za koje klijentela bogatih snobova ne pita za cijenu. Da se razumijemo: nisu krive fufice, kriva je papazjanija likovne umjetnosti. Vulva, s aluzijom svjetla na kraju tunela, voajer koji plače nad cvijetom zabodenim u nju, starac koji onanira zagledan u svoju mladost?

Ej, Matisse, Matisse, okrećeš li se u grobu!

Oko podneva stigla je Lili.

Njezino pojavljivanje bila je veća atrakcija od slika na zidovima.

Onaj briježak, nije bio brijeg, kroz ogromni se stakleni pano ljeskao, premda pritisnut gomilom snijega.

Brisači na autu kojim je nešto kasnije došla Ema zamrznuti, izvan funkcije, požalila se, što sam shvatio iz njezina cvrkutanja.

Čovjek koji je u dvorani polusagnut stajao kraj nas ceketao je, stalno prigovarajući na postav izložbe. U jednom se trenutku uspravio, onako kako to rade merkati, one simpatične životinjice u

Africi i počeo cendрати da ružičasti cvjetovi ciklama na slici nikako ne odgovaraju statici aktova nego su više ciklička memorija onoga što su već davno drugi u bilo kojem obliku ostvarili. Otkud mu aluzija na ciklame – ne znam.

Nekoliko blaziranih kritičara naglas je hvalilo postav izložbe i dijelilo autograme.

Oni drugi, skloni avangardnom izrazu, okretali su leđa i protestno odlazili prema pisoarima.

Ema mi je prišapnula da je to zato što oni svoju snobovštinu ne znaju i ne mogu atribuirati na prave vrijednosti nego na ovakav način provociraju, što je zapravo bezvezno glumatanje.

Lili je šutjela, izgledala je zabrinuto.

„Nisam siguran“, rekao sam, zagledan u Emin napadno dubok dekolte, „njihovo glumatanje baš mi je simpа. Osim toga, ja sam ipak prije svega vizualan tip i ne tražim od slike da u meni pobudi kakvu kritičku repliku nego doživljaj.“

„Doktore, nemojte tako! Ma, bez veze. Da je Peter ovdje sigurno bi se razbjesnio.“

„Tko bi se razbjesnio? On li ja? No dobro, a gdje je?“, nekako sam živnuo.

„Otputovao. Mora, tako je barem rekao, obaviti neke stvari oko ostavine. Neke ostatke, ficleke, znaš.“ Nakon predaha nadodala je: „Šta će meni, molim te, stari austrougarski escajg i druge gluposti!“

„Mislim da bi to moglo imati, pogotovo danas, znatnu vrijednost. Stare stvari, stare uspomene... znaš kakvi su ljudi.“

„Ma koji ljudi! Danas, kad je primat Google ili Facebook a ne nekakva islužena povijesna papazjanija, mladi ljudi smijali bi se na to!“

„Ema, nemoj tako! Na ovom svijetu ima još puno ljudi koji svoje živote tješe prošlošću, koji – makar posredno – žive oslonjeni na prošlost, na uspomene. I tu vide svoj put. Zar nije tako?“

„Ma kakav put, Martine! Da se ne diraju uspomene? To je laž, pomanjkanje smisla i cilja, slijepi metak“, mislim da se Ema uzrujala.

Da ne repliciram dalje, uto se, srećom ili nesrećom, s krova dvorane obrušio snijeg.

Lili je vrisnula.

Ema se smijala.

Prodoran jauk koji se čuo izvana ostavio je ostale bez daha. Ogromna količina snijega satrla je domara.

I sama iznenađena, ptičica na vrhu snježne gromade tužno je zacvrkutala.

Bilo je nešto u tom času što me je obradovalo, vjerujem da nisam bio jedini, ali nećemo sad o tome.

Ema je rekla da je jedino što vrijedi s ove dvije izložbe posredni doživljaj izvanjskog obrušavanja snijega s krova zgrade, sve ostalo mrčenje je boje na podlozi. Ipak, priznala je, uzбудilo ju je onih nekoliko amaterskih slika u boji akvamarina. Možda je to zato, rekla je kao da se opravdava, jer je podsjeća na more, na boju morske vode.

„Mogu si misliti“, konačno uključila se i Lili koja je dotad šutjela. „Uzбудilo te jer je Peter bio kraj tebe. Malo kraj tebe, malo na tebi. A kad je tako i more bude više plavo i više zeleno nego inače.“

„Bilo je sjajno! Nije bilo Petera, ali je bio jedan decentan gospodin, Provansalac. Peter je s jednom amaterskom skupinom baš bio na putešestviji po Austriji, ako baš inzistiraš.“

„I, „Lili nikako da se suspregne, „je li bilo za lov ili za akvamarinski doživljaj?“

„Bilo je za užitak, draga moja, za čisti užitak, nikakva lova! Ti sa svojim godinama ne možeš imati ni kakvog isluženog žigola, a kamoli... Ta tko bi se, molim te, uzбудio na implantate, a ti si ih puna“, uzvratila je Ema.

U njezinim riječima bilo je sažaljenja, posprdnosti i ljutnje.

Bila mi je želja da to obostrano prepucavanje prekinem, ali nisam znao kako.

Mariofil, koji je došao puno prije nas – taj nikad ne kasni! – i koji je cijelo vrijeme šutke stajao sa strane, hotice ili nehotice, možda nepažnjom na podne pločice od umjetna mramora bacio je poveću ukrasnu vazru, koja je čujno prasnula, bilo kako bilo ipak je pri njezinu padu sa stalka vrlo spretno ulovio kipić Afrodite.

Danas, kad razmišljam o tome, mislim da se radilo o kipiću Venere.

„Bedak jeden mutavi, pa kaj si to napravil!“, viknuo je domar koji se u međuvremenu oporavio.

Mariofil nije odgovorio nego je u sekundi domara oposred glave zviznuo kipićem Afrodite.

Svjetina se, glumeći kulturno ponašanje, počela razilaziti.

„Bravo, Mariofil! Konačno pravi doživljaj u ovom proljevu od izložbe! Da si mu bar još nabio na glavu onu stvar u tehnici gvaša, bilo bi to nešto, bio bi to krvavi gvaš!“, podviknula je Ema.

„Idemo kod Baguna“, uključila se i Lili, „na kuhano vino i poker. Idemo što prije, ionako će skoro policija“, dodala je.

Iako prijedlog odlaska, osim kuhana vina, i nije bio bogznašto, kad se dobro razmisli svakako je bio bolji od prijatnje policijom.

Policija je, netko ju je očito pozvao, urgentno stigla.

Mariofil je shvativši situaciju pravodobno zbrisao.

Mogući svjedoci, među njima i mi, oglušili se, tobože nemaju pojma o čem se radi.

Domara je, premda se opirao, odvelo s obrazloženjem da mora dati iskaz.

Župnik Bagun dočekao nas je kako spada, srdačno, bez glume.

„Imaš kuhanog vina?“, upitala je Lili, „vani je tak fest zima!“

“A, je li? Ovdje kod nas nije. Trajnožareća radi svoje, Bogu fala.“

„Ma nemojte tako, reverendus, dominus!“, rekao je Mariofil gledajući Baguna ravno u oči.

Bagun nije uzvratio. Nego je pojačao ton na radiju. Taman je pjevalo Beaumarchaisov Figarov pir.

Mariofil se, reklo bi se, osilio i prebacio na drugi program. Na njem je netko vrlo uzbudljivim glasom govorio o strahotama rata, koncentracionim logorima smrti, masovnim progonima, deportacijama s klanjem i ubijanjem, o plinskim komorama itd. s posebnim naglaskom na morbidne inspiracije poživinčenja ljudskog roda, doduše literarizirano, ipak s osobitom aplikacijom na Drugi svjetski rat. Premda je inače poznata fraza da sve ono što se literarizira, bilo ugodno ili brutalno, ima svoj izvornik u realitetu, tj. stvarnu, organsku podlogu, ipak, mora se reći, da

resentimentizacija može dati sasvim nova osmišljavanja predmeta kojim se bavi.

Vrlo ljut, Bagun je opet vratio Baumarcheov Figarov pir.

Mariofil se smijao.

U trajnožarećoj pucketala je suha grabovina, što je sa šeširovom koji se zbog topline ljuljao na vješalici davalo poseban ugođaj.

Mariofil je raskrilo ormar, svi smo bili zatečeni i osupnuti, neobično začuđen onim što vidi raskrilo je i ruke kao u redovnika koji je taj čas spoznavši bit siromaštva doživio istinsku inicijaciju, uvođenje u red posvećenih.

Osim crnih reverendi bilo je u ormaru još i svakojake odjeće, neki dijelovi imali su na sebi čudne znakove, vjerojatno simbole, i ja sam, ne znam za druge, doista prvi put doživio da mi se pred očima ukazala ona nadnaravna teofanijska svjetlost s božanskim licem u sredini.

„*Leti, frizbi, leti!*“, skriven iza Bagunove reverende, podviknuo je Mariofil.

Nitko nije reagirao.

Za tu Mariofilovu izreku koju je izricao u posebnim situacijama – znalo se otprije ali nitko do dana današnjega nije dokučio što se u njoj i ispod nje skriva, što ona zapravo znači.

Iz pokrajnje kuhinje Gita je donijela kuhano vino.

Kroz otvorena kuhinjska vrata čudan nas je miris zapahnuo, sličan mirisu kad jelo zagori.

„To su frikadele, ćufte“, rekao je Bagun. „Što se dogodilo“, obratio se Giti.

„Što se dogodilo? Morate kupiti ulje, to se dogodilo!“

„Odlično! Ja obožavam ćufte“, rekla je Lili.

Ćufte i kuhano vino bili su vrhunski. Naravno, prije toga izmolili smo Očenaš.

Bagun se zadovoljno smješкао, osobito kad je potegnuo iz kaleža. On je uvijek pio iz kaleža, što bi bio i jest simbolizam Kristova tijela i krvi jednak Gralovu, znalo se to i zato na to nije nitko obraćao pažnju, ali je vrijedno spomenuti.

„Zakaj tak jako kurite?“, rekla je Ema, „ili se ovdje trenira kako će nam sutra biti u paklu“, što je usmjerenim pogledom išlo

na račun Baguna. Koji je bez komentara otvorio vrata susjedne prostorije.

„Da se ova zagorjelina rasporedi...“, rekao je opravdavajući se.

Primijetio sam da je po onim vrijednim freskama prašina dobrano polegla.

„Dođite“, rekao je Bagun, „nešto da vas pitam.“

Imao sam dojam da se nekoliko onih fresaka nacerilo.

„Evo me, župniče!“, bio sam toliko glasan da su me i drugi mogli čuti.

„Dragi Martine“, krajnje umiljato oglasio se Bagun, „oduvijek mislim, prateći vaše slovo, ono javno izrečeno i ono objavljeno u tisku, da u njem, ili možda u vama, što se u biti svodi na isto, da ima nešto, neka pritajena veza, neka veza koju bi obični smrtnik mogao ili morao razaznati, neka poruka koja kao glavni memento ostaje izvan, usuđujem se reći, čak iznad onoga što se je htjelo reći s obzirom na ono likovno o kojem govorite ili o kojem pišete, da ima nešto što bi se moglo prisličiti oratoriju. Oprostite, nekakva muzika u kojoj su verbotonalne senzacije, čini se, s jačom aplikacijom od onih smionih interakcija na koje ciljate. Oprostite, molim vas,“ župnik Bagun iznenada, hvatajući zrak, zaceknuo se, „nisam vam ja neko prononsirano kritičko ogledalo, ali ipak smijem, valjda, iznijeti neke hipoteze svojih zapažanja.“

„Dapače. Drago mi je. Kad mogu drugi, možete i vi. Ipak, moram priznati, iznenađen sam.“

„Iznenađen! Čime? Valjda vas nisam uvrijedio? Bio sam nesmotren i svašta izrekao?“

„Ma kakvi. Iznenađila me vaša obrazovanost, uopće. Posebno likovna. Prvi put da čujem suvisle riječi od nekog tko se izričito ne bavi predmetom a o njem toliko puno zna.“

„Pa, sad?! Teologija je jedno, a umjetnost drugo. Sklonost obojemu u iste osobe može biti snažna, nadam se da se slažete. Ja sam, tako, uz studij teologije pohađao i studij likovne umjetnosti. To nije bilo nimalo krijumčareno – nisam krao vrijeme – tako se onda moglo.“

„Vjerujem da je tako kako kažete. Ipak, oprostite na mojoj znatiželji, osim kritičko-teorijskog dijela kojem sam malo prije bio

svjedokom je li vas je na bilo koji način privlačio onaj realizacijski, praktički? Jeste li ikad u ruke uzeli kičicu, akril, boju, jeste li ikad poželjeli ostvariti koje likovno djelo?“, upitao sam župnika Baguna.

„Kako da ne! Sve moje slike, u bilo kojoj tehnici rađene, pohranjene su u hospiciju i na sigurnom su mjestu. Dosad nijednu nisam otuđio, poklonio ili prodao, niti to mislim učiniti.“

„Tako bih ih volio vidjeti! Dakako, uz vašu privolu, župniče!“

„Kaj radite tu? Pita se za vas da gdje ste“, rekla je Gita, zalupivši vrata za sobom.

U uredovnu župnu prostoriju iznenadno je sav u snijegu banuo onaj domar zgrade u kojoj se održavala izložba, zapravo dvije izložbe.

„Gospon Velečasni, pomognite, prosim fino!“

Lili i Ema smijuljile su se.

Mariofil je nestao kao da ga je izbrisala snježna mećava. Svi troje vrlo dobro znali su tko je domar i što se dogodilo.

„Čovječe božji“, rekao je Bagun, „što se dogodilo!?“

Domar je sa sebe stresao snijeg i namjerno ili nenamjerno cijuknuo kao miš koji se našao na studeni.

„Župniče, pa što ne vidite da čovjek ima tresavicu“, posprdno ubacila se Lili, „dajte čovjeku kuhanoga! Gita, daj čovjeku kuhanoga!“ Gita je bila mrzovoljna.

„Je, kak ne! Dala bi da ga niste popili.“

„Čovječe božji“, opet će Bagun, „jeste promrzli, jeste bolesni?“

„Ni jedno ni drugo Velečasni – samo sam pobegem.“

„Čovječe božji“, i opet će Bagun, „*pobegem*, od koga ili čega?“

„Pobegem sam policiji. A nisam napravil nikakvo zlo, nisam ništ kriv, Velečasni. Kriv je on mutavi človek, ne ja, al je policija odpeljala mene a ne njega. Jer on je mene lupil po glavi s onom figurom, ne znam zakaj, gospon Velečasni, ne znam kaj mu je došlo na pamet da to napravi.“

„Koji mutavi čovjek? Kako se zove?“

„Mutavi človek zove se Mariofil. Tak su mi rekli gespen kustos. Te mutavec dohaja na izložbe, s nikim se nigdar ne spominja, gleda slike i čkomi.“

„Velečasni, sakrijte čovjeka, policiju ionako nitko nemre zeznuti!“, zavapila je Ema.

Mariofil, koji se najprije sklonio u zahod i brzo zaključio da to i nije najbolje mjesto, prebacio se u pokrajnju komoricu, zapravo neku vrstu ostave. Aromatični miris suhe šunke što je na špagi obješena o klin kraj prozorčića visjela – odmah ga je privukao.

Kad je ubrzo došao policijski službenik, doduše u civilu, na upit o odbjeglom domaru svi troje – Lili, Ema, koje su cijelo vrijeme šutjele, i župnik Bagun, koji se predstavio kao istinski božji namjesnik – rekli su da nemaju blagog pojma ni o čemu, a kamoli o nekom domaru.

Dojam je, policijski službenik bio je vidljivo razočaran.

Draškajući miris slobode

Neki dan, taman za poslijepodneva počinka kad sam u kratku snu sanjao svoju prošlost, javilo mi da je Mariofil opet napravio scenu, ovaj put na postavu artefakata sakralne umjetnosti. To što je javilo meni a ne nekom drugom, vjerojatno je ispravno. Ako je itko opravdavao njegove postupke, mislim one nepoćudne – onda sam to bio ja!

“A što je, oprostite, ovaj put napravio?”

“Što je napravio? Neugodno mi je reći, ali kad inzistirate reći ću, popišao se na najdragocjeniji artefakt. Moglo bi se, znamo kakav je, taj eksces zataškati da nije pri otvaranju bio i visokorangirani čovjek iz austrijskog konzulata”, uzbuđeno mi je slovkala kustosica muzeja.

“Ova stvar s pišanjem doista je degutantna. I što ste poduzeli?”

“Što smo poduzeli? Pozvali smo policiju jer ga zaštitar nije mogao smiriti. Nije ga mogla smiriti ni policija; vikao je da se zločinac vraća na mjesto zločina, ali on da nije taj zločinac. Replika Aksiomena da je sva prašnjava, vikao je, i on ga je, koliko je mogao, koliko-toliko isprao.”

U policijskoj postaji, jer su me neovisno o ovom slučaju i inače znali, rekli su da Mariofilova budućnost – nastavi li ovako – i nije upitna. Nekoliko će sati biti pritvoren, onda će ga pustiti. “Upitna je vaša budućnost”, rekao je šef policije. “Vama, a ne njemu, ne gine sudski proces, ako ništa bar je to jasno.”

“Nije jasno! Kako bi bilo jasno! Ja s ovim slučajem nemam blage veze.”

“Ne znam vam ja ništa o tom. Gospon Mariofil rekao je, prvo, da nije kriv, i drugo, da će brzo doći njegov anđeo čuvar, a to ste, oprostite, vi, a onda da ćemo vidjeti svog boga.”

“Šefe”, krajnje uljudno i molećivo obratio sam se šefu policije, “Vi ste pametan čovjek, vrlo dobro znate da je Mariofil onako, kako da kažem, malo na svoju ruku. To se više neće dogoditi, obećajem.”

“To ste rekli i zadnji put. Ajde, vodite tog luđaka!”

Napolju, Mariofil se smijao, nikako da zaustavi smijeh.

“Mariofil, Mariofil, koji te je vrag opet napao?!”

“Doktore, sjetio sam se što ti je rekao onaj mladi sudac na sudskom procesu! Imao si gripu, sjećam se. Kad si mu treći put kihnuo u tamburu, rekao je da drugi put, budeš li bolestan, i ne moraš doći za svjedoka mojoj nevinosti jer će on, bude li trebalo, biti umjesto tebe. Zamisli, sudac – pa tako!”

“Da, sjećam se. Samo ne znam zašto je rekao ono što je rekao.”

“Ja znam. Taj isti sudac, krelac, sudio je našem Jakobu kad je, tobože, kupcu podmetnuo falš *Posljednju večeru*. Vrlo dobro znam da je baš on bio glavni. Pantagruelist!”

“Mariofile, čini mi se da izmišljaš. Izmišljaš stvari za koje misliš da su trebale biti takve kakvima ti misliš da su trebale biti. Jesam u pravu? Otkud još pantagruelist!”

“Ma kakvi, doktore! Ne izmišljam. Poslije sudske odluke – Jakob je, što da se kaže, izgubio – otišli smo da piće. Nije mi bilo do pića, ali da ga bar malo oraspoložim. U istom restoranu sudac krelac i bratija najprije su naručili kozletinu, smazali je dok si rekao keks, potom pisanicu, ovčeginu i na kraju prasetinu. Ne, skoro sam zaboravio, prasetina nije bila na kraju. Nakon tri-četiri litre traminca još su naručili žablje krakove, svračja jaja s naglo prženim kišnim gujavicama posutima parmezanom, košaru kruha popržena na bučinu ulju uz dodatnu aromatičnost celerom i koprom, i još štošta da čovjek ne povjeruje. Kažem ti, krelac je žderao sve što je dolazilo na stol, naprosto žderonja. Pantagruelist!”

“I – kakve to veze ima?”

“Ima, itekako. Ja sam podmirio račun. U dogovoru s prijateljem, glavnim oberom, sve sam riješio. I zamolio ga da onom krelcu od suca prišapne da je Jakob, oduševljen sudskom presudom, podmirio račun.”

“Ali zašto, Mariofile moj!? Čemu to?”

“Čemu? To je provjerena taktika. Stara kao svijet. Siguran sam da je sudac krelac skopčao da u tom imam ja svoje prste. Da je to točno, skopčao bi i običan *lajbek, kaj ne?* Ipak je on, *bumo* rekli, sudac.”

“Ja više u tvojim makinacijama neću sudjelovati, jasno?”

“Stari, To svaki put govoriš. I zadnji put. Ali ti si moj prijatelj. Ako možeš zaboraviti naše zajedničko djetinjstvo, onda radi tako kako prijetiš!”

Na tu formulu s djetinjstvom Mariofil me razoružao.

Ušutio sam.

Pogledao sam na pinus silvestris kraj sudske zgrade i na nepokošenu travu uokolo.

Zaželio da s Mariofilom ne progovorim ni riječ.

Umjesto cvjetanja korova, umjesto nevidljivih alergijskih pahuljica sjetio sam se čovjeka koji je nevidljiv i u tišini protrčao s plijenom, torbakom opljačkanog novca, da bi se malo poslije nepažnjom zakašljao, ako je vjerovati piscu knjige koja je, pisalo je, zabranjena bez objašnjenja, i to je kašljanje onog čovjeka koštalo slobode.

“Stari”, opet mi se obratio Mariofil, “vidim da si u nekim drugim mislima, oprosti! Reći ću ti samo jedno, a ti razmisli hoćeš li ubuduće dići ruke od mene.”

“Samo mi nemoj reći da opet spremaš neku straubalnu spačku! Brat bratu – dosta je!”

“Osim tebe, vjeruj, ja nemam nikog na ovom jadnom svijetu kome da se povjerim o onom što me muči i razara.”

“Zaboga, da nemaš *rakeka*!? No, božesačuvaj – karcinom?”

“Nemam to. Imam nešto puno gore.”

“Pretpostavljam! Rekao si da te muči i razara? To bi mogao biti podmukao ali tihi tumor na mozgu. Kažu, takva je priča, da kad on *popapa* mozak, čovjek u desetak minuta nakon toga u letargiji preleti sav svoj život.”

“Krasno, predivno! I što onda?”

“Onda blaženo umre.”

“Baš ti hvala! Nisam znao da si tako emotivan.”

“Što se ovog slučaja tiče – nisam nimalo emotivan. Ali takva je priča.”

Primijetio sam da se Mariofil zamislio.

Možda se varam, ali sam to doveo u vezu sa psom, crnim garom.

Koji mene nije ni pogledao. Njemu je mahnuo. Repom, dakako.

U vršku psećeg repa kao da je virila, rekao bih, formula ekstazne komunikacije koju ja nisam znao prepoznati.

Mariofil mu je izrekao riječi nekog jezika koji ja nisam razumio, njih dvojica jesu, i to je bilo dovoljno da se Mariofilovo lice preobrazi. Od onog otužno zabrinutog njegovo je lice ozarila neshvatljiva glazura smirene predanosti.

Garó je kraj njega sjeo na stražnjicu i pružio mu prvu lijevu šapu. Možda bi i desnu, tek tada sam primijetio da desne nema. Bio je to tronogi pas, tronogi pas garó.

Mariofil me pogledao, ne znam zašto, onako odozdola, rekao bih s omalovažavanjem, podcjenivački.

Moram reći bilo mi je simpatično da i ja kako-tako u tome sudjelujem, pogladio sam garu po hrptu, na što je na me oštro zarežao. Naglim trzajem odmaknuo sam se, u strahu ispale su mi naočale. Tronogi garó lijepo je uzeo moje naočale i stavio ih pred Mariofila. Mariofil ih je stavio na nos i zapjevušio neku čudnu melodiju. Tronogi je na svoj način prihvatio.

U me ušao strah.

Uhvatila me panika.

Makinalno okrenuo sam se i odlučio pobjeći. Tronogi je međutim stao pred mene i pokazao zube.

“Stari, što je, što se dogodilo, kud bježiš, nisi se valjda usro?”

“Pas, ovaj pas...”, promucuo sam.

“Pas? Koji pas?”

“Pa ovaj kraj tebe. Ovaj s kojim pjevaš!”

“Martine, Martine, koji pas? Ovdje nema psa. Otkud ti to!? Već prije sam ti rekao da bi ...”

Kao da me je ošinulo hladnom vodom, trgnuo sam se, pogledao oko sebe. Doista, nigdje psa.

Nešto slično već prije mi se dogodilo, ali samo jednom, u vožnji autom kad sam vidio da sva ona vozila iz suprotnog smjera idu na mene.

Naravno da nije bilo tako.

Neurolog mi je nakon pregleda vrlo izravno rekao da se radi o trenutačnom pomanjkanju kisika u mozgu, a možda i kakva stresa, pa bi to mogao biti, kako on reče, upozor na predinfarktno stanje.

“Stari, što je? Hoćemo u ambulantu? Blijedi si ko krpa. No, ko bijela krpa”, zabrinuto oglasio se Mariofil.

“Ma – nije ništa. Došlo pa prošlo.”

“Da nije zbog moje priče, hoću reći nedovršene i nerazjašnjene. Možda to.”

“Ajde, konačno reci što te to muči i razara?”

“Ukratko, muči me i razara spoznaja da prostor kojim sada hodam nije onaj prostor kojim sam dosad hodao, ovaj ne poznajem. Na svakom koraku grub je i brutalan. Na svakom koraku udara me trnovitim granama koje ne poznajem. Uudara me kišom koja je gusta i bljutava. Onaj bivši prostor otprije netragom je nestao. Nigdje znaka kako i zašto. Ipak, siguran sam, jednog dana sve će biti jasno, jednog dana sve ću znati.”

“Mislim da literariziraš!”

“Možda da, ali uglavnom ne. One tvoje i Justinove spačke oko likovnosti, oko likovnosti – da!, nisu bogzna što; no dobro, ispričavam se Justinu, on je kako god se gledalo pametniji od tebe, moram to reći, oprosti! Dakle, na tvoje pitanje da li literariziram, opet odgovaram – možda da, možda ne. Jednog dana kad budeš čitao moja razmišljanja, moja a ne tuđa, možda doživiš pravi a ne izmišljeni umjetnički stres.”

“Ti pišeš? Stavljáš na papir?!”

“I pišem i stavljam na papir, da! Neki dan bio sam na promociji najnovije zbirke odabranih pjesama pjesnika D. Moram reći – to je bila posthumna promocija, neke vrsti spomen-knjiga na njega koji za života nije od kritike dobio ni hvale ni pokude, nitko ni slovo o njem i njegovim pjesmama. Ja to sam sebi tumačim kao teret grijeha koji je on ni kriv ni dužan nosio cijeli svoj život. Njegov *tatek* bio je ustaški časnik, to je točno, ali zašto S. D. očevo biljeg mora cijeli život nositi na čelu?”

“Ne znam za taj slučaj”, rekao sam. Doista i nisam znao.

“Naravno da ne znaš! Ali da si kojim slučajem čitao i pročitao neke njegove pjesme, shvatio bi da u njima ima toliko likovne građe koliko ovi tvoji likovni glupani nikad neće ostvariti. Neke njegove pjesme, za koje bi se moglo reći da su specifično promatranje života kroz prozorsko okno dvogodišnjeg robovanja u Lepoglavi po odluci komunističkih vlasti, rijetka su i impresivna,

tragična životna loksodroma. To je jedna stvar u toj poeziji. Ona druga, za koju mislim da je važnija, upravo je ono kroz uzničko okno promatrano i uočeno likovno zapažanje mnogih i neobičnih silnica izvanjskog bujanja života, koje mu je bilo tako blizu ali ne na dohvat ruke. “

“Kažeš, pisao si o tome?”

“Pisao i napisao, jesam. Kad sam tekst dovršio, pitao sam se što je S. D. *došlo glave*: onaj prokleta draškajući miris slobode koji je izvana kroz uzničko okno poput uljeza ulazio u ćeliju ili ipak onaj biljeg namrijet očevom genetikom. Sigurno je jedno: razapet između toga dvoga S. D. je obolio i umro. I ta sam pitanja, dragi moj prijatelju, naknadno stavio na papir.”

Sjetio sam se da mi je onomad, onako usput, Justin pripomenuo da Mariofil piše, i to dobro da piše i zanimljivo. Tad sam pomislio da je to rekao tek tako, premda Justin nikad nije govorio tek tako.

“Dragi prijatelju, Martine,” opet se oglasio Mariofil, “jednom kad budeš pročitao pjesmu *Ciprior*, koja je, mislim, sasvim neobična alternanta Amora, boga ljubavi, siguran sam da ćeš o mnogim stvarima promijeniti svoje mišljenje. Čak je i Mrmi, čovjek da ne povjeruje, promijenio mišljenje!”

“Koliko vidim, zašao si ti opet u neke nepoznate vode. Mrmi je mačak, mačak ne zna misliti.”

“Ha-ha, eto još jedne ljudske budalaštine!”, u odgovoru sa sprdnjom, dobio se dojam, Mariofil se uvrijedio.

“Mariofil, znaš što!?! Ti si malo ludast čovjek. Simpatično, ali ludasto. Mačak? Jebote mačak!”

“Ne može on to, on je kastriran. Kad je Fly stradao kako je stradao, nije prošlo nekoliko dana da je nestao i mačak Mrmi. Ne mogu ti reći, izgledat će čudno, da sam odjednom sav svoj budući život vidio pun tmore, zapravo beznadnim. Ti o tom možeš misliti što god hoćeš, ali bilo je tako. Obostrana privrženost, tog mačka i tog psa, nama ljudima baš i nije svojstvena, zar ne? U početku sam mislio da Mrmi ne može nadvladati tugu zbog izgubljena prijatelja i da je odlučio na bilo koji način skončati se. Ljudi mogu, tako se govori, svoje emocije pokazati, ponekad utajiti ali nikad tako da ih drugi ne bi mogli prepoznati, mogu ih zabilježiti na papir ili kako

drukčije ostaviti trag. Mogu li životinje ostaviti kakav trag svojih emocija? Imaju li i one emocije? Tugu? Radost?

Puna tri tjedna, bilo je tako, Mrmi je negdje u osami, odijeljen od žive prirode, tugovao za mrtvim prijateljem. Kad je odbolovao, bar ja mislim da je odbolovao, vratio se u naš zajednički dom.

Ali to više nije bio onaj stari Mrmi, kao što ni frizbi, kojim sam ga kušao razveseliti, nije bio onaj stari frizbi.

Ni naša zajednička melodija *Leti, frizbi, leti!* nije bila ona otprije.

Istina je: sve se promijenilo, i mi, koji smo još disali, promijenili smo se. Otud one moje riječi da prostor kojim sada hodam nije onaj kojim sam prije hodao, ovaj da je brutalan, da ga ne prepoznajem iako mu sada znam uzroke. Ali to je naknadna pamet, dragi moj! Mnogo toga kod nas je naknadno.”

Znao sam da je Mariofil pametan. Samo pametni mogu smišljati onakve psine kojima se on sve to malo oslađivao. A tek ova njegova razmišljanja! Doista sam iznenađen. Dobro mi je jednom rekao Justin: “Mariofil je puno pametniji od onih koji misle da nije pametan, koji čak javno govore da je ludast!”

Sjetio sam se što mi je davno prije ispričao Gecek. Nije sve crno-bijelo, rekao je. Ponekad su nijanse važnije od svega. Kad su njegovi radnici, inače tipični ljenčine, rekao je, iz dana u dan tražili od njega da im obračuna prebačaj norme i prijetili mu svakojakim gadarijama – iznenada razbolio se. Najprije visoki tlak, zatim enormno visok šećer, doktor je rekao da mora izbjegavati svaki oblik stresa, na poslu i kod kuće. Na što mu se šećer podignuo na dvadeset. U ambulanti, bila je to radnička ambulanta, pozlilo mu je pa je zamolio doktora da malo u pokrajnjoj prostoriji prilegne. Prilegao i zaspao. Puna tri sata. Kad se probudio, ambulanta koja je radila od 8 do 15 sati, jednokratno – bila je zatvorena, zaključana. Gospodin doktor na nj je zaboravio. U doktorovoj sobi Gecek je dograbio telefon, ali nikako da se sjeti broja fiksnog telefona svoje raskošne vile podno Sljemena. Kad je pak iz toaletnih prostorija začuo zaglušnu halabuku – nasmrt se prepao. Čistačica koja je taman izišla, ugledavši ga polugola, još se više prepala, vrišteći: “Lopov, lopov!!!” Dok se on opravdavao da nije lopov nego pacijent, već su na poziv stigla policijska kola, strpala ga u

onaj rešetkasti dio pozadi. Kod šefa policijske stanice pokušao je objasniti svoje stanje: visok tlak, visok šećer, dolazak u ambulantu, doktora koji je očito na njega zaboravio, itd. Šef policije, na to ni da trepne, podvikne: “Rajko, pozovi Micu, opet imamo mušteriju!” Rajko i Mica, koji su brzo stigli, izmjeriše mu tlak i šećer. Nalazi: tlak – idealan, šećer – idealan.

“Tako ti je to, moj Martine! Nema crno-bijelo, imaju samo nijanse”, rekao mi je Gecek i teško uzdahnuo.

“I što je bilo onda, baš me zanima!?”

“Ništa nije bilo. Baš ništa. Probudio sam se. Bože, kakav je to gadan san bio!”

Diskretna idila koja je izbijala iz Gecekove priče, ona baladična kantilena koja je izbijala iz njegovih ruralnih diftongizacija, koje ni najbolji dijalektolog ne bi umio označiti slovima, eventualno šiframa, teško da bi mogle, nama običnim smrtnicima, razjasniti onaj u njegovoj priči tako nevidljiv prijelaz iz života u san i iz sna u život.

Otad sam, taj me je događaj podučio, ljude znane i neznane, prijatelje i neprijatelje, najobičnije stvari i pojave oko sebe počeo promatrati drugim očima i na drugi način: I Geceka, i djeda Ivana, i baku Maru, i Justina, i Mariofila, i župnika Baguna, i Jakoba, i Lili, i Gitu, i Emu, i Marlen, i Petera Orbena, i Ptičicu, i Mixy...da, i Fly, i Mrmi...konačno i sebe sama.

Puno pitanja, zebnje, dvojbe i neobjašnjive prisutnosti straha:
Što je, čemu služi i zašto intimna refleksija?

Što su simboličke varijacije u odnosu na naravske svjetove?

Što je i gdje je sloboda u ideološki kontrarnu režimu?

Što je i tko je onaj jedan jedini sićušan mrav na vrhu sasušene balege, je li to onaj mrav iz mravinjaka ili mrav koji je previše znao, mrav izbačen iz elektronske ljuške?

Što je pustinja u odnosu na bogatu pejzažistiku – žudnja za životom ili žudnja za smrću?

Je li grumenčić zemlje među dlanovima sjećanje na dom ili začetak puta novog psihodroma?

Mixy

Neki dan, šetajući vlastito oronulo tijelo preko livada, zapuštenih njiva pa sve tamo do prvih vinograda, susreo sam Martina. Što mi je odmah bilo vrlo čudno jer sam ga, otkad je prije tri-četiri godine kupio skromnu klijet s malim vinogradom, vidio svega pet-šest puta, u zadnje vrijeme rijetko, sve rjeđe.

Doduše, ni ja nisam bogzna kakav šetač, a ne mogu ni reći da me svakojake pridošlice oduševljavaju.

Spočetka, sjećam se, Martin je dolazio s ljepuškastom mladom ženicom, koja se znala već pri upoznavanju ali i inače bez ikakva razloga tako raskikotati da su se nerijetko vikendaški psi lajanjem uzbunili misleći da se radi o kakvu uljezu.

„Susjed, ja se zovem Martin, Zagrepčanec“, tako se predstavio, što sam smatrao uljuđenim, premda je, morate priznati, rijetko da nabasate na čovjeka koji se imenom zove baš kao i vi, naime ime Martin i nije tako često kako bi neki mogli pomišljati.

„Svi ga, znate, zovu Profesor“, govorili su ljudi.

„On vam radi na školi“, dodavala bi njegova žena.

Pričalo se, zapravo tračalo, da on i nije Profesor nego školski majstor. Također, pričalo se kasnije da ga je ta koketna žena iznenada napustila, da je otišla s mnogo mlađim muškarcem, što i ne bi bila neka osobita novost s obzirom na to da je Martin već pomalo otežalo na leđima prtio svojih šezdesetak godina.

Ali, bože, komu ili čemu ove priče?

Ima dana, kaže Marlen, kad ljudi ne znaju što bi sa sobom, postaju neodgovorni, svašta trabunjaju. To što ja mislim o Martinu nije tako, niti uopće mora biti tako. Martinova žena nije ljepuška, kako ja tvrdim, nego bezvezna, napuhana krapljača, ali to nema veze, kaže Marlen, čime sam se, ne bilo vraga, vrlo brzo složio.

Ali to nije bilo sve!

Osim toga, kaže da nemam pojma zašto se Martinova žena, koju svi zovu Mixy, ponašala tako kako se ponašala.

„Imala je Mixy s tim svojim ljubomornim kretenom, baš je bezveznjak i kreten, usuđujem se reći, još teži život od mene, a moj život nije bio, kako znaš, nimalo lijep“, tako Marlen.

Između ostaloga, pričala mi je, usput ridala, ja joj vjerujem jer ne možeš tek tako ridati bez veze, o onoj svojoj proklesnoj drenaži kad joj je cjevčicama vadilo gnoj iz one stvari.

I inače, Marlen se znala totalno unijeti u problem, ma bio on i najobičnija tričarija.

„Da...ali koje stvari, ne razumijem!“, koja bi to mogla biti stvar, i to još stvar u živom stvoru, razmišljao sam.

Marlen je na to počela vikati, pri kraju tirade još je jednom podvignula tako jako da se *Posljednja večera* iznad mojeg kamina zaljuljala.

„Nemoj, molim te, vikati! Ako padne i slomi se, Jakob će poludjeti! Valjda znaš kako su umjetnici osjetljivi na svoja djela!“, rekao sam tiho, vrlo diskretno.

Tata Jakob, tako su ga svi zvali, moj susjed, zbilja je divan čovjek, divan jer je uglavnom šutio. No, kad nije bio u bogzna kakvoj govornoj formi koristio se on i rečenicama, nije da nije, osobito onima s Da i Ne.

Marlen je njegova kći? Marlen?

Tata Jakob mora da je u mladosti bio vrlo naočit, zgodan muškarac. Priča se, kratka kovčava kosa, tamna kosa, snene plave oči, visoko čelo, obrve bogate, s onim neodoljivim smiješkom pri kraju usana.

Tako o njem baka Jula, danas staričica, očarana sjećanjem.

Nakon puno gastbajterskih godina, u trideset i šest godina teška rada, čišćenju govana u zoo-ima u Njemačkoj Jakob se konačno skrasio u Gmündu, u Austriji. U Gmündu doduše nije bilo zoo-a, premda je Jakob, znao bi se raspričati, godinama poslije sanjao zvjerinja govna, ali je bila željeznica, još tamo od 1869., koja je povezivala Beč s Pragom. Bila je željeznica, naime željeznički kolodvor. Na njem je odmah po dolasku, kako reče, dobio gospodski posao, posao čistača. Je li, kad je u Gmündu upoznao Gerdu, postariju udovicu, Marleninu majku, planula ljubav, što se – iskustvo nas uči – zna dogoditi, ili je njezina trgovina pod imenom Aves bila presudna – tko će znati.

Bilo kako bilo, počelo je vrlo obično.

Jednog dana poslije posla naime, doista je bilo blago predvečerje, Jakob je promatrajući u šetnji bistru vodu rijeke Lainsitz začuo orkestrirani ptičji pjev koji ga je odmah, isprve zainteresirao. Tako se, priča mi Jakob za vrijeme kratke pauze pokera kod župnika Baguna, prateći jačinu ptičjeg pjeva u pokrajnjoj ulici

u zgradi tik do malena vodoskoka našao pred velikim natpisom Aves. U njegovoj priči bilo je neke neobjašnjive tugaljivosti kao u ljudi koji su uzalud potratili dobar dio svog života.

„Susjed, neka me vrag uzme, nisam imao pojma kaj je to aves, ipak htio bi se s vama o svemu tomu pospominjati. Ako nije zanovijetno?!“, prišapnuo mi je Jakob.

„Ne, dapače. Bilo bi mi drago. Samo se pitam – zašto baš ja?“

„Nekako mi djelujete izgubljeno“, Jakob je uzdahnio i pogledao me u oči. „Mislim da imate rado ptičke“, dodao je.

Moram priznati da mi se Jakobova primjedba o mojoj izgubljenosti i obožavanju ptičjeg svijeta u prvi mah učinila vrlo čudnom, nespojivom. Htio sam je komentirati, ali sam u zadnji čas odustao.

Za kasnijeg našeg susreta, također kod Baguna, skoro neprimjetno tutnuo mi je u džep smotak papira. Kod kuće sam ga s neobjašnjivim užitkom iščitao dokraja. U njem je pisalo:

***Ptice** (lat aves) su razred dvonožnih, toplokrvnih kralježnjaka koji polažu jaja. Ptice su tijekom jure evoluirale od dinosaura podreda Theropoda, a najranija poznata ptica iz kasne jure je Archaeopteryx. Veličinom variraju od sitnih kolibrija do krupnih nojeva. Postoji između 9 i 10 tisuća poznatih vrsta ptica i najraznovrsniji su razred među kopnenim kralježnjacima (Teropoda).*

Današnje ptice odlikuju perje, kljun bez zuba, polaganje jaja sa čvrstom ljuskom, visoka stopa metabolizma, srce s dvije klijetke i dvije pretklijetke, te lagan ali jak kostur. Mnoge ptice imaju prednje udove razvijene kao krila kojima mogu letjeti, iako su nojevke i nekoliko drugih, poglavito endemskih otočnih vrsta, izgubile tu sposobnost. Mnoge ptičje vrste svake godine kreću na selidbe u udaljene krajeve, a još više ih poduzima migracije koje su kraće i manje redovne. Ptice su društvene životinje i komuniciraju vizualnim signalima, glasovnim pozivima i pjevanjem, sudjeluju u društvenom ponašanju što uključuje zajednički lov, pomoć pri odgajanju pomlatka i ponašanje karakteristično za jato. Neke vrste ptica su isključivo monogamne, druge prvenstveno monogamne uz povremeno parenje s drugim jedinkama. Druge vrste su poligamne

ili poliandrične. Jaja obično polažu u gnijezdima gdje se ona inkubiraju, i većina ptica produljeno vrijeme provodi u podizanju mladih nakon izlijeganja.

Ljudi iskorištavaju ptice kao važan izvor hrane kroz lov i peradarstvo. Neke vrste, poglavito pjevice i papige omiljene su kao kućni ljubimci. Ptice su istaknuto zastupljene u svim pogledima ljudske kulture, od religije, poezije do popularne glazbe. Oko 120 do 130 ptičjih vrsta izumrlo je kao rezultat ljudskog djelovanja od 1600. godine, a prije toga još i više. Danas mnogim vrstama ptica prijeti izumiranje i zbog različitih ljudskih aktivnosti, pa se ulažu napore kako bi ih se zaštitilo.

Iz iskustva znam – ima dosta ljudi koji se bave svim i svačim. Pomislio sam da je i Jakob jedan od njih, ornitološki fanatik, doduše amater, koji se, možda već u Gmündu, od zvjerinjih govana koja su mu se motala u glavi nastojao osloboditi, zapravo izliječiti nečim uzvišenijim, astralnim, a ništa čini se nije ni moglo biti bolje od raspoznavanja ptičjeg leta u visinama, od cvrkuta koji odzvanja u srcu onoga tko ga prepoznaje.

Ipak, moram ovom prilikom odati i jednu svoju manu, ili možda vrlinu, u svakom slučaju obuzetost. Imam naime prokletu naviku da uz tekst, ma kakav bio: novinski članak, roman, novela, memoaristika, kritika, esej itd. na margine ispisujem svoje komentare, ponekad – ne slažući se s tekstopiscem – i psujem ali psovke ne stavljam na marginu, za što baš i ne mislim da bi se moglo tretirati kao kulturna gesta. Tako sam uz Jakobove *Ptice*, vjerujem da ih je izvadio iz Wikipedije ili *odguglao* gdje drugdje, na margine zabilježio – zbog slaba rukopisa reći ću nadrljao – svoje dojmove. A ti su dojmovi, zapravo opaske, u najmanju ruku bili čudni i nakon iščitavanja i meni samom zapanjujući. Naprimjer, da su ptice za razdoblja jure evoluirale od dinosaura?! Koja glupost! Otkako sam nedavno u tehničarici pogledao film o dinosaurima, od kojih je svaki imao barem nekoliko tona težine, nikako da mi uđe u glavu ta vražja evolucija u kojoj su se od dinosaura od nekoliko tona iskotili ili izlegli ptići koji su letjeli ili lepršali kao ovi današnji, lepršali ovim današnjim ili onim nebom. Mogu prihvatiti neka mišljenja da je u mezozoiku bilo svakakvih genskih mutacija oli makinacija, da je priroda dopustila da različite

ali srodne vrste bića međusobno koitiraju i da se stoljećima potom navikavaju na mater i oca. Ipak, da ima ptica u veličini bumbara, da se zovu kolibrići – naprosto mi je nevjerojatna; evolucija od dinosaura do kolibrića, evolucija živa bića od nekoliko tona težine do majušna kolibrića nekako me podsjeća na kolumbarij gdje se nekad, kažu, čuvao pepeo pokojnika, naime onoga koji je nekoć bio živo biće. Na koncu konca, kad sam nedavno u zoo-u ugledao u kavezu pavijana kako mi se cereka, prvo što sam shvatio da nijedan stvor na svijetu ne želi biti sam, i drugo, da Darwinov nauk o evoluciji organskog svijeta nimalo nije bezazlen pa mi se i moj pradavni rođak, nasmiješeni pavijan u kavezu, učinio ne više kao majmun nego, reći ću, kao civilizirani majmun, u svakom slučaju nešto uzvišenije od nazovi kreativnih budala kojih je svijet prepun.

Osobito me pak zaintrigirala konstatacija da su ptice, što se tiče parenja, uglavnom monogamne, ali ima i vrsta koje su poligamne, čak poliandrične, što me je izazvalo da svoj komentar na to pribilježim na margini. Isticanje u tom smislu činilo mi se nepotrebnim, pogotovo danas kad su poligamija i poliandrija između muškaraca i žena na visokoj cijeni, u najnovije vrijeme i među istospolcima.

Bilo je tu još nekih mojih pribilježenih komentara, mislim manje važnih.

Za sljedećeg druženja kod Baguna Jakob me upitao kako stoje stvari s pticama.

Kad sam mu rekao da sam kao dječarac uzgajao golubove, nije bio nimalo iznenađen.

Koje golubove, pitao me, ima puno vrsta: golub divlji, golub pećinar, gradski golub, dupljaš, grivnjaš itd.

Mislim da je htio pokazati da on nije nekakav ornitološki amater, prije bi se reklo amater znalac. No kad sam mu rekao da sam poprilično proučio ptice muharice, moram reći da se je, tako se činilo, ipak iznenadio.

„A, je li? A koje to.“

„Ako baš hoćete: crnoglave muharice, one bjelovrate, čak i sirijske, i još neke. Iznenadit ćete se – i bjeloguze: sivkaste, dvobojne, primorske, i nekakve slične, ali im nisam uspio ustanoviti ime. Ipak, siguran sam da se radi o bjeloguzama“, rekao sam.

„A, je li? To, moram priznati, od vas nisam očekivao. Nadao se jesam, ali... Nego, kad ste spomenuli bjeloguze da vas pitam, oprostite možda je indiskretno, što vi mislite o Marlen, sviđa vam se, možda? Oprostite, već kad dolazite ovamo, k Bagunu, neka čudna čeznutljivost joj je u očima, primijetio sam.“

„Nisam primijetio“, rekao sam, „iako je istina da sam primijetio, štoviše uzvratilo sam joj smiješkom. Dragi Jakob, vidim da se volite natjecati, ako baš hoćete, evo vam pitalica! Tko je bio Tomas de Torquenada, ha?“

„Ako baš hoćete“, Jakob se uzbudio, „to nije bio Tomas de Torquenada nego Tomas de Torquemada, drugo, recite vi meni, kad tako dobro sve znadete, što je on bio?“

„Što je bio? Zna se, to svi znaju, da je, tamo negdje u 16. stoljeću, bio inkvizitor, dominikanac“, rekao sam slavadobitno.

„Da, ali to nije najvažnije! Torquemada je bio i dominikanac, i inkvizitor, član inkvizitorskog suda, jedna od osoba koja je izricala presude, mučitelj svih koji su bili drugih nazora, ali je – mrzio krv, čudno, zar ne!“, uzvratilo je Jakob.

Bore na čelu oblile su se krvlju, ponašanje i izgled govorili su više od netom izgovorenih mu riječi, ali me nimalo nije začudio njegov pogled u Bagunov rascvjetali voćnjak, koji mi se u tom trenutku učinio senzualnijim od Matisseovih aktova, onih golih žena koje sam obožavao.

Uglavnom, tek tada shvatio sam, bilo je to kao da mi se ukazalo iznenadno otkrovenje, da je nakon tolikih gastbajterskih godina kad mnoge silnice iz bivšeg života sve više blijede, Jakobova žudnja za rodnim krajem, ma kakva ona bila, nadjačala sve.

Da ne bi nestalo ama baš sve, da ne bi umrlo ama baš sve u sjećanjima, staru roditeljsku kućicu obnovio je i preuredio – u dubini starog voćnjaka doimala se pogledu kao dragulj.

Baš kad su se rascvali prvi jorgovani, Gerda je umrla.

Pokopali su je kraj onog najvećeg, kako je zaželjela za života.

Ostao je sam s Marlen.

Marlen se nastavila baviti kiropraktikom.

U obližnjem gradiću M. bilo je dosta reumatičara, paraplegičara, pa i hipohondara koji su tražili njezinu pomoć.

Jakob se vratio svojoj staroj strasti iz djetinjstva, drvorezbariji. Doduše, možda ga stara strast i ne bi obuzela tako naglo i tako posvema da nije, ubrzo poslije Gerdina pokopa, upoznao Baguna, mladog seoskog župnika.

Kod župnika Baguna, pričalo se, svečera se skupljalo staro društvanje – Gecek, Lili, Mariofil, Fra, Ptičica, u koje je stjecajem okolnosti upao i Jakob. Zabavljalo se uz karte i zakusku; poslije se uz dobro misno vino, navodno, dijelilo dobročinstva Gite, mlađahne župnikove kuharice. Jakob se nemalo iznenadio kad ga je Bagun priupitao kako to da nije došla Marlen, koja inače redovito dolazi.

U drvorezbarijskoj strasti Jakob se najprije uhvatio svetaca: sveti Ivan krstitelj, sveti Josip, sveta Ana, Majka Bogorodica, sveti Nikola, sveta Barbara, zaštitnica rudara, ništa neobično, otac mu je bio rudar – i još neke. Brzo se o tom pročulo, neki lokalni likovni kritičari koji su o tom vrlo lijepo pisali, dobivali su za to pokojeg sveca, a onda se Jakob, što je mnogima bilo iznenađenje, prebacio na oblikovanje *Posljednje večere*.

Bila je to, što je neobično, ona slika u tehnici gvaša koju je na poklon dobio od nekog pasioniranog kolekcionara, premda mu je o *Posljednjoj večeri* cijele litanije već prije detaljno izdeklamirao Bagun. Međutim, u Jakoba se uvukao crv sumnje da to što mu opetovano govori župnik Bagun nije prava stvar jer je Bagun svaki iznova put u pripovijest ubacivao vlastita zapažanja.

Zašto *Posljednja večera*? Odsad, Jakob je bivao skrajnje pragmatičnim, što inače uopće prije nije bio, i sam se na to začudio, tu značajku očito je poprimio od onih Europljana među kojima je proživio dobar dio života. Shvatio je da bi se prodike u crkvama, ikonografija na slikama, uopće sveta Evandjelja, uopće i verbalni i likovni predah o životu i učenju Isusa Krista – moglo vrlo dobro unovčiti.

„Znate što me je posebno potaklo na to da se bavim drvorezbarenjem *Posljednje večere*?“, upitao me jednom Jakob. „Čovjek bi mogao pomisliti“, nastavio je, „ili čak misli, mnogi o meni misle da je tako, da se naprosto radilo o onom što zovemo – konjunktura, novac. Ali nije to, uopće se ne radi niti se je ikad radilo o novcu. Ono što me je Posljednjoj večeri posebno približilo,

ako možete vjerovati, bilo je – pitanje. Pitanje na koje nisam znao odgovor, a žarko sam ga želio.“

„Pitanje, kažete?“

„Da, pitanje. Ili možda znatiželja. Kako se hoće.“

„A odgovor na pitanje? Jeste li našli ili pronašli odgovor na pitanje ili znatiželju?“

„Pa, našao sam.“

„I, o čem se zapravo radi. Baš me zanima.“

„Svi znaju ili gotovo svi da je na *Posljednjoj večeri* uz Isusa bilo dvanaest njegovih učenika, njegovih vjerovjesnika, apostola, šest s desne strane njega sjedećega, šest s lijeve strane. Ono što je mene zanimalo bilo je pitanje s koje je Isusove strane, lijeve ili desne, sjedio Juda i koji je on bio po redu. Juda, onaj Juda koji je po biblijskoj priči izdao Isusa. I kako ga i po čemu prepoznati? Pitao sam o tome župnika Baguna, mislio sam on bi to morao znati. Nije imao pojma, čak me izgrdio da što će mi to. Ipak, otkrio sam. Juda je bio peti zdesna sjedeći. Onaj koji je u ruci držao kožnatu vrećicu. Jedino on, nijedan drugi od apostola. “

„Bravo!“, rekao sam.

Jakob je na to pljunuo i pripalio novu cigaretu.

„Očekivao sam da ćete pripaliti lulu. Slikari vole potezati i ispuštati dimove iz lule. Vole pučkati.“

„Ja nisam slikar. Pušim cigarete“, rekao je Jakob.

Koji je Juda uz Isusa?

Nema načina da onima koji traže – dam ikakvo priznanje, jer svako priznanje puno je oprečnosti. One strasne riječi upućene svakom božjem stvoru, koje su me nekoć tetošile i hranile nestale su, izgubile se, kao što je nestala, izgubila se netragom ona voda uz koju sam trčkarao. I, što je ostalo: u ušima zadržao se samo negdašnji klokot.

Da, istine radi, tu i tamo pokoja alga, opsesivna resina.

Sada, korito prazno, uz obalu raslinje, ali to raslinje nije ono otprije – čudne zaostale plodine križanaca raznih biljnih vrsta, sve uokolo bastardi, nakaze.

Preplašio me jelen, možda je bio srndać, koji tare rogovlje o suhu granu ne bi li ih očistio od basta, svjetlucave baršunaste kože na njima. Suha grana puca.

Inače tišina, sveopća tišina. Tišina koja, nadam se, sve izgubljene, zaboravljene i prezrene obavija letargičnim snom. Spašava?

Na drugoj strani obale, s druge strane suhog riječnog korita pomaljala se glava sredovječnog čovjeka. Ne mora biti ali kako je blizu državna granica, mislim da je Mađar. Izvrsno basama – psuje na mađarskom. Iza njega žena svijetloplavom maramom briše lice, ne plače nego cvili.

Sjetio sam se trenutaka iz života kad sam mislio da su cilj i meta jedno te isto, kad sam se u obijesti poigravao s bogovima tražeći najslabije točke.

Čekam ko mutavi već sat vremena, sada je deset sati.

Jakoba nema pa nema.

Iako smo se dogovorili da baš ovdje, on dobro zna gdje i zašto, kraj žgoljavog kestena uz obalu preciziramo dan, mjesto i postav njegove izložbe – od svega toga ništa! Taman da se vratim natrag, kad se puteljkom s nekih stotinjak koraka rukama razmahala Marlen.

Mora da se nešto dogodilo, pomislio sam. Dogodilo se, u to nema sumnje, samo da se nije što strašno dogodilo.

„Gospon Martin“, rekla je snuždeno, „Jakob se ispričava, jako se ispričava.“

„Nema veze. Glavno da je u redu sa zdravljem.“

„E, baš je to problem. Sinoć je, bilo je kasno, deset sati, zagledan u svoju *Posljednju večeru*, u se natrpao toliko luka i domaćeg sira da sam cijelu noć imala problema s njim. Znojio se, bio je to, kako je kroz jaukanje šaptao, mrtvački znoj.“

„Ne misli valjda umrijeti“, primijetio sam opravdavajući se usput da nisam mislio baš doslovce.

„Ma ne, problem je, to vam upravo hoću reći, s digestijom, njegova probava godinama je – nula, znate“, Marlen se ubacila u dijagnostiku, „tek pred jutro kad je proradila dijareja, kad se sav usro, božesačuvaj, bilo je bolje.“

„Glavno da je sada sve u redu. Što se tu može.“

„Nije u redu. Prvo, nije mu bolje, možda čak i gore. Drugo, stalno govori, mislim namjerno trabunja, da za sve to što mu se događa nije kriva hrana jer da je i prije jeo isto što i sinoć i nikad nikakvih tegoba nije bilo, nego je posrijedi, on tvrdi, dijalektika, dijalektika je kriva za sve.“

Da bar donekle primirim Marleninu srdžbu, primijetio sam da bi s tom Jakobovom dijalektikom moglo biti nešto. Dijalektika je, kažu, takav put za nalaženje istine koji razotkriva protuslovlja, rekao sam.

„Gospodin Martin“, Marlen se vidljivo uzrujala, „ja pak mislim, što se mene tiče, da je dijalektika sranje, a Jakob je eklatantan primjer za to. Uostalom, možda on i nije potpuno lud, ali da je ludast – to sigurno!“

„Marlen, oprostite, molim vas, ali on je – umjetnik, a umjetnici su čudna bratija“, rekao sam s namjerom da nekako ublažim sadržaj cijele priče.

„Jesu, jesu! Čudna bratija, Jakob također. Ta njegova *Posljednja večera*, to će ga satjerati u grob. Non-stop bulji u jedno te isto, nikako da razazna koji je Juda uz Isusa, onaj zvani Uvaženi ili onaj drugi zvani Iškariot, Juda iz Kheriota.“

„To je bar jasno.“

„I njemu je jasno da se radi o Judi Iškariotu, ali traži dlaku u jajetu, razumijete! Traži neko svoje rješenje, ne ono koje je svima poznato. Kad mu je noću hladno, pričvršćuje si uz tijelo proklete elektrode sa strujom visoke frekvencije da mu bude toplo. Ubit

će ga ta *Posljednja večera* ili će ga ubiti struja. Lud, naskroz lud, kažem vam!“

„Nemojte tako! Uz neke preinake, uz neke moje sugestije, što se tiče *Posljednje večere*, moglo bi to biti dobro, u svakom slučaju inovacijsko djelo.“

„Kakvo inovacijsko djelo, molim vas?! Djelo u koje se mjesecima bulji, tu i tamo napravi koji potez, nikad kraja – kako to može biti inovacijsko djelo?“

„Marlen, to što kažete možda je točno, ali Jakob po svemu sudeći ne misli tako, zapravo ne osjeća tako kako vi mislite da bi trebao osjećati. Hoću naime reći da je osjećaj u ždrijelu stvaralaštva bitna stvar. On tjera u sve noviji i noviji stvaralački zamah, što još uvijek nije garancija da će se s ostvarenim zadobiti i zadovoljstvo.“

„Doktore, to može i ne mora biti tako kako kažete. Ja mislim, ne da mislim nego sam sigurna da nije tako kako vi kažete, nego je u ovom slučaju, u ovoj priči s Jakobom, ipak kriva digestija, loša probava.“

„Da je loša probava svemu kriva – naprosto ne vjerujem.“

„Reći ću vam. Ja, na primjer, svako jutro prije odlaska na posao skuham ili ispečem jelo za taj dan i Jakob se može poslužiti kad mu je volja, eventualno ga podgrijati. Jelo je friško i nema šanse da mu je od tog zlo. On ne voli jelo koje priprelim nego kupuje konzerve na akcijskoj prodaji. U špajzi ih je barem desetak. Ali nije stvar u tome. Stvar je u tome da je konzervirana hrana u njima pokvarena, razumijete?“

„Pokvarena? Otkud vam to da je pokvarena?“

„Otkud mi to? Imam oči, vidim. Skoro svakoj drugoj limenci istekao je rok trajanja, skoro svaka druga limenka je napuhnuta. A znate zašto je napuhnuta? Napuhnuta je od plinova hrane u njoj koja se kvari.“

„Zbilja nisam imao pojma da se konzervirana hrana kvari. Srećom ne jedem konzerve.“

„Ni Jakob ne jede konzerve, to bi ipak bilo iznad njegovih mogućnosti. Jede ono što je u njima, i to je taj problem s digestijom, i to je ta vrazja dijalektika“, zajedljivo rekla je Marlen.

Još se jednom ispričala u Jakobovo ime, žirim se, kiroptaktika ne čeka, rekla je, i otišla. Podviknuo sam za njom, htio sam joj

reći da sam neki dan nedaleko ovdje uz obalu naišao na još dva-tri prekrasna kukurijeka u punom cvatu, ali je ona samo odmahнула rukom. Kukurijeci, Helleborus, iz porodice žabljaka, pogotovo kad su u punom cvatu, neopisivo me uzbuđuju, rekla mi je za davne zajedničke šetnje.

Htio sam joj tom prilikom reći nekoliko pikantnih stvari, ali sam od toga stidljivo odustao.

Marlen je to primijetila i više za se, ipak se čulo, rekla da prava ljubav i strast, otrov i lijek itekako idu zajedno, samo glupani misle da među njima nema nikakve uzročno-posljedične veze.

Kad mislim o tome ne znam je li njezina gesta tada kad je poravnavajući svoj dekolte i stavljajući u nj cvijet kukurijeka bila slučajna ili dobro razrađena taktika. Cvijet kukurijeka nekako se naherio i ja sam ga brže-bolje pokušao centrirati između ona dva bijeloružičasta brdašca.

Marlen me pljusnula.

„Ja nisam kurva, tako da znaš“, rekla je.

„Za boga miloga, možda sam bio nesmotren, ali nisam mislio ništa ružno. Dapače...“

„Što – dapače, reci? Baš bi voljela znati.“

„Mislim da mi se sviđaš. Možda to nisam pokazao na najbolji način.“

„A tako! Vidi vraga, to nikad nisam pretpostavljala!“, Marlen je vrlo uspješno odglumila tugaljivost.

Sada, za šetnja, nije kao nekad; Marlen dopušta da joj u dekolte stavim cvijet kukurijeka, ponekad kad je dobre volje i dva-tri. Kad je najnapetija i ražarena, ja odustanem. Stani malo, nisam ni ja blesav! Kvragu, čekam taj jedan jedini neponovljivi trenutak kad će me konačno zamoliti da nešto učinim...a ja ću se na to, tobože dajući sve od sebe, samo pobjedonosno nasmiješiti.

Popodne nazvao je Peter. Moli da se svakako nađemo. Može, rekao sam, može zato što imam predah, samo se vas dvoje pred mojim nosom nemojte drpati, dakle bez drpanja.

Nećemo, nećemo, drpanje ne dolazi u obzir. Ema je bolesna, leži u svojoj sobi, ne u ateljeu, a nama treba atelje, rekao je Peter.

*Otkud tako puno vlage
u tako malenu srcu?!*

Nad brzim potokom isplahnuo sam prnje. Voda se namreškala i zaiskrila i ja sam se nasmiješio kao da sam ugledao dragulje. Tko zna po koji put pokušat ću obnoviti sjećanje na one davne dane djetinjstva kad su me izokola gledale zvijeri, čudne zvijeri još čudnijih krikova.

Bože, kako sam volio i još volim krikove!

Ali ushićenje nikad ne dolazi samo.

Malena žaba, onda kao i sada, do mene doskakutala bez zvuka, ona veća umjesto krakova hedonistički iskobeljila oči na ogromnu zelenu listu. Visoko gore oblačići cirusi, te pahuljaste kovrčice na nebu, onda kao i sada, izokrenule u oku i tlo, i čestare, i blage udoline.

Sjena zvjerinje siluete što me, osjećam, promatra iz prikrajka kao da negira mjesta jednakog atmosferskog tlaka.

Vlaga u ušima, zašto tako puno vlage u tako malenu srcu?

Lijeva i desna klijetka snažno potiskuju krv u arterije dok voluharica zdušno izrabljuje plodove odavna izopćene iz stabla.

Dohode opet davna pitanja bez odgovora. Na primjer je li mater bila hipohondrica u vrijeme kad je bila dojilja ili možda kasnije?

Određeni dani u odrastanju, oni svijetli dani djetinjstva, ipak nikako da nadrastu onog meni tako dragog šupljorošca iz crtića koji bi da prema ljudima zauzda osjećaj odbojnosti.

Svukud sa strane gledam plodan urod. Tko će ga ubrati ako nikog nema?

Zapažam, gojazno čeljade na blatnu puteljku uprljalo haljetak, žvače korijen, gorkast mu okus, mrzovoljno rastjeruje oblake.

Malo podalje deponij gradskog smeća i otpada, deponij smrada moli da ekonomski procvat nikad ne presahne.

Zgražam se.

Reklo bi se: bešćutni oksimoron bivše životne idile i sadašnje strave.

Tako je danas.

Ne znam, vjerujem da je tako bilo i nekad, ali sigurno s manje smeća i s manje ekonomskog procvata. Spomenuti danas nekome životnu idilu – odmah ste dijagnostički sumnjivi. Upirati prstom u

pokojeg tajkuna, pokojeg lopova, pokojeg političara, što se u biti svodi na isto, zdravorazumski komentirati lošu gospodarsku i opću društvenu situaciju, sprdati se na račun jadeka prosvjednika – e, to je hit! Svi znamo, sav božji svijet zna – kažu plaćeni optimisti – da živimo u zemlji blagostanja – čemu sad gluposti, čemu fingirana zabrinutost, zašto glumiti očaj i beznađe? Ma kakva nezaposlenost, ma kakav prazan želudac, molim vas! Pa vidite, valjda niste slijepci, koliko imamo javnih kuhinja, kolik ih se još broj namjerava otvoriti, kolik broj svjetine u njima svakodnevno besplatno uživa u obrocima hrane?

Naša vlast beskrajno je humana, kažu, njezina briga o svakom pojedincu neizmjerana je: nemoj raditi – besplatan obrok čeka te, budi sretan kad prepun sitosti doplaziš do svog brloga, osvijesti se – poradi zdušno i energično na demografskoj obnovi svoga plemena! Trgni se malo, tko na ovom svijetu uživa takve besplatne pogodati?

Ako misliš da je to nešto o čem sada razmišljaš, hvata te klonulost, i nema se volje nizašto. Bezbrižno i dalje šećem uz obalu, grickam slatkast murvin plod. Pjevušim, ipak glas mi promukao.

Znam, vrlo dobro znam, da usprkos zadovoljstvu ili baš u prkos njemu nitko od ljudi koje upravo zapažam u daljini, u podnožju brda, ne osjeća tugu koja slama one s druge strane brda koji ne znaju za to. Figurice u njihovim rukama, što su najvjerojatnije nekad služile kao neka vrsta obredne igre, sad preznojavaju se u nemoći da dohvate svrhu svoga i njihova postojanja.

Ona žena, koju vidim, izvan gomile plače nad fetusom i njezin plač uspavljuje emotivne rane prisutnih. Ima li ikog igdje tko će zaplakati nad onima koji se nisu rodili, a trebali su, ima li ikoga tko će se pokajati nad svima onima nerođenima, pitam se hodeći korak po korak puteljkom kojim su nekoć, vjerujem da je bilo tako, u slavu božju, u slavu osvajačku, prohodile horde osvajača?

U predvečerje Ema je došla na ritualnu šetnju uz obalu.

Kao stari prijatelji ispili smo po čašu pjenušca.

U takvim zgodama Ema sa sobom nosi piće. Ovaj put bio je to pjenušac. Bez ikakva sustezanja razgovaramo o običnim i intimnim stvarima.

„No, Stari, kad ćeš konačno na operaciju?“

„Kad ću na operaciju? Samo se treba odlučiti – nikako da donesem odluku“, rekao sam.

Pušim previše, dvije-tri kutije na dan. Pomislio sam u sebi, nisam rekao naglas, reklo bi se kako sam sebe pred sobom opravdavam.

„Baš utješno! Što na te gluposti onaj tvoj otorinac?“

„Ne pomaže ni prijatelj otolaringolog. Da je pravi prijatelj ne bi me, možda bez razloga, strašio karcinomom. To prijatelji ne rade, ne? Kaže da mi ne gine kanila, čak u slučaju da biopsija tkiva pokaže benignost. Debeljuškasta medicinska sestra, za koju sam kasnije doznao da je potajno zaljubljena u me, utekla bi u takvim prilikama u drugu sobu i tiho jecala.“

„Eto vidiš! Svi te volimo, svi ti želimo dobro, a ti na sve sereš! To nije ni lijepo, ni zahvalno, ni kulturno. Martine, Martine, odgoda operacije nije spas za te – spas je za bolest. Ona likuje!“, rekla je Ema i sočno opsovala.

„Ema, nemojmo iznova o tome! Ma što se dogodilo, i ako se dogodi, siguran sam da ću smoći snage još jednom nasmiješiti se osluškujući melodiju tišine ispod ovih krošanja.“

„Je, je! Kako da ne? Još ćemo ispod ovih krošanja i pjesme pisati, kaj ne? Bože, koje su to gluposti!“

„Kad će se vratiti Peter?“, pokušao sam se prebaciti na drugu temu.

„Samo seruckaj! A što ćeš onda kad ti se kanila bolno zatrese u grlu, hoćeš onda hvatati melodiju tišine ili ćeš hvatati zrak? Glupo?! Peter... Peter se vratio iz Klagenfurta.“

„I, kakav je dojam ovaj put ostavila izložba? Je li bila prodajna?“

„Ne znam, Peter, o dojmu nikad ne govori. Prodao je jedan akvarel. I taj jedan kupila je njegova mater.“

„Mater? Ona je još živa? Mislio sam...“

„Ima devedeset i dvije. Živa, živa! Stara vještica nikako da umre. Oprosti, moram ići“, nakon podulje stanke rekla je Ema.

Ostao sam na puteljku, sam. Voda se i dalje mreškala, čak i oni čudni krikovi sa strane vratili se.

Izmolio sam Očenaš.

Može li molitva podariti unutarnje ozdravljenje?

Taman da s puteljka skrenem s neutabane stazice ulijevo, ispriječilo mi se dijete, crnomanjast dječarac od nekih desetak godina. U ruci mu ribički štap.

„O, Blacky Joe, kamo ćeš i kuda ćeš?“

„Ja nisam Joe, ja sam Ivan. Kaj te briga kam idem!“, desnom rukom poravnao je ribički štap, lijevom stegnuo šarenu posudicu. „Idem u ribičiju, ako očeš znati.“

„No dobro, nemoj se srditi! A u što ćeš metati ribe, ne valjda u tu limenku?“

„U limenki su gliste“, objasnio mi je Ivan, „ribu ulovim ali je odmah pustim u vodu. Ni ja, ni tata, ni mama ne jedemo ribe, mi ribe samo volimo. I to je to. Striček, a kaj vi zapravo očete?“

„Ništa, Joe, ništa.“

Usmjerio sam pogled prema dječarcu, ali njega nije više bilo. Je li uopće bio tu kraj mene ili su se razbudili stari sentiment? Oni, kad sam i sam bio dijete s ribičkim štapom u rukama, kad sam satima bio zagledan u vodu koja se slijevala preko obale. Kad sam se u predvečerje vraćao ovim istim puteljkom u svoju sobicu 1,5 x 2, vraćao u onaj polumrak, satrven od žudnje što nikad neću moći dokučiti zašto cesta, cesta našeg života kako smo je zvali, tako sporo silazi u dolinu.

Prošli tjedan pred skromnim skupom govorio sam o odnosu gravitacije i ljudske gluposti. Nisam ni sanjao da bi me intervencija jednog nadobudnog gimnazijalca mogla natjerati u očaj.

Negdje u sredini izlaganja, inače bila je grobna tišina, taj se nadobudni mladac glasno cerekao i dva-tri put, očito je bilo, odglumio da će hračnuti.

„Dragi gospodine, to što vi govorite o odnosu gravitacije i gluposti govorili su i drugi i njihovi su odgovori na ta pitanja bili različiti. Možete vi o tom govoriti koliko hoćete – rješenja nema!“ Osjećao sam da moram reagirati.

„Poštujem vaše razmišljanje“, rekao sam, „ali ja sam govorio, zapravo htio uspostaviti parabolu između prave likovne umjetnosti i kiča, između vrsnosti i debilnosti. Dakle, bez imalo fizike, bez imalo filozofije.“

„Da, da“, slavodobitno izustio je mladac, „htjeli jeste – ali bez uspjeha.“

Gospođa u krznenu kaputu, uopće nije bilo hladno ali krzneni kaput nema svaka dama, upitala me poslije na domjenku kako to da nisam reagirao na mladićeve riječi. Znaite, rekla je, otkopčavajući mrtvu krznenu zvjericu, ni ja – oprostite! – od vašeg izlaganja nisam ništa razumjela. No mogu reći bilo je zgodno, Vi ste bili baš feš, ali ništa nisam razumjela od onog što ste govorili.

„Draga gospođo, to nije moj hendikep. To da niste ništa od mog izlaganja razumjeli doista nije moj hendikep! Da bi se nešto razumjelo, treba se za to pripremiti. Kako? Izobrazbom.“ Na te moje riječi gospođa je, svjesno ili nesvjesno, otkopčala i zadnji gumb na krznenjaku.

Gospođa nije nosila grudnjak. Otkud da sam tako siguran? Pa, valjda zato što su se na njezinoj bijeloj i vrlo prozirnoj, zapravo diskretnoj mrežastoj haljini, u visini grudi jasno razabirali smečkasti vršci bradavica. Ni da trepnem, buljio sam u te smečkaste vrške, omamljen, začaran.

„Dragi gospodine“, gospođa mi se unijela u lice, ponadao sam se da sam zaslužio pusu – ali ništa od toga!, „prvo, moja naobrazba je skromna, ipak dovoljna da u svijetu u kojem živim ne ispadnem ordinarno glupava, drugo, ne manje važno, a tiče se gravitacije o kojoj ste malo prije govorili, nije li Vaše buljenje u me, u moje prsi, očit primjer sumnjive teze koju ste postavili, treće – odlučna sam Vas zamoliti da budete urednik moje zbirke pjesama. Usput – novac nije nikakav problem jer moja benzinska crpka posluje izvrsno, i četvrto – nema četvrtoga! Htjela sam reći nešto o gluposti, o gluposti o kojoj ste također govorili, ali – neću. Glupost nadjačala gravitaciju!“

„Imate prekrasan krzneni kaput“, rekao sam, posramljen. Nisam znao što bih drugo.

„Hvala! Rekla sam da moja benzinska izvrsno posluje. Onda, što ćemo sa zbirkom?“

„Ne znam. Doista ne znam. Moram reći, već dugo ne bavim se urednikovanjem, ni pisanjem recenzija za literarna djela. Bavio sam se prije, ali više ne. Sada me zaokuplja likovnost. Onako kritički – ako je to nešto.“

„Dakle, istina je što mi je rekao Ivan. On ti neće pristati, rekao je. Možeš ga moliti koliko hoćeš, on neće pristati. On je jako čudan čovjek.“

„Koji Ivan?“

„Ivan, moj sin. Rekao mi je da ste razgovarali?“

„Nemam pojma! Razgovarali? A koliko godina ima taj Vaš sin?“

„Moj Ivan, moj strastveni ribič, nedavno je navršio deset. Ribička strast ostala mu je od oca, mog pokojnog muža. Čudna je njihova strast bila: ribice su lovili, ulovljene puštali u vodu. On tako i danas.“

„A – sjećam se! To je znači onaj plavokosi dečkić kojeg sam s ribičkim štapom u rukama zapazio uz brzak potoka i u obraćanju po svojoj staroj navadi zazvao Blacky Joe? I da sam čudan čovjek?“

„Tako je rekao. Ja mu vjerujem. Nikad mi dosad nije nešto slagao. Možda će kad odraste, to ne znam. Odgojen je da ne laže, možda će ga kad odraste život i na to natjerati, ne znam.“

Je, je! Ivan. Blacky Joe. Uprav tako mi je i on ispričao“, rekla je gospođa i na moje veliko iznenađenje zakopčala svoj krzneni kaput, odložila na stolić neispijeno piće, okrenula se i bez pozdrava otišla.

Bilo mi je neugodno.

Za samokažnjavanje sam, ako možete povjerovati, popio njezino i svoje piće. Reda radi – i ponovio. Ma kakva gravitacija?! Ma kakve gluposti?! Sve je istina! Jebote akvarel!, promrmljao sam sebi u bradu i ispio još jedno piće. Burbon? Obožavam burbon. Zaboga, zašto ne?

„Život je tako kratak – jebo te patak!“, u posebnim zgodama znao je reći Mariofil. Ne uvijek, samo kad je bio u dobroj formi.

*Sve ću rasprodati, živjet ću u
pasjoj kućici zajedno sa psom*

Već nekoliko dana Gecek je vrlo nervozan. No dobro, već danima pada kiša, lijeva kao iz kabla, opet će poplave, jad i neimaština – tako je i prije bilo, tako će biti i sada. Seljaci se bune, nema nasipa koje su vlasti obećale pred izbore, uostalom tako je uvijek bilo pred izbore: pun šešir obećanja, poslije izbora gaće na štap!

Gecek protestno psuje sve i svakoga, pljuje i piša gdje stigne. Dežurni policajac prijavio ga je zbog remećenja javnog reda i mira, prije toga u obližnjem bistrrou platio mu je kavu.

Da bi legalizirao nekoliko svojih nekretnina prošao je sve općinske katove, sve odjele građevinske i katastarske, ali pouzdane informacije nije dobio. Osim što mu je u svakom odjelu rečeno koliko bi otprilike novca morao platiti, što još uvijek nije garancija da bi to bilo sve što je potrebno, ali da će se komisijski vidjeti što bi još trebalo, jer rijetko kada a da se ne ustanovi da još nešto nedostaje, neka potvrda, neki papir, rečeno je.

Kod kuće, što i nije kuća nego vila, Lili, ozarena, pohvalila se kako je uhvatila nekoliko vrijednih stvari na akciji: dvije-tri kile karea, teleću koljenicu, baranjske kobasice, nekoliko pari ženskih cipela, pet-šest ženskih gaćica, nekoliko grudnjaka, nekoliko pari hulahunjki, zamisli po tri kune par – pa gdje to ima!, rekla je. Osim toga sve možeš dobiti na karticu, uopće ti ne trebaju pare.

„Pa ti ni ne nosiš grudnjak, što će ti toliki grudnjaci?“

„Sad ne nosim, ali kad mi omlohave...“

„Da si se barem sjetila i nabavila bubrege!“

„Jesam, Gec, jesam, tvoja obožavana bikova jajca već su u friži. Mislim ja na tvoja jajca. Nećeš ti meni biti gladan, to ne. Mislim ja na tebe, itekako mislim.“

Gecek joj je, onako po navici, oposed čela dao pusu, usput psujući. Tebi je pusa, psovka je onim općinskim štakorima – *pas im mamicu!*, rekao je.

„Gec, nemoj se uzrujavati, molim te! Znaš da se ne smiješ uzrujavati. Ti si, uvijek si bio i uvijek ćeš biti, gospodar svega mogućega i nemogućega. Pusti bedake! Nitko tebi ne može ništa. Uostalom, od tih silnih nekretnina ionako imamo previše. Ona dva-tri apartmana u gradu, vikendica na moru, vikendica u vinogradu,

lovačka kućica, a baš i nije kućica, u šumi!? Pa ne možemo ih odnijeti u grob!“

„Sve ću rasprodati, ništa neću dati gamadi! Sve ću dati društvu za zaštitu životinja! Ostavit ću jedino pasju kućicu, živjet ću u pasjoj kućici zajedno sa psom! U ovom društvu ja nemam više komu saopćiti svoj život, ja nisam čovjek, ja sam životinja, pas!“
Gecek se strašno uzrujao.

Lili je uključila radio.

Otužnim glasom netko je govorio o devastaciji onih nekad intaktnih predjela u Istri, tu i tamo ubacujući u to osobne komentare o političkoj žgadiji, makinacijama s prenamjenom zemljišta itd. Predivna naša zemlja! Dokad tvoja tuga?

„Ugasi radio! Da ne čujem lopove, dosta mi je!“

Lili je ugasila radio.

„Gec, da ti ispečem jajce? Jedno ili dva? Stavit ću luka, neću zaboravit!“
rekla je.

„Luka svakako. Jedno mi je dosta. Ipak, prosim te, prije ga malo, bar malo napacaj u mlijeku.“

Lili iz hladnjaka izvadi dva bijela bubreščića i mlijeko. Razreže ih, očisti spolne cjevčice, stavi u posudu i prelije mlijekom. Taman da posudicu prekrije zaklopcem, u nju kroz otvoren kuhinjski prozorčić sleti kukčić tvrdokrilac crvenožučkaste boje. Bubamara.

„Gec, stavit ću ti dva. Mali su, valjda od bikića. Gle, što je ovo!“

„Vidim, nisam slijep. To je bubamara.“ Gecek se udobrovoljio.

„Znaš kaj, Stari? Jebeš apartmane, vikendice, nekretnine i ostala sranja – glavno da se mi volimo!“

„Dobro, dobro. Ipak izvadi bubamaru!“

„Znaš da je bubamara sretna najava vjenčanja, pisma i nečega iznenadnoga!“ Uto je zazvonilo na portafonu.

„Joj, pa da! Sretna najava vjenčanja? Možda se Bagun ženi, zašto ne?“

„Nemoj tako o božjem čovjeku!“
rekla je Lili.

„Valjda nije policija?“

Nije bila policija, bio je Mariofil.

„Kaj hoće?“
upitala Lili.

„Znam kaj hoće. Treba mu lova, to hoće.“

„Nije mi jasno zašto ga malo pa malo futraš s lovom. Kaj taj čovjek ne zna delati? Ako je mutav to ne znači da ne može raditi, kajne?“

„Lili, nemoj tako! Vidiš da je jadan. Mi ni ne znamo kolike i kakve okapancije on ima s djedom Ivanom. Vratit će on što je dužan. Ako ništa drugo obrezat će mi voćke.“

„Obavi to što moraš i nemoj se zadržavati. Pojedi svoja jajca dok su vruća, na podgrijana uvijek prigovaraš.“

S vanjske strane prozora bubamara se uspinjala po staklu. Ona ista otprije ili druga?

Gecek se brzo vratio, smazao oba bikova jaja, svojski se podgrignuo, uzdahnuo i zavaljen na trosjedu u tren zaspao.

Nešto poslije u kupaonici ugledavši u ogledalu vlastito lice Lili se skamenila. Lice podbuhlo, obasuto smeđastim pjegicama, oči izbuljene i bez sjaja, disanje otežano. Nazvala je svog doktora, plastičnog kirurga. Doktora nije bilo. Asistentica, medicinska sestra, rekla je da će doktor izbivati dva-tri tjedna. Uzeo si je godišnji, sad je na Polineziji.

Lili je obuzela panika. Disala je sve teže, soptajući. Srce je tuklo kao kineska veckerica. Riječi koje je pokušavala izreći, bježale su na usta napola izgovorene i nesuvisle.

Teškom mukom nazvala je Emu. Ona je pak bila na kiropraktici kod Marlen. Ostavila joj je poruku.

„Dođ...odma...umirem. Lili.“

Ema i Marlen, koja se kod nje zatekla, došle su odmah.

„Stara, pa kako to izgledaš! Ko da te je Gec prožvakao i ispljunuo. Strašno! Rekla sam ti stoput da je botoks obično sranje. Bez tog zla bila si bomba od žene, a sad... čahura. Oprosti! Moramo odmah kardiologu i otolaringologu!“ , izbezumljeno će Ema.

Marlen se okrenula ustranu.

„O, Bože, Bože!“ , zacmizdrila je.

„Što je pak tebi? Da i ti nisi progutala kakvu špricu botoksa?!“

„Nije botoks“, kroz plač će Marlen, „nego pirsing?“

„A što? Progutala si pirsing!?“

„Ne, kakva sam luda, dala sam ga staviti na ono mjesto.“

„I? Ono mjesto ga je posaugalo, baby. Onda s tobom pak moramo veterinaru“, više za se zajedljivo će Ema.

„Ma ne! Kad piškim, svrbi me i boli.“

„A tooo! E, ženske, ženske! Koje ste vi ludače! To ti je kad se utrkujete s trendom modnih gluposti. Tebi Marlen savjet: Nemoj piškit i sve će biti *o ke!*“

Lili je nešto pokušala reći, ali je nitko nije razumio.

U bolnici Lili je Emin rođak, kardiolog, srećom bio je dežuran, bez ijedne riječi objašnjenja dao dvije vitaminske injekcije, rekavši da mu je slučaj poznat.

„Sutra ovo isto treba ponoviti“, dodao je usput, onako rutinski.

„A kaj da veli mužu?“

„Ništa. Pa što je i njemu šiknulo botoks?“

„Nije, ali do prije par dana imao je lijepu ženu, veselu i razgovorljivu, a sad ružno pjegavu, nijemu, i još ne može do daha. Nego, kako je tvoja Mira?“

„Čuva svekrvu. Stara je nepokretna. Samo jede i – sere.“

Arabeska

Naherene vrbe, naherene breze, crvenkastožute, njih četiri, nekoliko tamnozelenih borova i srebrnih smreka, ariš kojem će uskoro započeti, ali sporo, opadati lišće – ta biljna ornamentika, arabeska, nošena povjetarcem koji će za tili čas iz lagodne igre prijeći u razuzdanost samo što nije započela svoj ples u plavom nebu iznad njegove glave.

On iznenada ubrzava hodnju, također iznenada zastajkuje, pogledava uokolo, nema nikog u blizini, ipak odmjerava snagu – nikad ne možeš biti siguran u prirodnom borilištu, u prirodnoj areni, kaže.

On zna da krhko je tijelo, duša još krhkija.

Prošlo je dosta listopada, dosta jeseni kad mu se u zglobove uselio reumatični artritis, najprije polako, bilo je dana kad je bilo dobro, mogao se po vrljetima kretati kao koza, bilo je dana kad se ni cvjetnim livadama nije moglo.

Bolest je neizlječiva, rekli su prijatelji stručnjaci. Bilo bi dobro na vrijeme nabaviti kolica jer ćeš u njima završiti.

To je realnost, nema se tu što novo reći!

A onda je jednog listopadskog dana, koji se pokazao dobrim danom, na nekih stotinjak metara udaljenosti ugledao Ptičicu. Uskim puteljkom uz prorijeđenu živicu hodala je iza muškarca u tamnu odijelu, što je bilo neobično s obzirom na to da se baš u to vrijeme oko podneva sunce poigravalo s jarom.

„Oče, ja nisam ništa kriva! Dogodilo se iznenada“, vrlo dobro razabirale su se njezine riječi.

„To u svakom slučaju nije dobro. Nije dobro za tebe“, čule su se muškarčeve riječi, „jednog dana shvatit ćeš to, ali to će tada biti samo bolne uspomene da si trebala postupiti drukčije.“

Čuvši to, Mariofil se vidljivo uzbudio. Kao i mnogi drugi i on je u nju bio beskrajno zaljubljen.

Njih dvoje, muškarac i Ptičica, zamakli su iza rbina starog zamka.

Kad se hodajući obuzet proteklim prizorom dobrano nabio o nos mramorne statue pri kraju parka, bolovi reumatičnog artritisa iščezli su kao da ih nikad nije ni bilo.

Da ima oca, naravno da znam da ima oca, ali da mu se u ovoj zabiti tako tajanstveno obraća kao da se ne radi o ocu nego o nekoj karizmatičnoj osobi – ne razumijem, pomisli.

Nekoliko dana poslije kroz staklo trgovine modnim artiklima okrenutu leđima zapazio je Ptičicu kako koketira s nekoliko žena i muškaraca. Ljubomorani, sumanuto je utrčao u trgovinu, usput srušio nekoliko golih atrapa.

„Ptičice moja, ali ja te...! Ja te obožavam!“, podviknuo je tako snažno da su se dvije-tri atrape u izlogu klanjajući se zanjihale.

Ona žena koja je s društvancem koketirala, okrenula se – bila je to unatoč sloju pudera i napadna ruža rugoba od žene – i ciliknula.

„Bože, koji kreten!“, psiknula je kako to rade zmije kad su u opasnosti

Postiđen, Mariofil je u milisekundi, zamalo kroz izlog srušivši još dvije atrape, izletio napolje.

Danima nije izlazio iz kuće.

Mislio je da, ako izađe, svi će vidjeti sram na njegovu licu.

Jeo je prepečenac premazan bljutavim margarinom, i to rijetko, pio vodu iz slavine, i to često. Zato je često odlazio u zahod radi mokrenja.

Pas Fly i mačak Mrmi krajnje zabrinuti njegovim stanjem pogledavali su se ne znajući što da učine. Pokušavali su svašta, ali ni *vau-vau* ni *mijauuu* nije ga uspjelo oraspoložiti, čak ni uza sav napor da mu diskretnim lajanjem i mijaukanjem skrenu pažnju na otužno lice frizbija u kutu prostorije, a kamoli da svi zajedno, u troglasju kao nekada, otpjevaju onu tako dragu melodiju *Leti, frizbi, leti!*

O Mariofilovu slučaju brzo se pročulo. Takvi su ljudi! Štoviše, cijelom su slučaju pridodavali svakojake izmišljotine pune sprdnje, psina i opakosti. Dakako, među prvima čulo je za nj i staro društvo: Lili, Ema, Marlen, Fred, Peter, Jakob, Gecek, Gita i župnik Bagun, pa i ja.

No, da bi stvar bila još gora, čula je za nj i Ptičica. Koja je čekala priliku da mu objasni što se zapravo dogodilo.

Prilika se ukazala u onoj istoj trgovini s modnim potrepštinama, jedva da ga je prepoznala među artefaktima, onim umjetnim ukrasnim figurama.

„Mariofil, Mariofil, kako si?“, zacvrkutala je i on se prepoznavši glas lecnuo. Ipak, sabrao se.

„Nisam dobro. Artritis.“

„Bit će bolje, sigurno će biti bolje“, i da malo ublaži nadu koja je, zna se, varljiva, „nemoj očajavati. Znaš“, dodala je, „ono nedavno vidjela sam te kad sam se sagnula, kad sam ispalu cipelu stavljala na nogu. Je li bila šetnja ili tek tako?“

„Artritis, i – tek tako. Vidio sam i ja tebe. I onog muškarca u crnini. Činilo se da ste nekom krenuli na ispraćaj, na sprovod. Čulo se, razgovarali ste. Iz razgovora shvatio sam da je on tvoj otac.“

„A ne, nikakav sprovod. Razgovarali smo. Nije moj otac. Ono je bio moj prijatelj, svećenik, moj anđeo čuvar, razgovarali smo o nekim stvarima.“

„A tako, mislio sam otac...ipak, čulo se, nedajbože da sam prisluškiavao, ali čuo se razgovor, rekao bih – opravdavajući. Kao da si se pred njim, zapravo hodajući iza njega, zbog nečega opravdavala.“

„Razgovarali smo, kažem ti. Možda je tako ispalo da se opravdam, nisam se opravdavala. Ja mislim da se nisam opravdavala. Razgovarali smo o mom studiju. On me oduvijek molio da studiram književnost, eventualno arheologiju, možda etnologiju, a ja sam zapela za kemiju, moju staru ljubav. Očito, on se nikako nije mogao pomiriti s time i nakon mog upisa na kemiju. I to ti je cijela priča.“

„Baš mi je drago. Jesi zadovoljna sa studijem kemije?“

„Vrlo sam zadovoljna. Studij ide jako dobro. Nadam se da ću se po završetku zaposliti u nekom institutu za kemijska istraživanja. To je moj davni san.“

„Najljepše što se može dogoditi je da čovjek u životu ostvari svoje snove“, rekao je Mariofil, zadovoljan sa svime što je čuo. Čak se i njegov artritis smirio, čak se i ona početna ljubomora pritajila. Vidljivo zbunjen pri rastanku opet je srušio jednu atrapu. Ptičica se nasmijala.

„Nemoj biti tužan, molim te! Ti si tako drag čovjek! Ti si moj prijatelj, zar ne?“ , rekla je.

„Nisam tužan, uopće nisam tužan, radostan sam.“

„Nego, nisam te pitala a tako bi voljela znati. Kako je djed Ivan, je li se oporavio?“

„Nije se oporavio. Njegovoj bolesti nema lijeka. Po svemu sudeći sanatorij će biti njegov dom do kraja života. Ipak, čini mi se da je prekjučer kad sam ga posjetio bio živahniji nego inače.“

„Tako bi ga voljela vidjeti. Mogli bi do njega zajedno, ako se slažeš?“

„To nije problem. Dogovoreno.“ Mariofil je osjetio ubrzane otkucaje vlastitoga srca.

„On je o svemu i svačemu imao repertoar specifičnih primjedbi. Neobičan čovjek. Njegove priče o maskama uvijek su me zaokupljale, još mi zvone u ušima. Ne same priče, nego njihova čvrsta logika. Da, samo to treba shvatiti!“ , rekla je Ptičica.

„Ja ga nisam shvatio ni kad je bio zdrav ni kasnije.“

„Skoro da sam zaboravila, a bilo bi ružno da sam zaboravila, kako je baka Mara?“ Mariofil se trgnuo, zadrhtale mu ruke i desni očni kapak.

„Baka je umrla, ima više godina. Ali, mi smo u kontaktu, ona i ja.“

„Ima ljudi, čula sam, koji se bolje snalaze u onostranskom svijetu nego u ovom. Ništa neobično, mislim. Drago mi je da si ti jedan od njih. Ona je bila tako draga osoba. Priprosta i jednostavna. Baš mi je žao! Baš mi je žao da je umrla!“

„Cijeli život imala je muku s polipima u nosu. Cijeli život hunjkala je, ali se nikad nije potužila. Cijeli život nije se, otkad pamtim, razdvajala od svoje krunice i molila da nam Svevišnji podari mir i osjećaj dobrote u srcu.“

„Znam za to. Svoje riječi uvijek je nastojala potkrijepiti slikama.“

Cijelim putem do kuće Mariofil je bio zaokupljen Ptičicom.

Zapravo i nije bio svjestan je li do kuće došao poznatim ili nepoznatim stazama.

Pogledavši oko sebe zapazio je one iste šare, one iste pokrete, onu istu arabesku od raznobojna lišća na umoru koju je vidio za

šetnje prije. Prestrašio se, nije bio siguran je li taj opažaj stvaran, isti onaj otprije, samo premješten u njegov posjed, njegovo imanje, ili se ona stvarnost otprije premjestila u maštu nadilazeći svaku moguću predodžbu.

Ispod grana stare kruške zapleo se u paukovu mrežu.

Imao je osjećaj da ga je neko nepoznato biće po licu pomazilo senzualnim prstićima.

Kod kuće su ga dočekala ona dva stvora: mačak Mrmi i pas Fly. U znak dobrodošlice oba su se ubacila na ljuljačku koju je davno prije napravio djed Ivan i zaljuljala se – tko bi rekao da i to znaju! Mariofil je međutim još uvijek bio obuzet Ptićicom.

Fly je, mašući repom, donio frizbi i spustio mu ga pred noge. Čak ga ni Mrmijevo *mijaumijau* ni *vauvau* Fly što se bez ikakva pretjerivanja moglo razabrati kao dodvoravanje melodijom pjesme *Leti, frizbi, leti!* nije ganulo ni izmjestilo iz svijeta u kojem se zatekao.

Kod svoje kuće, pak, Ptičica je uzela u ruke lutnju, omiljeni žičani instrument, i završala melodiju koju je davno usred noći čula na moru kad se mladac razbarušene kose svirajući na kapetanskom mostu zanosno podavao cilikavu tonu. Bio je to u tom času dojam neizmjerne tuge, nešto od onoga kao kad stvari u koje smo do maloprije vjerovali izmaknu kontroli i polako ali sigurno klize prema propasti.

Zblenuto sjedeći na stražnjicama i Fly i Mrmi odustali su od svake mogućnosti uveseljavanja. Također sjedeći na stražnjici iz trave se ljeskalo bijelo tijelo frizbija.

Ima li frizbi stražnjicu? Naravno da ima! Samo glupani misle da nema!

*Totalno smeten,
zapravo izgubljen*

Prije nekog vremena Mariofil je preko interneta počeo dobivati svakojake poruke, od kojih su se mnoge, mahom sve, odnosile na Fly, omalenog pinča; bilo je i vučjaka s tim imenom, čak je i jedan bernardinac tog imena nestao, izgubio se. Začudio se koliko je pasa tog imena, a činilo se rijetkim.

Tko bi uopće mogao pretpostaviti da Fly uopće nije Fly, ili možda ipak jest, osim ako se u cijelu priču nije uplela čudna igra sudbine.

Prvi pas, također pinč, kojeg je Mariofil nabavio preko društva za zaštitu životinja, žao mi je što nikako da se sjetim pravog imena tog društva, pronađen je iznemogao, jadan i bolestan blizu aerodromske zgrade. Tamo ga je, s dvije avio-karte u džepu, napuštajući ovu jadnu zemlju, kako se govori, kod taxi-službe ostavio mladi bračni par, on veterinar, ona arhitektica.

Mariofil mu je dao ime Fly, što bi se po naški reklo Let.

Omaleri psić iz dana udan sve se bolje odazivao na ime Fly koje mu je Mariofil nadjenao, što samo govori da je po svemu sudeći njegovo prvotno ime bilo drukčije od ovoga.

Uz brigu, pažnju i dobru hranu pinč se vidno oporavio, zauzvrat novom je vlasniku uzvratio punom ljubavi i odanosti.

Ipak, nakon godinu-dvije počeo se već izjutra sve teže i teže kretati, čak je na miru u starom voćnjaku ostavljao prepelice i fazane koje prije nije mogao smisliti. Mariofil, koji je i inače obožavao životinje, pokušavao je sve da mu olakša život. Na nagovor nekih ljudi čak mu je pribavio i psihijatra misleći da je pun šokova koje je doživio – od prvih vlasnika koji su ga napustili do šutiranja šofera taksija na parkiralištu aerodromske zgrade. Nije pomoglo.

Štoviše Fly je psihijatra ugrizao već pri prvoj terapiji.

Psihijatar je pobrao pare i unatoč dogovoru više se nije pojavio.

Poslije, veterinar za male životinje konačno je ustanovio, zapravo je ustanovila rendgenska snimka, da je psiću – nekad i negdje – slomljena kičma koja je nekim čudom sama po sebi zarasla, ali su posljedice ostale trajne.

Predložio je eutanaziju jer, kako je rekao, bit će sve gore i gore.

Teškom mukom Mariofil je prihvatio veterinarovo objašnjenje.

Odbolovavši tugu, preko interneta iz azila za napuštene ili odbjegle pse opet se odlučio za pinča, vrlo sličnog Fly. I ovaj je bio čipiran, znatno mlađi i živahniji od prijašnjeg.

Naravno, i ovom je dao ime Fly jer drage uspomene teško blijede, poznato je.

Iz ovećeg ograđenog prostora oko kuće pinčeva je živahnost vrlo brzo i sve više prerastala u ispitivanja granica slobode: lakoćom je preskakivao ogradu, lunjao blizu i dalje od kuće, lijevo i desno, ali se uvijek vraćao.

Mrzio je poštare, policajce i drugu uniformiranu gospodu, najviše djecu, bicikle i motore.

S vremenom je svoju mržnju usmjerio na traktore, osobna vozila i kamione.

Inače, vrlo se bojao pucnjave, osobito tutnjava gromova. Gotovo da bi se moglo reći kako je osim spomenutih iznimaka to bilo vrlo humano biće! Krajnje odano i privrženo vlasniku i domu. Osim toga, što baš i nije uobičajeno, prijatelji se s mačkom Mrmijem.

Zajedno su jeli i spavali.

Zajedno su uživali u obožavanoj igri frizbijem.

Kad bi ga Mariofil hitnuo u nebeske visine i podviknuo *Leti, frizbi, leti!*, i Fly i Mrmi uzdignutih njuškica u trku ne samo da bi pratili njegov let nego ga kad se prizemljio donosili natrag, napeto iščekujući da Mariofil cijeli ritual ponovi.

Jednoga dana vozač pekarskog furgona koji je po našim kvartovima razvažao kruh, mlijeko, mineralnu vodu i još neke kućne potrepštine, umjesto da cesticom nastavi vožnjom ravno kako je inače vozio, naglo je skrenuo ulijevo što ni Fly, koji ga je istinski mrzio, nije pretpostavio.

Bez ijedne kapljice krvi, ali slomljene kičme, Fly je još s nekoliko teških udisaja i izdisaja napustio ovaj svijet.

Mariofil je nad njim, priznao je kasnije, plakao kao dijete.

Pokopao ga je u starom voćnjaku bake Mare, udaljenom od svoje kuće tri kilometra, U grobak mu je kraj tijela stavio sve njegove obožavane igračke: našla se tu gumena figurica pijetla,

nekoliko krpenih, gumenih i plastičnih loptica, čak i jedan isluženi frizbi.

Naravno, kako i priliči na definitivnom rastanku s prijateljem, nad grobom mu je održao posmrtni govor.

Kad ga je nakon pokopa htio napustiti ustanovio je da to nije moguće. Emotivni razlozi bili su jači od potreba praktičnog života.

Ostao je uz njega puna četiri dana.

U bakinu napuštenu kućerku na starom prašnjavom radiju slušao je lokalne vijesti. Čak i one blesave događaje dana. Pa i one kad je spiker dramatičnim glasom obznanio kako je, ima više dana, netragom nestao njihov dragi mještаниn Mariofil M. i svi koji iole o tom nešto znaju mole se neka na taj i taj broj jave policiji ili na radio.

Naravno, kako to već bude, javljali su se mnogi. Neki su ga navodno vidjeli u šumi kako bere šumske jagode, ali da je, opazivši ih, netragom nestao.

Drugi su ga vidjeli na groblju, navodno je držao posmrtni govor a nije bilo sprovoda.

Treći su ga vidjeli na biciklu uz obalu rijeke; uz njega da je trčkarao pas; on i pas, kažu, u trenu nestali su a bicikl je ostao.

Lili, Ema i Marlen plakale su.

Nitko ne zna razlog zašto, ali Gita je vrlo osorno rekla da joj uopće nije žao što je nestao, dabogda nestao, žao joj je psa.

Tih dana tugovanja Mariofil bi noću odspavao, zapravo otkunjao, sat-dva, budio se iznenada, satrven i prestrašen, u san mu je dolazio Fly i cviležnim jadikovanjem molio da ga ne napušta jer i on njega ne želi napustiti, da neka ni pod kojim okolnostima i uvjetima ne dopusti da tek tako, s pogibijom pod kotačima furgona, ne otiđe s ovog svijeta, da sve što je radio bilo je časno i predano, ništa naprasno, samo je branio i štitio svoj i njegov revir, čak i revir gospodina Mrmija, kako je cviležem objašnjavao.

O frizbiju, o melodiji *Leti, frizbi, leti!* – da se i ne govori.

Mariofil je bio totalno smeten, zapravo izgubljen, u prvi mah nikako da dokuči što mu je činiti. Što je više razmišljao, bivalo je gore nego prije. Da pasja bezgranična vjernost i odanost može nadvisiti i nadvladati ne samo dobro nego i svako čovjekovo zlo – nikad nije shvatio do tog dana!

Iako se na sve načine pokušao othrvati, sve više je o tom razmišljao.

Misli su ga nepogrešivo usmjeravale na metu, a meta je bio on sam.

Živa meta puna straha.

Ni ono cilinkanje privjesaka za ključeve iz bivšeg života, ni voštanica koja je dogorijevala bez ičije prisutnosti, ni vapaj za majkom koju se nikad nije upoznalo, ni mrklina koja se kurvinski vucarala slijepim okom, ni one drage boje podneblja koje su opako šurovale sa smrću – sve to i još štošta nikako da sjećanjem skrše trenutak u kojem se zatekao sada.

Kako ja sve to znam?

Kako ne bih znao kad mi je sam Mariofil sve to detaljno opisao. I ne samo to! Znao sam, kad se nemili slučaj s Fly dogodio, znao sam kamo će s lešinom i gdje će je pokopati. Jer mi je i to rekao. Obećao sam mu, kako je i tražio, da o tome nikomu ni riječ. I Justinu sam svojedobno lagao da nemam pojma gdje je Mariofil, a znao sam, itekako znao. Dati riječ prijatelju da ćeš postupiti onako kako on moli da se postupi – velika je stvar. Jer, ako nije tako, čemu ili komu prijatelj? Ako nije tako – čemu, komu i zašto služi prijateljstvo, čemu, komu i zašto obostrano povjerenje, poštovanje i ljubav?

Peti dan na lokalnom radiju objavili su, kako rekoše, sretnu vijest! Nestali građanin Mariofil M. vratio se kući.

U znak dobrodošlice netko je na brzinu sklepaio melodiju *Leti, frizbi, leti!* Užas!

Osvjedočeno – Mariofil ispijen, mršav i vidljivo pun beznađa.

Osvjedočeno, viđen je kako na kućnom pragu nepomično sjedi i nepomično gleda u nebo.

Na pitanja ne odgovara.

Očevici, ako je vjerovati, kažu da i mačak Mrmi pokazuje znakove krajnje zabrinutosti.

Amalgam

Kao iz vedra neba odjeknuo je glas da je Justin, vrlo cijenjeni likovni i književni kritičar, otrovan. Bio je to – za sve koji su ga poznavali – jednostavno rečeno šok.

Neki koji su ga pobliže poznavali govorili su da to nije istina jer da je i prije bio sklon izmišljanju svakojakih svojih bolesti, da je uživao kad su drugi, prijatelji i znanci, njime bivali zaokupljeni.

I kad ga se pitalo zašto to čini, znao bi reći da to ponekad, samo ponekad, čini zato da drage ljude odvraći od njihovih vlastitih tegoba jer ne voli da ljudi pate, pogotovo ne voli da pate oni do kojih mu je posebno stalo.

No ovaj put doista se radilo o istini, teško je obolio i vrlo sporo se oporavljao; nije bila u pitanju izmišljotina, nikakva hipohondrija jer je bjelodano dokazano da mu je sigurno ne iz ljubavi nego iz mržnje u jelo podmetnut amalgam u prahu, kombinacija žive i metala. Posumnjalo se – zbog starih nerazjašnjenih okolnosti – na domara zgrade koji da je, govorilo se, taj prljav posao obavio tko zna s kojih razloga u ime neke visoke zvjerke odozgo, utužilo tog jadnika, domara zgrade u kojoj su se povremeno održavali koncerti, kazališne priredbe i izložbe poznatih i nepoznatih umjetnika, ali se na sudu dokazalo nije ništa, štoviše na domarovu protutužbu da se radi o ordinarnoj objedi morala se na ime kazne platiti pozamašna svota novca, što je uprava umjetničkih događanja bez priziva na žalbu i učinila.

U bolnici na odjelu za takve slučajeve neke vrsti sanatorijskog liječenja uz svu njegu i brižnost bolničkog osoblja Justin se brzo i vidljivo oporavljao, dopušteni su i posjeti pa su mu dolazili mnogi – od umjetnika do običnih ljudi koji su ga poznavali, među inima i Mariofil, što je bilo čudno iz više razloga.

Kao prvo, među njima i nije bilo neko prijateljstvo, više poznanstvo s likovnih izložaba ili književnih događanja na kojima je Justin prigodom promocija često namjerno ali i spontano nenamjerno u prisutnih izazivao riječima zabrinutost od krajnje ozbiljnosti do provala smijeha, i drugo, govorkalo se – i inače svašta se govorka, zar ne? – da je Justin u homoseksualnom svijetu kotirao za vrhunskog eksperta u tom poslu.

Na to su se, pak, pobunile mnoge dame tvrdeći da im je Justin bio izvanserijski ljubavnik, što bi značilo da je bio hetero. Tomu u

prilog, premda neutvrđen, u vezi s njime ide i treća stvar, za koju ja mislim da ima osnove, naime da je zapravo Justin Mariofilov otac, a ne Gecek kako se govori.

No da dokraja budem jasan i istinit, iako je pozivanje na istinu, iskustvo govori, vrlo sumnjiv pojam – i ja sam ga u dva-tri navrata posjetio. Moram reći da prema meni nikad nije pokazivao bilo kakve sklonosti, kamoli homoseksualne, zato i mislim da su i sve ove priče neosnovane. Ipak, s druge strane gledajući na to ona stara formula silom se nameće – ljubav, ma kakva bila, nema granica!

Onih nekoliko breza tik do bolničkog zida dobrano se razlistalo, nikakvo čudo – bilo je predljetno vrijeme kad sam stupio u sobu 312 na trećem katu. Dubok hodnik do sobe 312 nije imao bogzna kakvu opskrbu kisikom, kamoli ozonom, ali je bio bogat mirisima medikamenata, krvavih gaza, ispljuvaka i još koječega, tako da sam i od jedrih medicinskih sestara koje su hodnikom amotamo bauljale okretao glavu.

Justin je na leđima ležao mirno, očima uprtim u strop, savršeno spokojan.

U trokrevetnoj bolničkoj sobi bio je sam.

„O, Martine, kako ide s Vašim kritikama? Jeste li uzeli u obzir koje od mojih primjedbi, ha?“ očiju i dalje uprtih u strop, upitao me bez ikakva stereotipna uvoda.

„Pa, ne znam baš! Neke od primjedbi razumio sam i njih sam uzeo u obzir. One druge, kako da kažem – s više razine, koje nisam razumio, ostavio sam za bolje dane, dragi gospodine! Možda to i nije sada važno, nego recite Vi meni kako je s Vama, koliko vidim – dobro je“, rekao sam, primijetivši usput iznenadan treptaj u njegovim očima.

„A tako! Kažete – viša razina? Nema više razine. Viša razina je božanstvo, a ono je nedohvatljivo. Inače – dobro sam. Ako je to nešto.“

„Slažem se. Ali treba nastojati, bar približiti mu se. Treba nadati se.“

„Još jednu od Vaših gluposti čujem. Kad ćete se opametiti, Martine? Nada, koju zazivate, varka je, opsjena, laž. Kad shvatite da nade nema, mnogi se pravi putovi otvaraju pred vama, jedan

od njih svakako je put poniznosti, spoznaja da ste mrvica, sićušni dijelak prolaznosti.“

„Da sam i ja dio prolaznosti, valjda je tako. Ipak, moram reći, slušati Vas, ovako neobavezno, pravi je, poučan i dragocjen užitak.“

„Ma nemojte! Još jedno sranje koje čujem! Niti imam aspiraciju, još manje inspiraciju za izricanje vrhunaravnih misli. Ali imam molbu na Vašu dušu.“

„Koju molbu?“

„Znate Mariofila?“

„Mariofila? Znam, kako da ne.“

„U moje ime zamolite ga da za točno dva dana u šest popodne dođe k meni, ne ovamo nego k meni doma. Prekosutra prije podne otpuštaju me iz ovog ludog hospicija. Moram mu reći neke stvari“, Justin je pogladio svoju polusijedu bradicu.

Bit će da sam na to otvorio usta i htio nešto reći ili upitati, ali me Justinov polupodignut kažiprst upozorio da to ne učinim.

Ipak, nikako da se suzdržim – svjestan da i nije u skladu s dobrim odgojem – prebacit ću se na neku drugu temu, možda ga zagolica, pomislio sam. Priča se da je – prije nego se skrasio u ovaj našoj mističnoj vukojebini – kao pravi pustolov, nemiran duh, probauljao svijetom uzduž i poprijeko.

„Gospon Justin, Vi ste svašta prošli u svom životu, jelda?“ vrlo nespretno iscijedio sam nekoliko riječi. Justin se na krevetu okrenuo i pokazao svoje kameno lice. Zamišljen. Ipak, to kameno lice brzo se ozarilo.

„Dođite u moju jazbinu prekosutra u šest popodne, reći ću Vam sve što Vas zanima, odgovorit ću na sva Vaša pitanja.“

„Da, ali rekli ste da Mariofil...“

„Da, dođite zajedno. Imam ja puno priča. Bit će veselo“, rekao je. Nikad ga nisam dotad vidio tako razdragana. Je li to još koja njegova nova igra, pomislio sam.

Sljedeća dva dana padala je jaka kiša.

Pljuštalo je i bjesomučno zavijala vjetrina, božesačuvaj!

Oduvijek kad pljušti, osobito pak kad je vjetar orkanski, ja pjevam. Pjevam neku svoju beznotnu melodiju. Ne znam pjevati, ali se uporno derem, rekli bi pjevni meštri.

I to je bilo zapravo dobro, u ta dva dana uspio sam srediti svoju kućnu papirologiju i beščutno izbacio na ulicu dva krepana miša. Što je inače radila moja pokojna žena, doduše ne s krepanim miševima nego sa mnom.

Kada? Uvijek kad nisam bio dobar. A nisam bio dobar kad bi moja predraga bez ikakva razloga, nikad nisam koliko god se trudio shvatio pravi razlog, započinjala svađu, a ja se, jer se svađati ne znam, najprije spotiha potom kreštavim baritonom ubacivao s bezveznom svojom arijom. Budući da je sa sobom lakoćom nosila svojih stotinu i više kila, mojih šezdesetak za izbacivanje iz kuće bila je za nju prava sitnica, kao kad se u kontejner ubacuje nekoliko vreća smeća.

„Eto ti, gade humani! Vani dreči i uživaj!“, znala je vrištati.

Mislim da nema ništa gore na svijetu od ženskog vrištanja. Da ti se kosa uzjoguni i skoči uvis. Srećom – nemam je. Vani je bilo dobro, kad je bilo dobro, kad je bilo lijepo vrijeme. Drećao sam svoje melodije iz puna grla, mijenjao ritam, preskakivao s kraja na početak, s početka na kraj, kakofonija pod starom platanom razlijegala se u punoj formi. Kad je padala kiša moja stara svađalica znala bi mi ipak kroz prozor dobaciti kišobran.

Iako uvijek slabe volje, vjerujem da je to bilo zbog neuspješnih pokušaja mršavljenja, uvijek mrzovoljna i namrgođena – umrla je u snu, nasmiješena. Bože mi oprost, često pomislim da je umrla od sreće, da je sanjala kako je smršavjela, a kad se htjela probuditi smrt joj nije dopustila da se iznova suoči s istinom stvarnosti.

Po dogovoru u šest popodne eto me kod Justina. Ugledavši ga imao sam dojam da se vidljivo pomladio. On je to primijetio, u znak dobrodošlice ponudio me klekovačom.

Ispili smo nekoliko čašica.

„A Mariofil? Izgubili ste ga na putu?“

„Nema ga. Naprosto ga nema. Neki ljudi rekli su mi da ga već danima nema. Ostavljao sam mu i poruke – ali ništa. Da nije... možda...?“

„Što možda?“

„Da nije možda, palo mi je na pamet, kod Staroga. U sanatoriju.“

„Tako dugo kod Staroga sigurno nije. Ako je skrenuo – onda je u *žutoj kući*. To je, ako niste znali, pristojan izraz za ludaru.“

„Ne vjerujem. Mariofil je racionalan, pametan, nije bedak.“

„Pametni završavaju tamo.“

„Nikad nisam o tome razmišljao tako, na taj način.“

„To samo znači da imate šanse da tamo nikad ne završite. Ako je to šansa! Vratit će se on, bez brige. Mačak se uvijek vrati u svoj dom.“

„Ali – on nije mačak.“

„Možda je, možda nije. Ja ga zovem Mačak Mariofil i on to vrlo dobro zna. Nego, rekli smo, sjećate se, da ćemo pokušati odgovoriti na neka pitanja. Na raspolaganju sam. Jeste za još jednu klekovaču?“

„Ja bih da Vi nešto o svom životu – ako želja nije presmiona?!“

„Kako da ne! Prva razina, ja je tako zovem, moga života, razina koju podcrtavaju činjenice, bila bi ona u Sjevernoj i Južnoj Americi. Iz sadašnje perspektive gledajući na to, sada je to puno lakše nego prije, nataložilo se shvaćanje da su one intencionalne prvotne naznake o žarkim željama i zanosu kojima sam hrlio u susret životu bile već onda uozbiljene prostornom distancom u kojoj sam se zatekao. Da se razumijemo: Već onda kao mladom i perspektivnom intelektualcu koji je osim opće kulture vrlo dobro baratao s nekoliko svjetskih jezika nuđena su mnoga atraktivna mjesta, na primjer ona u konzularnoj službi. Sve sam ih odbio.“

„Odbili? Ali zašto?“

„Dragi Martine, u specifičnim okolnostima čovjek donosi specifične odluke. Tako je bilo. Baš tada, baš u to vrijeme, neobično me jako privlačila seizmologija. I tako sam se sa skupinom seizmologa, u to vrijeme svjetski poznatih imena, zatekao u Iranu, a tamo je potresa, nažalost, koliko hoćete. Bilo je strašno!“

„Ipak, nije da je poznato – ali priča se – da ste već zarana pisali...pjesme, oprostite, što je, barem meni, vrlo čudno.“

„Da, moglo bi se reći, kad danas razmišljam o tome, a to je razmišljanje na tu temu rijetko, tek kad slučajno sjećanjem nadode, oduvijek su me u životu, čini se, pratile dvije ideje: ona, rekao bih, romantičarsko-prosvjetiteljske projekcije, za koju sam se nadao da će se ostvarivati na duhovnom, možda i na materijalnom

planu, i ona, s druge strane, koja me je vrlo privlačila a to je stavljanje na papir ritmiziranih, recimo tako, poetskih razmišljanja izvan ideoloških koncepcija, izvan mogućeg budničarenja, izvan prigodnih dekoracija. Pokušao sam, takav Vam je mladi čovjek, spontanošću i senzibilnošću izbjeći svaki mogući oblik tipizacije, svaki mogući manirizam. Mislio sam, dakako pogrešno, da će taj moj idilično-arkadijski pjev probuditi ne samo ondašnja nego biti zalog i za sva buduća pokoljenja. Naravno, život me ubrzo po glavi opatruo meni i dan-danas neshvatljivim bumerangom. Ta moja, ondašnja poezija – danas mrtvo slovo na papiru! Ipak, ne sramim se tih prvih svojih literarnih pokušaja.

Sada, kad razmišljam o tome, kad razgovaramo o tome, mislim da sam već onda pokušao shvatiti da svijet ne može egzistirati jedinstvom u istosti nego jedinstvom u različitosti. Da, eto, bila su to mladalačka poetiziranja, razmišljanjem pokadšto simetrična, pokadšto asimetrična, iskren ali naivan vapaj za simbiozom misli, tonskih i silabičkih načela.“

„A Grčka, što je bilo s Grčkom?“

„S Grčkom? Bila je to posebna, vjerujem vrlo poučna pustolovina koja me i danas nadahnjuje novim poticajima. U toj zemlji u običnom životu pronašao sam toliko himničnosti, kojoj se uvijek rado vraćam, tako da sam nedavno, Vama to sigurno nije poznato, objavio ovelu studiju pod naslovom Litteratur und Kunst“.

Primijetio sam da se Justin potpuno prepustio davnom zanosu.

„Eh, da, bilo je to divno vrijeme, uz to – bio sam mlad, pun znatiželje.“

„Gospon Justin, što Vas je tako snažno obuzelo u Grčkoj? Mislim, posebno obuzelo?“

„Bilo je više stvari, koliko se sjećam. Neizbrisiv je događaj onaj kad sam se, gladan kao pas, zatekao, ni sam ne znam kako, uz obalu mora i jeo, zapravo žvakao halofite, one proklete biljčice pune soli, odmah potom ožednio, a pitke vode – nigdje. Ipak, izvukao sam se. Poslije, jedno vrijeme zaokupljala me grčka povijest, zapravo mitologija. Hekuba! Znete li, Martine, tko je bila ta žena, Hekuba? Nemate pojma!“

„Zbilja nemam pojma. Prvi put čujem to ime, oprostite!“

„Hekuba je bila žena koja je u svom životu doživjela da bude najsretnija i najnesretnija. Svom mužu, trojanskom kralju Prijamu, rodila je devetnaest sinova i nekoliko kćeri. S razorenjem Troje doživjela je, povijest kaže, smrt svoga muža i svih devetnaest sinova. Uz sve muke koje je proživjela, kamenovana i kamenom zasutoga groba, njezino tijelo pri iskupu poslije u grobu nije nađeno.“

„Netko ga je maknuo, valjda“, rekao sam, možda nesmotreno.

„Uzeli su ga bogovi, a ne netko. Ipak, posebno me se dojmila priča o diskobolusu, bacaču diska. Konačno, da skratim, i ja sam se bavio tim sportom. Moram reći, to je tako uzvišena disciplina, ne razumijem razlog njezinog potiskivanja danas. E, vidite, s diskom je povezan Mariofil.“

„Pa, koliko znam, Mariofil nije nikad bio u Grčkoj!“

„Martine, Vi sve shvaćate bukvalno. To će Vam se obiti o glavu, kad-tad. Malo mašte, malo metaforike dobro bi Vam došlo, vjerujte! Zato sam htio da Mariofil dođe, da mu razjasnim neke stvari. Ona izreka, ono zazivanje, *Leti, frizbi, leti!* – nije moja nikakva izmišljotina koju sam mu davno dao u amanet nego je odsjaj priče o diskobolu koju sam pročitao u starim grčkim spisima.“

„A tako! Bože – da ne povjerujem!“

„Priča iz tih starih spisa kaže da je jednog dana diskobol, pun tuge i boli, jer su mu jedno za drugim poumirala sva dječica, na koncu i žena, od jarosti zavitlao disk gore u nebo visoko do bogova s molbom da mu kažu i proreknu dokad će ga u životu nesreća pratiti. Tu sam priču ispričao Mariofilu, priča ga se dojmila, čak mu kupio frizbi, onu igračkicu nalik disku, rekavši mu da svaki put kad ga bude bacao uvis, u daljinu, izgovori *Leti, frizbi, leti!* jer će mu taj čin – bude li u nj vjerovao i predano ponavljaog ga – jednog dana potpuno razjasniti mnoge još nepoznate stvari i pojave.“

Justin je vrlo zvučno prdnuo. Meni je bilo neugodno i on je to primijetio.

„Mladi gospon, neka Vam ne bude neugodno! Sve što sam radio i sve što u životu radim – punim je plućima i srcem, otvoreno, urbi et orbi. I gore i dolje, shvaćate?! U sanatoriju sam

medicinskoj sestri prdnuo u uho, prepala se, tužila me glavnom specijalistu. Srećom, on je moj stari prijatelj. Iz solidarnosti i on je, navrativši poslije vizite, dvaput prasnuo. Nego – svakako pronađite Mariofila!“, rekao je Justin.

Davež

Na lokalnim izborima Gecek je uvjerljivim postotkom smlavio sve svoje protivnike. Što je u najmanju ruku bilo čudno jer nije član nijedne stranačke koterije. Ali je imao, i ima, onu crtu koja, osim urođene prefriganosti, čini se, ljudima odgovara.

Najprije je isfinancirao obnovu crkve Sv. Mihovila: novi pokrov, novi toranj (pravi a ne lažni bakar!), nova fasada. Čak, štoviše, na nagovor povjesničara umjetnosti znatnim svojim novcem pripomogao je restauriranju vrlo vrijednih fresaka u pozadini oltara.

Stare bakice ishodile su da se na svakoj misi poldanici izmoli Očenaš za njegovu dušu.

Župnik Bagun nije se protivio. A i zašto bi?

U obnovljenoj crkvi Sv. Mihovila njegova je pastva tek sada punom uznositošću i predanim žarom pjevala stare i nove crkvene pjesme, čak i one najnovije slične gospelu, soulu i roku.

Ne može se reći, pljuvali su Geceka mnogi koji su neočekivano izgubili sinekure, najviše stari komunjare, razni konvertiti i voluntaristi koji su se dobar dio života okretali kako vjetar puše, ali to pljuvanje i agresivno ogovaranje nimalo ga nije smetalo; on se na to samo smješкао, ponašao se suvereno, bez komentara i – korektno.

Lili je likovala. Kako i ne bi – dobila je više skupocjenih haljina i obećanje da će prvom prilikom u Louvre i na Baleare.

Gecek je kod kuće bio zadovoljan s bijelim bubrezima i tramincem.

Župnik Bagun u ime zahvale darovao mu je oveću sliku *Posljednje večere* koju je za tu zgodu Jakob posebno napravio.

Mariofil, koji je naprosto bio nestao, vratio se kući nakon četiri dana tugovanja uz grobak voljene Fly. Ipak činilo se da njezinu smrt nije dokraja odbolovao.

Tek peti dan kako mu je Martin saopćio posjetio je Justina. O čemu su njih dvojica nadugo razgovarali – nije poznato, ali je brzo poslije toga pokazivao upravo napadno začuđujuću razdraganost. Opet se nakon dugog vremena prihvatio posmrtnih govora, emotivno izrazitije nego prije, često se govoreći nad grobom pokojnika i sam znao rasplakati.

Marlen? Marlen se navodno smrtno zaljubila u vlasnika kiropraktičarnice.

Jakob? Jakob se navodno s *Posljednje večere* prebacio na lascivne teme.

Mixy? Mixy se nakon muževe smrti sve to češće pojavljivala u njihovu vinogradu i klijeti – navodno uvijek s drugim čovjekom.

Gita? Gita se vrlo udebljala – navodno ne zbog jela nego zbog depresije.

Bagun? Župnik Bagun pojačao je dijetu – navodno je nabavio novu misnu reverendu.

Ema? Ema se gotovo utopila na Bodenskom jezeru – navodno nije ju spasio Peter, kako bi se očekivalo, nego neki gospodin koji je pritom izgubio svoje dragocjene očale od kornjačevine.

Peter? Peter se sve više emotivno udaljavao od Eme – navodno se istinski zaljubio u najnoviju performersku stilizaciju svojih slika.

Fred? Fred je, kažu, malo skrenuo – navodno razgovara s pticama kao Franjo Asiški.

Ptičica? Pokojna Ptičica svaki dan na grobu dobiva sve više svježeg cvijeća – navodno da zaljubljenika u nju ima puno više nego što se mislilo.

Djeda Ivan? Djeda Ivan, kažu, satima gleda u jednu točku – navodno je izradio masku koja posve sličí upravitelju sanatorija.

Justin? Justin se navodno sprema objaviti tri monografije različitih referencija: o diskobolosima, o halofitima, o glupostima u suvremenom likovnom stvaralaštvu.

Martin? Martin, likovni kritičar, navodno je viđen kako sasvim slobodno puši kanabis.

Baka Mara? Baka Mara navodno je viđena kako plijevi vrtno gređice i u isto vrijeme prebire svoju krunicu.

Mrmi? Mačak Mrmi, ako je vjerovati, navodno sklada novu pjesmu o frizbiju.

Nekoliko najnovijih ekskluzivnih izdanja o božanskoj auri navodno je od izdavača pobjeglo glavom bez obzira.

U subotu tog tjedna svjetina je navrla na predavanje Japanca Ishiorija. Bilo je to, dakako s prijevodom s japanskoga, predavanje o fizozofiji uskrata, naime o filozofiji odbijanja. Mnogi su, osobito

ženski svijet, bili vidljivo razočarani očekujući, tko će znati zašto, mudrost o posebnom načinu aranžiranja cvijeća – o ikebani. Neke, inače vrlo religiozne osobe, negodovala su gundanjem jer su, kako su kasnije priznale, u izlaganju očekivale japanske religiozne predodžbe, a kad tamo...razočaranje. Ne bi se unatoč tomu moglo reći da u Ishiorijevu izlaganju nije bilo imaginacije, osobito u onim dijelovima izlaganja kad se, valjda poradi potkrepe razmišljanju, razmahao iluminacijskim ilustracijama svojih knjiga i onima u knjigama drugih autora.

Nekoliko pripitih starčića u zadnjem redu inače primjereno uređene dvorane najprije se u znak protesta uzjogunilo vrlo ritmiziranim podrigivanjem, a kad to nije upalilo, počelo se sa zvučnim napinjanjem hozentregera. Uljuđeni Japanac, osmjehujući se, na to je iz bogtepitaj kakva i gdje skrivena tobolca isukao nešto nalik mačeti ili sablji i zavitlao prema starčićima koji su, da čovjek ne povjeruje, naprosto nestali.

Inače, Tjedan kulture, kako ga je politička oligarhija imenovala, s kulturom i nije imao bogzna kakve dodirne točke, ali cijeli je tjedan obilovao paradoksima. Tako, kad su glasoviti specijalisti onkologije uz filmski prikaz na ekranu iznosili svoja operativna iskustva o karcinomu dojke ili grliću maternice, u publikumu je bilo više muškaraca nego žena, a kad se govorilo o karcinomu prostate – sve ženski svijet, tu i tamo pokoji muškarac.

Na predavanju o alkoholizmu – stari pijandura Jožman sve to malo vadio je iz džepa flašu rakije – bio je vrlo skroman broj ljudi, muškaraca i žena, čak ni oni najortodoksniji nikako da priznaju svoju ovisnost.

Na Mini koncertu glasovitog ženskog kvarteta koji je izvodilo Badinerie bites back J. S. Bacha, Barkarolu P. I. Tchaikovskyja, Divermento KV 136 W. A. Mozarta bilo je svega devetero ljudi, istine radi – desetero, ako se računa i čuvar zgrade koji je doduše bio totalno nezainteresiran. Ipak, činjenica – bio je prisutan, što bi se moderno reklo: bio je nazočan! Ali je zato oveća športska dvorana na rubu gradića bila prepuna. U njoj su turbo-folk pjevačice najnovijim svojim hitovima razgalile masu, i stare i mlade, do neslućenih razmjera. Bilo je, kažu, i tragično-smiješnih situacija. Kao, naprimjer, kad se stariji bračni par popeo na povišeni podij

hoteći oponašati prateće fufice pa je gospođi u bjesomučnoj plesnoj vrtnji spala perika, a gospodin, poradi solidariziranja, skinuo svoj gebis i zavitlao ga u kut dvorane, što je izazvalo salve smijeha. Smijeh nije prestajao ni kad im se na podiju priključila bakica u dobranim godinama i žustro raspalila *cancan*.

Onaj pijani Jožman svima se kasnije kleo da bakica nije ima gaćice.

No – vrag nikad ne spava, poznato je! Otplesavši svoju dionicu *cancana* bakica je, spuštajući se s podija pomoćnim stubama, pala i slomila nogu, što je publika, dok je bakica urlala od boli, primila kao unaprijed izrežiranu scenu.

Tjedan kulture je završio, srećom bez kiše, s puno vedra neba i bez osobitih ekscesa. Poslije, komentari su bili svakakvi: jedni su hvalili, drugi kudili. Jedni su govorili da je konačno došao novi, drugi vjetar, i to da je dobro, drugi su govorili da je utrošeni novac uludo i lakomisleno bačen u vjetar.

A onda su nadošle kiše i poplave i doista zapuhali pravi, orkanski vjetrovi.

Tuča je smlavila voćnjake, vrtove i vinograde.

Narod je pohrlio u crkvu tražeći molitvama pomoć Božju.

Župnik Bagun održao je vrlo uznosito slovo o Providnosti.

I opet red molitava pa red zanosnih božjih pjesama, psalmi.

Na lokalnom radiju meteorolog je pokušao razjasniti uzroke atmosferilija: zakonitosti i nepredvidljivosti.

Ubrzo potom, kao demanti, svoj je ples ponovno započela snažna tuča.

Mladi kapelan, referirajući se na protekli tjedan, govorio je da su razvrat, razuzdanost, objest i bahatost ljudi krivi za sve zlo i nije nikakvo čudo da se na to spustila božja kazna.

Iskoristivši priliku mlada spikerica, inače knjižničarka, na lokalnom radiju bezuspješno se trudila izreklamirati knjigu *Tišina* Johna Cagea.

Napolju, zadivljen vlastitim likom u lokvici vode mladi je češljugar veselo iscvrkutao svoju najnoviju melodiju.

U gradskoj skupštini Gecek je ubrzo uspostavio nadmoć. Najprije je ukinuo neke odjele ili je po dva slične djelatnosti spojio u jedan, na burzu poslao one koji su na položaje s dobrom plaćom

došli kao politički podobni ili preko nepotističkih igara. Na njihova mjesta javnim je natječajima zapošljavao mlade programere i planere, stručnjake s vizijom razvoja. Staro pučko otvoreno učilište modernizirao je informatički, profunkcionirale su mnoge glazbene i literarne večeri, amatersko kazalište itd. Od zaposlenih tražio je red, rad i disciplinu. Čak je ukinuo jedinu javnu kuhinju a mnoge mlade, zdrave i nezaposlene uključio u poslove neke vrsti javnih radova. Za dobrobit Grada i sam je radio od jutra do kasne večeri, ljudi su se čudom čudili otkud mu tolika energija. Ubrzo su se počeli pokazivati dobri rezultati i ljudi su živnuli, život je postao svrhovitiji.

Svako jutro, možda pretjerano, brijao se i izbrijavao.

Umivao se hladnom vodom. Gimnasticirao. Odrekao se cigareta i alkohola. Jeo je vrlo malo, uglavnom nemasnu hranu.

Ćelav, s uređivanjem frizure nije imao problema.

S posebnom pažnjom uređivao je brkove.

Svaki dan mijenjao je odijelo, cipele, košulju; svaki dan drugo odijelo, druge cipele, čista košulja...

Lili se prijateljicama izjadala da je uveo i poseban režim seksa: jednom mjesečno. Od onog normalnog čovjeka nekad nastao je stroj, rekla je.

Zbog mnogih novih okolnosti u kojima se našla, osjećala se napuštenom, nepotrebnom, dešperatnom i jadnom, što je bilo u potpunoj suprotnosti sa serijskim sapunicama koje je obožavala i u koje je vjerovala.

Može se o njoj misliti što god se želi, ali činjenica je – Lili nije bila glupa.

Iznenadna ideja nadošla joj je iz gledanja jedne od inače mnogih modnih revija kad je mlada manekenka, kost i koža, odjevena – ako se tako može reći – u mrežasti odjevni predmet načičkan udicama, sličan parangalu – nasred piste pala u nesvijest.

U dogovoru s Emom i Marlen – i Gecek je pristao – organizirala je modnu reviju punašnijih ženskih osoba u dobi od četrdeset do sedamdeset godina. Naknadno je u manekenski posao uključila Mixy i debelu Gitu, koja je, reklamirajući najnovije donje žensko rublje – grudnjake i gaćice, brzo postala glavna zvijezda

večeri. Muški svijet, od tinejđera do senilnih starčića, često je uz viku i ciku zahtijevao ponovno izlaženje na pistu – bis!

Poslije nastupa, Lili bi častila; išlo se na kobasice i kajzerflajš s roštilja. Popilo se više boca čistog traminca ili rizlinga. S mineralnom? Ma ne! Ženske takvog kalibra ne piju gemište – to bi bilo uvredljivo.

Lilin posao s novim manekenskim pristupom – za canšteherice mršavice tu posla bilo nije – ne samo da se rascvao već na prvom revijalnom pokazivanju nego je na svakom sljedećem cvao sve bolje i jače, osobito otkad je angažirana pedesetogodišnja Miki, zvana Debela Berta. Koja je vesela i ozarena, kao ekskluzivna atrakcija večeri, sva znojna pod svjetlima reflektora reklamirala jednodijelne i dvodijelne kupaće kostime.

Bilo je i smiješnih scena.

Kao naprimjer onda kad je Debeloj Berti za vrijeme nastupa od razdraganosti razularena svjetina, i stari i mladi, sasula pred noge ne buket nego hrpetinu crvenih ruža, a njojzi se, sagnuvši se da ih pokupi, vrlo zvučno raspuknuo stražnji, donji dio dvodijelnog kupaćeg kostima.

U prvi mah nastao je tajac.

Ali kad je starčić iz zadnjeg reda uzviknuo „Ljudi, ma kakva Evropa! Glupost! Ovo je Evropa s originalnom mapom svog najljepšeg dijela!“, svi u dvorani prasnuli su u smijeh, na što je Debela Berta, iskoristivši priliku, uz dugočasno ritualno oklijevanje skinula i gornji dio kupaćeg kostima.

Na zadnjem revijalnom događanju naš genijalni Justin na ovcem bloku papira skicirao je Liline manekenske dame u išetavanju podijem. Više od izgleda zanimalo ga je hoće li uspjeti na papir prenijeti njihov pokret onako kako je zamišljao.

Postariji zaštitar budno ga je motrio, iskreno rečeno – išao mu je na nerve. Svi sa izbuljenim očima na modnoj pisti a ovaj čudak svoje črkarije meće na papir, mislio je.

„Da Vas pitam nekaj.“

Justin se nije ni osvrnuo.

„Gospon, da Vas pitam nekaj“, zaštitar je bio uporan.

„Pitajte!“

„Ak se smije znati kaj vi zapravo to delate?“

„Skiciram.“

„A kaj skicirate? Ak se smije znati?“

„Lijepe dame, gore“, Justin je kažiprstom pokazao na podij.

„Ja se zovem Franjo, Francek, znate. Moram na sve paziti, znate.“

„Franjo je lijepo ime. U modi, zar ne?“

„Kak to mislite?“

„Pa, Franjo Asiški, papa Franjo, Francek Tuđman, car Franjo Josip Drugi, moj susjed Francek Ferkač...puno ljudi ima ime Franjo. To je popularno ime.“

„A ja sam bil u Beču, znate.“

Gledalac sa strane molio je da ušute ili da budu tiši. Zaštitar Francek pravio se da ga nije čuo.

„Bil sam u Beču s ovom trupom gospođe Lili, znate.“

„I?“

„Kaj – I? Tam sam u muzeju vidio cara Franju Josipa.“

„Eto vidite kako je svijet malen!“, rekao je Justin.

„Jebal me vrak, baš sam to i ja htel reći.“

Onaj gledalac sa strane opet je zamolio da se smire, da ušute i da ne psuju.

„Gospon, zakaj ste tak nadrkani? Samo Vi gledajte!“

„Svijet je pun govana, a ti si jedno od njih!“, uzrujano je zaštitaru uzvratio gospodin gledalac.

Brzim potezom starog rutinera Justin je u zadnjem trenutku skicirao neobičan plesni pokret Debele Berte.

Je li ono poni?

Već nekoliko dana uzastopce, moram priznati dojadilo mi, Peter Orben i ja, nije mi jasno zašto iznova inzistira, promatramo jednu te istu fotografiju, fotografiju u boji, veličine 80 x 123 cm.

Na tu veličinu, njegova je ideja – meni je bilo svejedno!, on ju je dao povećati, ne ja.

Nikako da se složimo što je na njoj: podaci koje prezentira, a doista ih je puno, nama obojici ne samo da su dijametralno suprotni, antipodni, nego su toliko različiti da ih ni asocijativnim naporima nije moguće dovesti u vezu, kamoli prisposodobiti.

“Onda, što je na fotografiji?”, tog jutra uz kavu opet zajedničko pitanje.

“Ono u desnom uglu, dolje, sasvim dolje, pognuta je starica – koliko ja vidim?”, primjećujem.

“Glupost”, kaže Peter, “kakva starica? I slijepac vidi da nije starica nego moreplovac s lulom.”

“Ne i ne, to je starica! Eventualno starica s lulom”, da smanjim napetost popustio sam, ako ništa drugo bar u detalju s lulom.

“Lulu prihvaćam, ajde de – nek te vrag nosi, ali staricu ne! A ono gore? Povrh moreplovca, oprostite – povrh starice? Što misliš, je li ono poni?”

“Ma daj, molim te! Poni? Kakav poni? Ako već inzistiraš, meni sličići ruskom emigrantu, ne mogu se sad sjetiti kojeg, ali svakako emigrantu.”

Na spomen ruskog emigranta iz vitrine u drugom pokušaju Peter je dograbio *vodku*. Kad se uzjoguni, često i bezrazložno, u ruke mu se naseli drhtavica, tremor.

Da ne dramtiziram, iz nekoliko pokušaja uspio je svoju čašicu natočiti do vrha, moju dopola.

Nakon tri-četiri pića ruke su mu se stabilizirale.

“Koje sad sranje s emigrantom? Uostalom, koje su ovo boje? Plava, smeđa, oker...svašta! Kakva je to ekspozicija, gdje je rakurs?”

Moram biti oprezan, pomislio sam. A da mu skrenem pažnju na nešto drugo?

“Slažem se, u pravu si, radi se o pogrešnoj ekspoziciji. Ipak, ne bi trebalo insinuirati, želiš me navesti – nisam blesav da ne vidim!, s usporedbom na *Titanic*.

To naprosto nije fer...Havarija, brodolom? A more, gdje je more, gdje su sante? I te vražje boje? Ne kazuju ništa. Boje ne kazuju što se zapravo dogodilo?! Na kraju krajeva gdje su stepenice prema gore? Kako doći do ponija za kojeg ti tvrdiš da je poni. Sve to skupa, čini se, nije bogzna što. Ovo s fotografijom sve više mi sličići priči koju mi je ispričao djed Ivan.”

“Ma nemoj! A kada?”

“Na putu za sanatorij. Slična priča, ne ista, njegova priča bar je imala glavu i rep, apoteozu...kako da kažem. Osim toga bila je to vrlo zorna priča. Strip.”

“Koja priča? Nema njegove priče koju ja ne znam. Čak i priča o ovoj fotografiji. O kojoj smo zajedno...”

“Varaš se. To je priča koju mi je ispričao u kolima *Hitne*. Ja sam pozvao *Hitnu*! Ja sam bio taj koji ga je smjestio u sanatorij, ne ti! Ja sam taj, ne ti, koji je pokupio i u vrećicu stavio slupanu obrednu masku. Slupanu masku, da! Dok si ti, pretpostavljam, jer te nije bilo, bogzna gdje, bogzna na kojem mjestu po Emi prebira seksualne žice. Poslije slavodobitno zapišavao stabla.”

“To je podlo! Da je Ema ovu gadariju čula, uvrijedila bi se, zasigurno! Ono s pišanjem podlo je! Drugo, izmišljaš?! Moje fiziološke potrebe nemaju s Emom i tvojim izmišljotinama nikakve veze. Srećom – nema je.”

“A gdje je, ako smijem pitati?”

“Otišla je kod Marlen. Na kiropraktiku.”

“Imaju veze, itekako imaju!”

“Onda reci! Odguslaj tu svoju usranu priču! Fotografija te je dotjerala do zida, priznaj, nemaš pojma što je na njoj pa trabunjaš – prebacuješ temu?!”

“Evo! Djed Ivan, ne znam s kojeg razloga, u tom trenutku u *Hitnoj* potpuno staložen i miran, što je čudno jer čas prije nije bio, ispričao je nešto što me je osupnulo.

Dogodilo se to dok je radio kod direktora Geceka. I ti si počeo kod Geceka, ne? Hitno je trebalo, rekao je, direktorovim furgonom – ključ je uvijek bio u bravici auta, nije se onda kralo

kao danas! – do komintenata prebaciti nekoliko stotina primjeraka knjige za kojom je i inače bila prava jagma. Bila je to knjiga *Moć Titove riječi*.”

“A, sjećam se”, ubacio se Peter, “potkraj 70-ih bila je to hit-knjiga. Kupovali su je i oni koji je inače ne bi kupovali. Režimski strah, strah od režima vražja je stvar. I, što onda – to nije nikakva priča?!”

“Čekaj malo, strpi se! Nakon kilometar-dva vožnje djed Ivan opazio je, rekao je, s desne strane kraj šoferova volana omanju figuru Majke Božje s djetetom u naručju, što ga je nemalo iznenadilo jer da je Gecek, ti to bolje znaš od mene, navodno bio i vjernik i komunjara i veliki domoljub, prema potrebi.”

“To je istina. U novčaniku ispod sličice žene Lili, to se znalo, za svaki slučaj – zlu ne trebalo, imao je još dvije sličice. Na jednoj on u domobranskoj uniformi, na drugoj opet on ali u partizanskoj. Gecek je bio nevjerojatno prefrigan čovjek. *Pametnji* od svakog režima! I – što je bilo onda?”

“Bio je to pogrešan furgon. Furgon bogomoljca F.”

“A *Moć Titove riječi*?”

“Kako si tupav! Rekao sam da je to bio pogrešan auto. *Titove riječi* bile se u onom drugom, Gecekovom furgonu. U tom furgonu, u pravom furgonu natrpanom *Titovim riječima* nitko za vožnje nije primijetio nešto čudno, neobično. Ipak, dinamika vozila, vozilo se kretalo brzo jer se kasnilo, na oštru zavoju zanjihala se. Da! Zanjihala se dinamika vozila!”

“Ništa neobično! Takvo što u takvim situacijama – normalno je. Zanjihala? Pa što!”

“Da, ali na zadnjem sjedalu zanjihala su se i zavrištala djeca koju dotad nisu zapazili. Vjerojatno su se u furgon – dječja posla! – uvukla igrajući se. No, kako mi djed Ivan reče, ni to nije bilo neobično, znalo se i prije dogoditi. Neobično je međutim bilo ono što su obojica, šofer i on, u tom času dječjega vrištanja doživjeli. Krajolik, ako mu je vjerovati, dotad jedar i zdrav iznenada uvukao se u motor vozila i motor se ugasio.”

“Ma nemoj!”, Peter se opet ubacio, “da vjerujem rekao bi da ste imali peh. Samo, ne vjerujem u ta sranja.”

“Stalo se. Dalje se nije moglo.”

Šofer, inače priučeni mehaničar, navodno podigao je haubu i zinuo – zaprepašten. Unutra, sve uokolo motora, cerekala su se mlada, sitna stabilca čempresa, potomci onih visokih, poredanih s obje strane ceste, rekao je djed Ivan.

Dječica izašla iz auta vidjevši čempresiće zauriala su od sreće, rekao je.

Iz čempresića cijedila se bezbojna želatina klorofila, rekao je.

Dječica su netragom nestala. No, ni to nije bilo sve! Pred njihovim očima netragom je nestao i furgon. Ostale su samo svud uokolo razbacane knjige *Moć Titove riječi*. Iz jedne od njih u maršalskoj odori izašla je sitna spodoba, u tren poslije u prirodnoj veličini čovjeka. Spodoba – pljunuti Josip Broz!

“Zdravo, drugovi! Onda, šta vi mislite kakvi su naši spolni odnosi s inostranstvom?”, bez pardona upitao ih je Josip Broz..

Šofer je pao u nesvijest. Ja nisam, nego sam od straha salutirao, rekao je djed Ivan.

Htio mi je još nešto reći, ali je jauknuo i klonuo. To je ta priča.”

“Makar da i je tako kako si ispričao, premda ne vjerujem da nisi izmišljao, kakve to ima veze s našom fotografijom?”

“Ima. Što je na fotografiji – ne znamo, otkrivamo, moramo dokučiti! Moramo dokučiti smisao fikcije! A priča koju mi je ispričao djed Ivan ima stvarnu podlogu, vjerujem da ima!”

“A da nisi sve to možda sanjao?”, Peter se počeoškao iza uha, “snovi i fikcija su kao brat i sestra, stari moj!”

“Glupost! Sanjao? Bilo je usred dana!”

“E, da! San je stvarniji od fikcije. U pozadini sna stvarnosna je dramaturgija, u fikciji toga nema. Fikcija je izmišljotina, uglavnom lažna izmišljotina. Mora da te je nešto gadno šokiralo. Ipak, mislim da si izmislio.”

Moram priznati – na ove Peterove riječi duboko sam se zamislio. A što ako sam u priču djeda Ivana nesvjesno ubacio i neke svoje elemente. Ili možda svjesno? Koliko god pokušao nikako da se sjetim je li me u priči, a sad sam je prvi put nekome reproducirao, ipak zavela osobna stvaralačka gesta pa sam doista nešto dodao, nešto ispustio, nešto uskrisio, nešto hibernirao? Znam

da me je u furgonu, tek smo krenuli, šofer na moju molbu nikako da bar malo otvori onaj pomoćni prozorčić, u neobjašnjivo naglom naletu zgromio iznenađen osjećaj straha, klaustrofobije. Bojao sam se da će se nešto neugodno dogoditi, nešto strašno da će se dogoditi, nešto od onoga kad stvari izmaknu kontroli.

Sve što se kasnije doista dogodilo nisam Peteru ispričao ja, ispričala je priča.

“Hoćemo nastaviti s fotografijom? Ili ti je svega dosta?”, nakon kratke stanke upitao me Peter.

“Bolje ne. Za danas je dosta.”

“Shvatio sam to već prije kad si aludirao na *Titanic*.”

“Nema veze”, rekao sam.

“Samo da kažem, ne radi se o *Titanicu*.”

“A o čem se onda radi?”

“Nisi zapazio, ja jesam, one jedva vidljive konture broda, one mrcine...”

“Nisam. Rekao sam, za danas je dosta.”

“Samo da kažem”, opet će Peter, “ne radi se uopće o *Titanicu* nego o brodu koji se zove *Wembled*. Pročitao sam to pod povećalom na poledini one originalne, male fotografije.”

“Rekao sam, za danas je dosta. Sutra ćemo...”

Baš kad sam mislio iz Peterova ateljea izići, banuo je Mariofil. Uplašen, skamenjen, izbezumljen.

“Što je, zaboga? Što se dogodilo?”

Mariofil je međutim bez riječi netremice gledao u neku svoju zamišljenu točku.

“Mariofil, što se dogodilo?”, u isti mah Peter i ja ponovili smo pitanje.

“Dogodilo se zlo.”

“Mariofil, koje zlo?”

“Djed Ivan smlavio je Geceka”, vrlo ležerno rekao je Mariofil i skinuo pogled s one svoje točke.

“Nemoj se šaliti! To je opasna šala.”

“Nema šale. Istina je. Ubio je Geceka!”

Ubrzo je došla Lili. Čim je ušla briznula je u plač. Malo poslije došle su Ema i Marlen.

“Da skočimo u sanatorij? Sve je to pomalo čudno?”, predložio sam.

“Ja ću voziti!”, rekao je Peter.

“Ne, ja ću voziti. Ti si pijan. Gle, tko bi rekao, i Martin je pod gasom!”, rekla je Ema, što je išlo na moj račun.

Mariofil je, nitko nije primijetio, šmugnuo u prostoriju do ateljea.

“Ajde idemo, požurimo!”, rekao je netko.

“Gdje je Mariofil? Ide i on?” Pojavio se i Mariofil.

“Ljudi, pa gdje su moje drage stvari! Kamo ste ih sakrili?”, vikao je.

“Koje stvari, Mariofil? O čemu govoriš?”, upitao ga je Peter.

“Moje drage figurice!”

“Koje figurice?”

“Moje drage figurice! Deset figurica Aksiomena! Ukrali ste ih, jelda?!”

Svi smo se zbunjeno pogledali. Peter se prvi snašao.

“Mariofil, ova kuća nije tvoja kuća. Ovo je moja kuća. Replike Aksiomena u tvoj su kući, doma. Razumiješ, ne?”

“Aha, onda dobro.” Svi su šutjeli.

“Ovo je valjda moja kuća”, rekla je Ema i onako ispod oka pogledala Petera.

Do sanatorija stigli smo vrlo brzo. Zašto? Odgovor je jednostavan: Ema je vozila vrlo brzo. Policijska kola i dežurni policajci pri samom ulazu prepriječili su nam put. Uzalud smo objašnjavali tko smo i što smo, nije pomoglo. Divna naša policijska služba!

“Ne možete dalje dok traje očevid.”

“A dokad će trajati?”

“Dok ne završi.”

“A kad će završiti?”

“E, to se i ja pitam”, vrlo zabrinuto odgovorio je brkati policajac.

Mariofil je psovao, potihlo ali se čulo. Brkati mu je prišao tik do nosa.

“Jel ti to mene, ha?!”

“Gospon policajac, pustite ga, molim vas! On vam je malo na svoju ruku...”

Policajac se okrenuo i pljunuo.

Lili se opet rasplakala. Ubrzo su joj se pridružile Ema i Marlen.

“Stari moj”, šaptao mi je Peter na uho, “vidiš što je ženska solidarnost. A tebe razbuca obična fotografija.”

“Opet si počeo! Ako ti je dosadno dok čekamo, gledaj prirodu, gledaj krajolik!”

“Volim prirodu, volim krajolik. Ali onaj na mojim slikama.”

Konačno, očevid je završio. Otišla su službena policijska vozila i bolničko vozilo. Ravnatelj sanatorija mahnuo nam je što je bio znak da možemo unutra.

“Eto, vidite, svašta se događa! Tko bi rekao? Onako miran i pametan čovjek pa tako...”, što je išlo na račun djeda Ivana.

“Mogu vidjeti svog stradalog muža?”, kroz plač pitala je Lili.

“Drage volje, gospođo, ali njega je odvezlo na prosekturu.”

“Možete nam bar reći, ako ikako možete, kako je i zašto stradao?”, ubacio sam se pitanjem jer je Lili ostala zabezegnuta.

“Svaki dan, ako je bilo lijepo vrijeme, djed Ivan odlazio je poslije ručka, ručak je uvijek u 14 sati”, upravitelj je očito volio točnost i pedantnost, “okopavati i pljeviti svoje vrtne gredice: one s lukom, kelerabom, mrkvom i peršinom, mahunama... Bio je tako miran, nikad s njim problema! Nekako oko 17 sati... strka i vika! Čuvar sanatorija, vikao je, teško ga je bilo razumjeti, da je djed Ivan trnokopom, zapravo trnokopićem, nekom čovjeku usred gredice s mrkvom rascopao glavu. Taj stradali, dakle, oprosti mi bože, bio je gospodin Gecek. Što je među njima bilo – tko će znati?”

“A gdje je sad djed Ivan”, skoro u glas upitale su Ema i Marlen. Mariofil, koji je dotad šutio, podignuo se tako jako da se i čuvar dvadesetak koraka dalje okrenuo na drugu stranu. Očito je prisluškivao što se govori.

“Djed Ivan je u zatvorskoj bolnici, znam ja”, rekao je Mariofil.

Potrпали smo se u auto. Zaključili smo da bi najprije trebalo otići do prosekture, a poslije do zatvorske bolnice. Svi smo šutjeli,

Čak i Lili, Ema i Marlen. Jedino je Mariofil tiho pjevušio svoju omiljenu melodiju *Leti, frizbi, leti!*

“Mariofil, nije lijepo ni pristojno pjevati u ovoj situaciji!”, podviknula je Lili. Mariofil je ne obazirući se na to bez komentara još više pojačao ton.

Na ulazu u zgradu prosekture, tik do Kliničkog bolničkog centra, ni da nas saslušaju.

“Samo za službene osobe”, kratko je odbrusio portir.

U zatvorskoj bolnici bili smo bolje sreće. Čak nam je dozvolilo da s djedom Ivanom iz susjedne prostorije razgovaramo preko onog otvorića u staklu. Kad nas je opazio, djed Ivan bio je neobično veseo i razdragan.

“Komu moram zahvaliti da vas vidim?”, upitao je.

“Geceku, đubre jedno staro!”, kriknula je Lili. Djed Ivan grohotom se nasmijao.

“Gecek? Tog čovjeka nisam vidio otkad sam u penziji! Hvalabogu da nisam!”

“Da! Nisi vidio, je li? A jučer si ga zatuko, ludi gade!”, vikala je Lili.

“Kako te nije sram, luda krapljačo! Ti meni da sam lud i gad, a ti si luda i gadura, da znaš!”

“Kako napreduje tvoj vrt, tvoje povrće?”, ubacio se Mariofil.

“Dobro. Jučer, cijelo popodne, baka Mara i ja pljevili smo prokleti korov. Nije samo korov, treba otkopati i kamenje. Znaš – loša zemlja. Ali baka je vrijedna, srećom uvijek sa sobom nosi motičicu i kramp.”

“Ljudi, mislim da je sve jasno. Baka Mara odavno je umrla, šteta! Djed je šenuo, jasno je i to. Dogodilo se što se dogodilo. Jedino što ne znamo – zašto?”, rekao sam.

“Vrijeme je isteklo. Gotovo!”, upozorio nas je zatvorski čuvar.

Mariofil je opet zapjevušio *Leti, frizbi, leti!*; začudo, djed Ivan prihvatio je melodiju.

*Zamislite?
Tko bi rekao!*

Nakon više pokušaja uspio sam Justina nagovoriti da pogleda najnovije Peterove likovne radove.

Peter je doista promijenio sve svoje dosadašnje tehnike, teme i sadržaje.

Nad svakom slikom Justin se zadržao barem pola sata, usput je trenutačne dojmove bilježio u oveci notes.

Kad je s razgledavanjem bilo gotovo, naslonio se na zid i dugo razmišljao.

“Gospodine Justin, jeste za martel?”, poluuplašeno upitao je Peter.

“Ne pijem.”

“A za kavu?”

“Ne pijem.”

“Jeste za nešto drugo?”

“Jesam. Molim da ušutite.”

“Oprostite!”

“Vama se možda čini bezazlenim, ali moram se koncentrirati,” rekao je Justin. Usput mi je namignuo ili se meni tako činilo.

“Moram priznati”, rekao je, “iznenadili ste me. Kad me je Martin nagovorio da pogledam vašu likovnu menažeriju, nisam ni pretpostavio, kamoli očekivao ovako nešto. Iznenaden sam dvojako! U pozitivnom smislu i manje pozitivnom. Dakako, ima tu i vrlo sumnjivih stvari, ali o tom-potom. Moram primijetiti, kao da ste paletu držali desnom rukom, a lijevom miješali boje! Jeste li možda ljevjak?”, odmaknuvši se ovaj put od zida obratio sa Peteru.

“A ne, nisam. Ja sam tipični dešnjak”, rekao je Peter.

“Moramo razgovarati. Ovaj vaš set slika, dobro je da nisu u akvarelu – to bi bila katastrofa! – koketira s palingenezom. Ništa loše. U stvari – zanimljivo, ali nedovoljno. Primjećujem na njima indikativan preobražaj, likovni preobražaj, osobina naših predaka, čak naznake atavizma, karme. Koliko zapravo tematskih setova imate? O tehnikama ovaj put neću.”

“Pa, ne znam baš. Ovaj sigurno nije jedini. Neki su u drugoj, neki u trećoj prostoriji.”

“Što se ovog seta tiče, što se tiče istih motiva i boje, sugeriram da prijedete na lijevu ruku. To bi, mislim, mogao ispasti neke vrsti vrlo interesantan palindrom. Znae što je palindrom? Kolokvijalno

se kaže: Čitaj ovako – sve isto je naopako! Ipak, mislim, da bi intervencija lijevom rukom donijela neke novine.”

U drugoj prostoriji pet-šest slika na zidu, pet-šest na podu prislonjene o zid i još nekoliko njih na podu.

“Neuredno! I nepošteno! Ma kakve u umjetničkom smislu bile – dobre, loše ili tek tako, nije pošteno umjetnine stavljati na pod”, Justin je bio decidan.

Onih pet-šest slika na zidu vidljivo ga je zainteresiralo. Na svakoj od njih čudna je osoba još čudnijim pogledom, uvijek s drugog rakursa, promatrala sokolara, koji je pak još čudnijim pogledom promatrao sokola na svojoj ruci.

Sokol je promatrao nebo.

Dobivao se dojam da će za koji časak uzletjeti i pozobati sav azur u njemu.

Nekako u pozadini, u polutamnoj gami, moglo se nazrijeti – tko može!, i osjetiti – tko može! , da stara zemljina gravitacija s te slike k sebi još dublje u utrobu vuče drage naše pokojnike, očeve i matere, koji su se, slični sjeni, u toj polutamnoj gami s platna cerekali, i to je cerekanje sve to čujnije odavao ton jecanja.

“Ne bilo im kasno!”, rekao je Justin i prstom upro u sjenovitu siluetu jednoga od njih. “Ovo što se događa, ovaj zaustavljeni događaj na slici, mogao bi vas, dragi prijatelju, doći glave. Netko bi vas mogao, čak naknadno, denuncirati da ste pritajeni provokator. A možda i jeste! Ljudi ne daju da im se remeti mir! A ovakav likovni podatak nije samo za gledanje, on nas tjera da ga osim gledanja i umom upijamo, da mislimo o njem, konačno – da počnemo misliti!”

“Nikad nisam o tom tako razmišljao”, rekao je Peter.

“Vjerujem. Poznato je, puno od onoga što rade, umjetnici rade nesvjesno...jer vizija je jedno a realizacija vizije drugo. Što se vaših radova tiče, nadajmo se da ću održati promotivno slovo. Naravno, ja ću napraviti izbor.”

Zahvalivši se vrlo uljudno na gostoprimstvu Justin je otišao. Zapravo nije! Kod ulaznih vrata zastao je i kažiprstom upro u vlastitu glavu: “Molim vas, pozdravite Emu!. Skoro sam zaboravio”, rekao je.

Peter i ja popili smo piće.

“Bravo! Uspjeli smo! Martine, tebi velika hvala.”

“Velika hvala Justinu, ne meni. Ja sam samo transfer”.

Prebacili smo se na gledanje pornića. Ubrzo je došla Ema.

“Samo naprijed, dečki!”

Došao je i susjed Laci.

“Susjed, i vi volite porniće?”, pitao sam ga.

Peter je taman otišao u toalet. I Ema za njim.

“A ne, ja sam apatrid!”, susjed je naime nagluh, ali vid mu je očito vrlo izoštren. U pauzi, bili su reklamni spotovi, Laci je bez pitanja prebacio na prvi program. Bile su vijesti.

“A ne, ja sam apatrid!”, ponovio je.

Na vijestima je govorilo o unutarnjim i vanjskim problemima, o recesiji, fiskalizaciji...Neki čovjek, kamera ga je uhvatila iz profila, zagledan u najnoviji tabloid tako se nasmijao da su mu popucale šarenice u očima.

“A ne, ja sam apatrid!”, opet će Laci.

“Znam, znam”, rekao sam. Susjed je ipak bio gluši no što sam u prvi mah mislio.

“I ja imam neke slike, znate? Od pokojnog pradjeda. Jedna se zove *Der Totentanz mit Figuren*. To vam je od Meydenbacha, znate?”

“Zamislite? Tko bi rekao? Od Meydenbacha, kažete?” Laci je međutim nastavio po svom.

“Pradjeda je otkrio agent zadužen za ljude koji su protiv vlasti. Strpalo ga je u buturu, znate?”

“Znam, znam, kako ne bi znao. Pisalo je u svim novinama”, rekao sam.

Laci me uopće nije čuo ili je čuo nešto sasvim drugo, uglavnom – jer je s vijestima prestalo – prebacio se opet na porniće.

Peter i Ema razdragani, kao da su dotad bili u *devetom nebu*, sjeli su do nas.

“Dečki, tko je za martel?”, upitala je Ema, usput poravnavajući suknju.

“Ja”, rekao je Laci. Ipak on, kad mu ide u prilog, čuje vrlo dobro, pomislio sam.

“I ja bi martel”, rekao je Peter. Ema je sebi natočila prvoj.

“Martine, ti si za...?”

“Ja ne bi martel. Ja bi ono što sam zadnji put pio.”

“A – to je?”

“Bogme se ne sjećam. Bilo je na pelin. Zapravo ne znam.”

“To mora da je bio apsint”, rekao je Peter. “Daj mu onda apsint, kad ne voli martel. Čovjek voli pelin i anis.”

Laci je iskapio još jedno pićence.

Ispio, zahvalio i otišao.

Objasnio da mu se žuri.

Čudno ili možda ipak nimalo čudno – kad je gledao porniće, uopće mu se nije žurilo.

“I, kakav ste dojam ostavili na Justina – mislim sa slikama? I on na vas?”, pitala je Ema.

“Sa slikama – dobro. Stekao sam dojam da je oduševljen,” Peter će, “a njegov dojam na me, pha sad, što da kažem...mislim da je suviše filozofirajući trabunjao.”

“Prvo, s tvojim slikama nije bio oduševljen, kako se ti hvališ, nego ugodno iznenađen, tako je rekao. A to je moglo značiti svašta. Malo više skromnosti ne bi ti falilo! Drugo, trebaš znati da je Justin vrlo cijenjeni likovni kritičar i vrlo pametan čovjek i nije lijepo, najjednostavnije rečeno, da je filozofirajući trabunjao, kako ti kažeš. I treće, da bi ti shvatio tu višu razinu njegova razmišljanja, za koju nepromišljeno kažeš da je trabunjanje, morat ćeš se dodatno, samo ne znam kako i kada, osposobiti, brajane moj!”

“Dečki, uz još po jedno pićence – ajde da se pomirimo! Ja ću opet martel. Ti, Martin?”

“Ja ću opet apsint.”

“A ti, Peter?”

“Neću ništa. Protestno neću ništa.”

“Martine”, obratila mi se Ema, “jel sad vidiš kako je meni? Uvredljiv je ko malo dijete! I sad će se obješenog nosa danima duriti. Smiješno i blesavo!”

“Ne durim se i neću se duriti. Ali imam pravo na svoje mišljenje, prosim fino!”

“Peter, sutra nastavljamo s fotografijom?”

“Može, ali nemoj i trabunjati, kao neki, da na njoj vidiš što drugi ne vide, nemoj izmišljati čega ima ili nema, što vidiš i ne vidiš.”

“Dogovoreno. U osam izjutra.”

“Dogovoreno. U osam.”

Ema me ispratila. U znak solidariziranja sa mnom usred čela dobio sam pusu.

“Oprosti na Peterovoj nesmotrenosti. On je tako čudan i preosjetljiv čovjek.”

“On je umjetnik, a s umjetnicima je teško”, rekao sam.

“Ha-ha, umjetnik? Vidiš, na to nisam nikad pomislila.”

Hodajući pošljunčanim puteljkom nekih kilometar i pol i razmišljajući o svemu i svačemu, gotovo makinalno skrenuo sam ulijevo, još kojih tristotinjak metara, do Fredova ranča, kako ga je on zvao. Misleći da će me dočekati sav obrastao travurinom i korovom – dobrano sam se iznenadio. Ranč, od nekih tisuću i dvjesta kvadratnih metara, ograđen, s drvenom kućicom u sredini, gizdavo se smješкао: trava pokošena, sasušena i spremljena u plastove, suhe grane voćaka odrezane i uredno posložene – sve čisto i blistavo. Još više sam se iznenadio kad sam iza ovećeg plasta u neposrednoj blizini zapazio da u me zirkla dijete, sitan crnčić, netom poslije iza plasta pomolila se i glava odrasle osobe. Zbog sjene kojom se u neposrednoj blizini razbarušio orah nisam mogao razabrati radi li se o muškom ili ženskom stvoru.

“Fred, Fred, Fred!”, podviknula je osoba iz plasta. Po sonornom glasu zaključio sam da se radi o ženskom stvoru.

Na kućnim vratima, vidljivo usplahiren – Fred!

“Martine, stari moj!”

“Frede, prijatelju stari! Iznenaduješ me, opet. Pa otkad si tu? Kad si se vratio?”

“Prije pet-šest dana.”

Prije pet-šest dana? I otad do nikoga iz starog društva? Nije lijepo, nije lijepo!”

“Odlučio sam da najprije očistim sav ovaj korov, obrežem voćke, riješim se starudije i kojećega. A onda da pozovem staro društvo.” Na nekih desetak metara udaljenosti njih dvoje: crnkinja, fakat crna kao ugljen, i crnčić, nešto svjetlije, čokoladne puti.

“Oprosti”, vrlo ležerno rekao je Fred, “ovo je moja žena Mboa i sin.”

“Pa...?”

“Stari moj, ljubav nema granica, kažu”, rekao je Fred.

“Tako kažu. I sin, kažeš?”

“Da, moj sin. On se zove Štef. Moja svećenička misija u Africi definitivno je završila. I inače, sa svećenstvom je gotovo. Život je tako htio. Odsad sam raspop.”

Njih dvoje, Mboa i Štef, i dalje su nas netremice promatrali. Kad ih je Fred pozvao, rukovali smo se kao pravi civilizirani ljudi. Nasmijali su se i pokazali svoje prelijepe bijele zube. Odmah sam se sjetio svih svojih karijesa. Primijetio sam da se Fred povremeno trzne udovima i licem.

“Nije to ništa. Stara priča. Proći će”, rekao je. “Kako je staro društvo? Na okupu? Svi zdravi i veseli?”

“Pa, sad, uglavnom dobro. Zdravi i veseli? Moglo bi se reći. Jedino – Ptičica je umrla”, rekao sam, premda znajući da je i on, uostalom kao i mi drugi, bio u nju zaljubljen.

“Ptičica je umrla? Bože! To je strašno!”

“Strašno je što je umrla u mukama. Ružno je reći – umirala u mukama. Priča se da se hotimice otrovala, ali se i priča da je otrovana.” Fred je dlanovima pokrio lice. Mislio sam da će zaplakati.

Mboa i Štef udaljili su se i otišli u kućicu.

“Stari, nemoj se žalostiti! Također se priča da je bila fufica, kurvica. Ona profinjena, mondena, što mi nismo znali. Ako je to bila istina, onda mi tu istinu nismo znali.” U vezi s tim slučajem znao sam još neke pojedinosti, ali sam ih namjerno prešutio. Zašto u srcu rastvarati stare boli neuslišane ljubavi?

Po nekim iznenadnim trzajima lica zaključio sam da se Fred vrlo iznervirao.

“I – ništa se nije otkrilo?”

“Do dana današnjeg – ništa. Slučaj je zaključen. Fertig.”

Pozdravili smo se i dogovorili da se, ako je ikako moguće, sljedeći tjedan svi skupa nađemo i obnovimo stare uspomene.

Mboa i Štef mahnuli su mi s kućnog praga. I opet pokazali svoje bijele zube.

Svratio sam u župni dvor do Baguna. Nikoga – samo Gita.

“A gdje je župnik?”

“Ima večernju misu, večernicu.”

“U kojoj crkvi?”

“Valjda sv. Vida, ne znam”, rekla je Gita.

U Crkvi sv. Vida Bagun je taman vrlo uznosito okupljenima govorio kako je Isus sve nas, a ne samo neke, učinio svjedocima vjere. I nema, govorio je, tog grijeha čovjekova koji on neće oprostiti. Jedini grijeh koji ne može oprostiti je onaj za koji čovjek koji ga je počinio ne moli oprostnje, ne pokazuje pokajanje da mu je žao što ga je počinio. Moglo se shvatiti da je Bagun tek Božji namjesnik, službenik Božji, prijenosnik njegova milosrđa na putu koji će nas preko sakramenta dovesti do ponovnog susreta.

Kad je primijetio da se masa okupljenih počela meškoljiti, ubacio se – da ih zaokupi – biblijskom pričom o Salomi i o tome zašto je Ivan Krstitelj odbio njezine ljubavne prošnje.

Govorio je potom o Gospi koja se ukazala u Međugorju, zatim o Euharistiji i o evangelizaciji. I o tome što mu se dogodilo 15. listopada, na dan sv. Terezije Avilske.

Okupljeni su opet skrušeno slušali.

Pri kraju mise večernjice u duboku molu pomolilo se otužno za sve naše drage pokojnike, bolesne i nemoćne, siromašne i napuštene, svu našu braću i sestre.

Čuo se žamor molitve.

Osjetio se miris tamjana.

Pred oltarom dijete na majčinim prsima zaplakalo je.

Bagun me opazio i diskretno mahnuo, što sam shvatio da se strpim – samo da skine misnu halju. Pričekao sam ga pred njegovim rezidencijalnim vratima. Bio je neobično veseo, vjerujem zbog uspješne prodike i mnoštva vjernika. Ispričao mi je mastan vic.

“Oprosti mi, Bože!”, rekao je i prekrižio se.

Ja sam pak njemu ukratko ispričao susret s Fredom, Mboom i Štefom.

“Štef? Prekrasno naše ime! Stari moj,” izustio je tiho i krajnje ponizno, “sve je u Božjim rukama! Jesi za misno vino ili možda za burbon?”

“Jesam. Burbon je jako dobro piće. Dapače!”

*Bagun, Jakob,
Mariofil i Gabrič*

Ma kakva tragika! To su gluposti! U vrućim ljetnim danima treba jesti lagana jela: bezmesno, riblje, povrtno, i probava će biti savršena. Ako k tomu možete pridodati šetnje lagane i duge – savršeno!

Sve bi bilo dobro da se na Tv ekranu nešto prije pola noći nije nakeljio film *Iskonski strah*, američka kriminalistička drama s glumačkom postavom: Richard Gere, Edward Norton, Laura Linney i John Mahoney. A onda čips, ledeni čokoladni deserti, na koncu i nabujci punjeni gljivama – jači od plitkih krimi makljaža gosp. Gregoryja Hoblita.

U župnom dvoru četvorka: župnik Bagun, Jakob, Mariofil i grobar Gabrijel, zvan Gabrič, pažljivo je pratila film sve do nabujaka punjenih gljivama. Čak, bilo je svakakvih komentara u vezi s filmskom radnjom, što je i razumljivo.

Nabujci su, ili možda gljive, bili malo preslani i grobar Gabrič je odmah reagirao.

“Ovo bi trebalo zaliti vinom”, rekao je.

Četvorka je ubrzo potom ispila tri litre iločkog traminca. Gabriču se već nakon treće čaše razvezao jezik. Župnik Bagun je inzistirao da se prije svake nove litrice izmoli Očenaš. Pri Očenašu uz drugu litricu Gabrič se s Bagunom, kako to već bude, porječkao oko bezveznih stvari. Ta, znaju se oni godinama oko pokopa! Ipak, stare čarke otišle su tako daleko da se župniku priprijetilo vrlo neugodnom izjavom.

“Kad odapneš”, rekao je, “neću te u grobno mjesto zakopati gliboko kako bi trebalo nego plitko, tak da ti te krakate ruke buju iznad groba i mogel budeš moliti svoje Očenaše koliko te volja.”

Bagun se smijao. Bez komentara.

Jakob se nije odvajao od svoje *Posljednje večere*.

Mariofil – nezainterasiran.

“Kad sam bio u Njemačkoj upoznao sam čovjeka koji je također bio grobar kao i ti Gabrič. On je tvrdio, možda je i lagao – ne znam, da je diplomirao na nekom tehničkom fakultetu, ne sjećam se više kojem, ali je imao žarku želju biti grobar”, započeo je Jakob.

“Ja bi rekel da je to bil nekakšni bedak. Grobarski posel je težak i gadljiv”, Gabrič je reagirao.

“Morda je bio bedak, a morda nije. Žarku želju da bude grobar, rekao je, dobio je kad je na trećoj godini studija jedan predmet, mislim da se radilo o statici, jedva položio u devetom pokušaju. Tada se zarekao da će biti grobar i da će on biti taj koji će omražena starog profesora s užitkom strpati u grob. Ja samo hoću reći da se ljubav puno puta porađa iz nužde”, počeo je sa svojom neobičnom pričom Jakob.

“Je, kak pak da ne! Ljubav iz male ili velike nužde?! Kaj god! Te tvoj čovek obični je bil bedak.”

“A, ne! Nije bio bedak. Bio je pijanac. Ali pametan pijanac. Ispričao mi je kako je odmah poslije studija izmislio stroj protiv manipulatora, protiv svake vrste manipulatora, ali su ga ti isti manipulatori kad ga je htio patentirati svaki put glatko odbili. Tekar poslije toga sav se predao u grobarenje. Gabrič, zašto ne vjeruješ? To je bio čovjek tvoje struke.”

“Ja bih mogao povjerovati u to”, uključio se i župnik Bagun, “in vino veritas.”

“Kaj, ima još vina? A rekel si da smo popili”, Gabrič se obratio župniku.

“In vino veritas – to znači nešto drugo.”

“Ak je tak onda nemoj pripovedati o vinu, nego čkomi. Ti si pop i nesmeš lagati!”

“Ne lažem. Bog bi me kaznio da lažem.”

“Pusti Bogeka na miru! On nema veze s ovim našim spomenkom. Na koncu konca – i popeki lažeju, kaj ne? Sjeti se popa Mikulina! Bili ste generacija, kaj ne?”

“Mikulin nije lagao! Ono što se u djetinjstvu njemu dogodilo – ja vjerujem u njegovu priču a ne u priče sa strane. Bili smo obojica u domu za siročad, bez igdje ikoga svoga. A on upravitelj je zbilja bio pokvaren gad koji je napastovao dječake koji su mu se sviđali.”

“A ti, ti mu se nisi dopadao? Nemoj lagati!”

“Ja ne, Mikulin mu se strašno dopao, to se odmah primijetilo. Kad ga je na prijevaru namamio na vrh vodotornja počelo je naguravanje i u tom naguravanju stari je napasnik preko ograde pao i ubio se. Nije ga ubio Mikulin, skončao ga je njegov razvratan život. Božja kazna!”

“Kaj ja znam! Pripoveda se svakaj. Baš me briga, ali tak se pripoveda”, potihlo će Gabrič.

Ne mogavši više slušati prepucavanje ove dvojice Jakob se vidljivo uzvrpoljio.

“Prestanite s objedama na račun Mikulina! On je častan čovjek i ja ne dozvoljavam da ga se blati na ovakav način”, rekao je drhtajućim glasom. Za njegov protest bila su barem dva razloga. Prvo, Mikulin je bio njegov daleki rođak, drugo, bio je vrlo ozbiljan kupac njegovih *Posljednjih večera*. Dosad je kupio dvije slike, a najavio je kupnju i treće.

Mariofil se također uzvrpoljio.

Uzeo je čačalicu i da će njome nabosti preostali nabujak na tanjuru, ali je odustao. Njegove misli kupale su se u nekoj drugoj, vrlo ugodnoj imaginaciji. U toj imaginaciji nije bilo mjesta ni za Baguna, ni za Jakoba, ni za Gabriča.

Zašto?

Mariofilova imaginacija naprosto nije prihvaćala njihove numeričke vrijednosti: Bagun je bio sav u svijetu božjeg namjesnika, Gabrič u svijetu mrtvaca, a Jakob mislima prokrijumčaren među onih dvanaest apostola s *Posljednje večere*.

“Kaj zbiljam nemaš više vinca?”, opet je pitao Gabrič.

“Ne, nemam. Što je bilo, to smo popili,” rekao je župnik Bagun.

Kreštavim glasom Gabrič je razderao pjesmu *Tulipan, jorgovan – to su cvijeta dva...*

Iz spavaće komorice Gita je podviknula da se prestane s vikom. Mora se odmoriti, umorna je. Bagun je zamolio da prije razlaza izmole još jedan Očenaš.

Jakob se složio, usput nutkajući onih dvanaest apostola sa svoje *Posljednje večere* da se uključe u molitvu.

Gabrič je kunjao i nije reagirao.

Mariofil je protestno odbio molitvu rekavši da mu nikakva molitva nije potrebna. Ali je, valjda naknadno ljubomorana na Gabričevu pjesmu, puna glasa zaorio svoju *Leti, frizbi, leti!*

U polusnu i mamurluku Gabrič se iznenadno trznuo i pao sa stolca.

“Pička vam materna! Da vam pička materna! Drotari, ste mene našli zajebavati! Oćete prestati, bogo da vas pomiluje!”, iz komorice psujući vikala je Gita.

Župnik Bagun po tko zna koji put zamolio je društvance za razlaz. Radi uvjerljivosti predložio je da se za dan-dva opet nađu tu, kod njega, a bit će i vina.

Drugi dan izjutra, za jutarnje mise sav panično usplahiren i zadihan kao da je istrčao maraton, u Jakobov priručni atelje unišao je Mikulinov crkvenjak, zvonar Matija. Donio je, kako reče, novac za još jednu *Posljednju večeru*. Trebao je to obaviti sinoć, ali sinoć kad je navratio kuća je bila zaključana. Doduše, iznutra se javila Marlen, ali je rekla da na svoju ruku, bez Jakoba, ne može napraviti ništa. I – evo ga sada!

Jakob je izabrao oveći format, onaj o kojem su on i Mikulin već prije razgovarali. Htio ga je zamotati papirom, ali je Matija rekao da nije potrebno, osim toga da mu se žuri, htio bi se sa slikom u župni dvor vratiti svakako prije no što završi jutarnja misa. Jakob je, ne mareći za to, ipak na brzinu umotao sliku pakpapirom.

Taman da će crkvenjaka ispratiti – pred kućom trojica policajaca!

Lijepo su, baš kulturno, zaželjeli dobro jutro i odmah, bez ikakva uvoda priupitali zvonara što ima zamotano u papir. On je rekao što ima, to isto potvrdio je i Jakob, ali su oni inzistirali da skine papir.

“Rajko, koji je ovo vrag?”, suhonjavi policajac obratio se svom kolegi.

“Nemam pojma!”, odvratio je kolega.

“To vam je, gospodo, *Posljednja večera*. Isus Krist i njegovih dvanaest apostola”, htio je pojasniti Jakob. “Sinoć smo baš kod župnika Baguna i o njoj, znate...”

“Vidi vraga!”, rekao je suhonjavi policajac, očito nadređeni onom drugom, “a tko je to još bio sinoć kod toga...kako kažete...”

Jakob je namah shvatio da se nešto događa. Kad tako iznenada bane, s policijom nema šale, nešto ozbiljno mora da je posrijedi. Počeo se znojiti iako je jutro bilo prohladno.

“Osim župnika Baguna i mene bio je još Mariofi i grobar Gabrič.”

Suhonjavi je neprekidno nešto bilježio u notes.

“Reko si Isus, reko si dvanaest apostola. Slika? Kakva slika? Ma nemojte! Šta – imaju sjednicu?”, suhonjavi nije preskočio prethodno Jakobovo priznanje. Nadmoćno se cerekao..

“Pha, sad...moglo bi se reći i tako...”

“A kud ćete sa slikom, ha?”, suhonjavi se obratio zvonaru Matiji.

“K župniku Mikulinu. On ju je kupio. Ja sam samo po nju. Ljudi, pa sve je legalno!”

“Točno”, rekao je suhonjavi, “sve je legalno dok se ne dokaže suprotno. Rajko”, obratio se svom kolegi, “radi informativnog razgovora privedi u stanicu župnika Baguna i tog...Mariofila. Župnik će ti reći adresu. Tu nešto jako smrdi!”

“Gospon policajac, a što se zapravo dogodilo”, upitao je Jakob.

“Sinoć kasno župnik Mikulin je stradao. S onog vodotornja, znate o kojem vodotornju se radi – samo je jedan, nema drugog, ili je nepažnjom pao ili ga je netko namjerno gurnuo! Ujutro ga je nanjušio pas i – fertig!”, čini se da je suhonjavi znao i pokoju njemačku riječ.

“Za Boga miloga!”, vrisnuo je zvonar Matija.

“Isuse, Bože! Je li živ, je li jako stradao, je li se jako polomio?”, vrisnuo je i Jakob.

“Prije vodotornja bio je živ, poslije pada...više ne. Gospodo, žao mi je, ali morate sa mnom na obavijesni razgovor!”, suhonjavi je bio vrlo precizan. Notes s bilješkama spremio je već prije.

“Ali mi nemamo blage veze s tim!”

“Bilo bi jako dobro da nemate. Za svaki slučaj pomolite se Isusu i njegovim apostolima.”

Intervju

Kako je i obećao Justin je s novinarom kulturne rubrike za nedjeljne dnevne novine dogovorio intervju za me. U subotu, u točno dogovoreno vrijeme novinar I. K. i ja sastali smo se u halu hotela Palace. Dotad nisam imao čast upoznati ga, ali sam priznao da sam u novinama, osobito nedjeljnog izdanja, uz ekskluzivne reportaže, kolumne i intervjue često zamjećivao njegovu sličicu.

U hotelu, treba nam tišina i mir – rekao je, odabrao je potpuno zaseban separe. Konobaru, koji me se dojmio kao livrirani snob, izdeklamirali smo narudžbu: on konjak – francuski, naglasio je, i kavu, tursku, jaču, ja burbon i čašu vode, po mogućnosti hladne.

“I to je sve, gospodo?”, upitao je konobar, servilno se naklonio i otišao.

“Da, to je sve.”

Iz kovčezića nalik na neseker I. K. je izvadio minijaturni aparatčić za snimanje i stavio ga nasred stolića.

“Oho”, rekao sam, “najnoviji hit tehnike?”

“Moglo bi se reći”. Polako i bez žurbe, nemojte se nervozirati i sve će biti O.K.”, dodao je.

“Ma kakvi, bez brige! Nervozan sam rijetko. Samo kad mi muha padne na pekmez. A to je doista rijetko.”

“Jako zgodno! Volite pekmez?”

“Zapravo ne. Ne volim.”

“Jako zgodno”, ponovio je I. K.

Konačno, došao je konobar i na susjedni stolić stavio naručeno. Ispričao se što kasni.

“Uvijek nekakvi problemi. Taj mali razmaženko će me izludjeti!”

“Mali razmaženko?”, pitao sam.

“Da, sinčić bečkog biznismena. On misli da se ovdje, u Zagrebu, može tako ponašati! Zamislite, taj malac ovdje, u velikoj dvorani, bez ikakvog pardona vozika svoj karting. Zaboga, pa nije ovo trkalište?! Koji odgoj, molim Vas!”

“Jako zgodno!”, opet rekao je I. K. “Potužite se ocu.”

“Jesam. On se smije i ponavlja *Danke, Danke...*”

“Jako zgodno! Idemo na posao”, rekao je I. K. i stavio mi mikrofon pred nos... i bez ikakva uvoda...

Gospodine Kehlek! I inače govori se – samozatajan ste, medijski neeksponiran poslanik umjetnosti i kulture. Recite ponešto o sebi i području kojim se bavite!

U crkvenim knjigama, mora da je ondašnji župnik bio skriboman, piše da sam rođen u petak, te i te godine, kalendarski uoči proljeća, piše još svašta – vidio sam svojim očima. Budući da tako, što se činjenica tiče, piše i u krsnom listu – meni preostaje vjerovati da je to točno. O smrtovnici ne bih jer osobnog iskustva o toj činjenici još nemam, ha, ha!

Umjetnost i kultura?! U petnaestak svojih knjiga, od poezije do nazovi klaustrofobične znanstvenosti, pokušao sam, i dalje pokušavam, na svoj način živjeti s tekstom, čas prijateljski, čas neprijateljski.

Najkraće rečeno: pokušavam nadrasti stvarnost, realitet.

Za ovaj intervju pročitao sam nekolike Vaše knjige pjesama i proze. Moj dojam je da čitatelju nastojite traumatičnost svijeta – ne znam kako to drukčije nazvati – dijagnosticirati kao sasvim običnu stvar, nešto čime se svakodnevno susrećemo a da toga uopće nismo svjesni. Tako, sjećam se nekih stihova, nekih fragmenata. Oni su tako divno zbunjujući. Na primjer: ...Prikovani strahom/ mokrimo u napuštene bedekere./...Nikako do izlaska na scenu/ uostalom tako je uvijek potkraj rujna/ kad se u žuto iscijedi mjesečnica jeseni.

Ti stihovi, rekao bih, sugeriraju doživljaj idiličnosti jeseni koju samo blagi pastel može pružiti. Dakako, i tu je Vaša ljubav prema likovnom očevidna. Međutim, kopka ono prije toga rečeno... Siguran sam da nije posrijedi nikakvo poigravanje riječima, nikakva metabola, nikakvo zavodenje recipijenta.

Traumatičnost Svijeta, koji spominjete, ne postoji. To bi prije bila filozofska floskula. On je takav kakav jest. Ovaj naš obožavani planet u vrtnji oko Sunca milenijima slijedi svoje utabane staze, bez promjena – a mi smo nomadi svejedno sjedimo li, krećemo li se od točke do točke, ljubimo se ili koljemo, živimo ili umiremo.

Nomadi i desperadosi u srcu i duši.

A poezija? Poezija bi imala biti stanoviti nomos, titranje disanja, iluzija da nismo sami, da u nama prohode horde onih koji su bili prije nas i onih koji će biti poslije.

Nepregledno pak polje likovnoga, koje vi otkrivajte, moja je stara ljubav. Kritički? Ne bih rekao! Ne, više kao naslada intimnog luksusa koji mi draška oči i stvara ugodu koju doživljavam na svoj način. Ne zanima me i ne potiče na razmišljanje u umjetnosti općenito ono što je provokacija ili idealiziranje. Zanima me i zanosom potiče ono što je između. Ne zanimaju me toliko razvikana imena koliko ona anonimusa. U njima počesto i najbanalniji zahvati pritajeno nude pobunu protiv stereotipa.

A ono prije, što bi imalo biti ono prije, pitate? Taj dolazak na scenu, ta žudnja za sceničnošću prostora, onako kako ja doživljavam, unaprijedna je mobilizacija mogućnosti da se na zamišljenoj pozornici ostvari radnja, samim time i prizor, poprište. Poprište čega? Valjda poprište naših doživljaja. A popudbina ugođajem jeseni pritom dekorativna je romansa za dramu koja se nazire.

A proza? Što je prozni tekst?

Proza je – kako je ja vidim i mislim – narativna poezija, u odnosu na nju – usporednost, parataksa. Usuđujem se reći: isto – samo sjena je drukčija!

Palo mi je na pamet, u jednom stihu rekli ste: Pri dnu je uvijek tamna gama, zar ne?

Rekao – ne porekao! To Vam je, s jedne strane promatranja, nešto kao hilza. Hilza, ona metalna cjevčica napunjena eksplozivom za izbacivanje metka. Imate dvije mogućnosti: ili biti okidač ili ne biti okidač. S druge strane, to je svojevrsni hilijazam: adventistički nauk o kraljestvu Kristovu na zemlji. Na Vama je: ili vjerovati ili ne vjerovati. Tako je i s gamom: počinje bojom crvenom, završava crnom. Na Vama je da odaberete tipku na fortepijanu života.

Gospodin Justin? Između ostalog rekao mi je da ste mu se učinili zanimljivim tekar onda kad Vas je zapazio kako sam samcat u ludu ritmu plešete na proplanku. Što kažete?

Prvo, gospodin Justin pametan je čovjek, veoma. Najpametniji čovjek kojeg sam imao čast upoznati – ajde da malo ironiziram! – u svom prekratkome životu. Nezaboravni su mi oni trenuci kad je jednom moje likovno izlaganje s pravom napao na pasja kola. Drugo, nikad ne plešem u paru, uvijek plešem sam. Ples obožavam, plesni užitak ne dijelim, zadržavam ga za sebe.

Čisti egoizam, zar ne? Kakav bio da bio, on je moj zaštitni štiti od raznoraznih psihodelika koji u ljudskoj spodobu vrebaju sa strane. Zašto proplanak? Nema ljepšeg ni ugodnijeg mjesta od pitoma proplanka!

Kako vaša obitelj gleda na to?

Obitelji nemam. Ja sam tipični samac, vuk samotnjak.

Oprostite, onda sam pogrešno informiran. Rečeno mi je, kako da ne, Martin Kehlek je oženjen.

Bio sam, sad sam udovac. Moja pokojna Amalija, koja je obožavala fado i koju su mnogi zvali Amalija Rodrigues, predivno je pjevala. Nažalost, umrla je u snu.

Bila je bolesna?

A ne, nije bila bolesna. Bila je strašno debela. Natovarila si je na leđa neku prokletu dijetu, koja ju je zapravo dokrajčila.

Osim literature, likovnosti i glazbe govori se da su putovanja, putešestvije nepoznatim krajevima Vaša stalna opsesija?

Da, bilo je toga. Obuzetost putovanjem javila se davno, nenadano i naglo, a započela je čudno. Iščitavajući sasma slučajno neke stare knjige o templarima i njihovu viteškom redu, rodila se misao kako bi sjajno bilo prohoditi svim onim putovima kojima su u dubokoj povijesti oni prohodili, od svoga osnutka 1119. godine u Jeruzalemu do utruća 1312. kad je u Vienneu, u Francuskoj, templarski red raspušten.

Odlučio sam: ako ikako i ikada uzmognem – obaviti ću tu čudnu intimnu misiju.

Ukazala se prilika i ja sam je objeručke prihvatio.

Putešestvija je potrajala duže od godinu dana, a započela je, kako i priliči, u Jeruzalemu, u Svetoj zemlji. Već pri prvom susretu s Jeruzalemom osjetio sam kao da sam se premetnuo u jednog od mnogih davnih hodočasnika koji su hodočastili do groba Isusova. Iako sam na svom putu često bio ispunjen nelagodnom i strahom, iz dana u dan osjećao sam kako me ona negdašnja snažna armada templarskih vitezova i redovnika brižno čuva i štiti.

U Svetoj zemlji i Jeruzalemu zadržao sam se više mjeseci. Nakon toga templarskim i redovničkim stopama krenuo sam na put u Francusku, gdje sam bio dva mjeseca, potom u Englesku, nakon Engleske u Španjolsku, Portugal i Italiju.

Oprostite, što Vas se najviše dojmilo?

Najviše me se dojmio ideal redovništva.

Gospodine Kehlek, ima li nešto za čim žalite, ima li nešto za čim još uvijek žudite?

Ima! To je jedan napušten grad, moj grad, u kojem odavna nema živa stvora – ni mačka ni miša ni psa. Po suhu šuštavu lišću, po tvrdu uličnom kamenu ja koračam. Ne znam koračam li sve bliže komu ili čemu? Ne znam odlazim li sve dalje od koga ili čega?

U meni samo stara žudnja – hoću li se na tom putu ikad sresti?

**Izložba.
Performans.
Burbon.**

Iz dana u dan pravi obrisi nikako da me zamijete.

Ima ih ili nema?

Pred očima sve nekako bez oblika, melasasto, ipak slično kao jaje jajetu.

Tlapnja? Pijesak među prstima?

Nigdje dlanova, kamoli prstiju – da me osjete, da me opipaju.

Svud uokolo – sve gola golcata stvarnost!

“Europa, moj kume, počinje i završava u Esplanadi”, kako bi rekao Krleža.

Njegove “Balade Petrice Kerempuha” čitam stoti put.

I stoti put pitam se može li rebelija u baladama nadrastiti osjećaj osobne nesreće: stigmju na čelu otisnutu, prepoznatljivu kao što je prepoznatljiva udolina u prisjećaju na djetinjstvo. Dragi Fric, zašto se relativizira ama baš sve: svijest i nesvijest, pozitivno i negativno, ekspresija i žuč, moć i nemoć, tonus i grč. I misli i primisli o smislu? Iako, znam, u iznimnim okolnostima zaboravlja se činjenica da je svaka nužda prvotno prije drugotnosti – i sud se olako izusti.

Peter i ja danima servisiramo slike koje je Justin odabrao za izložbu. Ništa posebno – to je tehničko servisiranje. Po njegovoj želji nekima mijenjamo okvire.

“Ovaj okvir ovdje ne smije biti oker nego srebrne boje”, kaže on.

Svoje zahtjeve Justin je stavio na papir i mi ih pedantno provodimo.

Tu i tamo u pojedinim setovima, u pojedinim likovnim cjelinama, kušamo razabrati enigme njegovih tematskih meandiranja, ali ne uspijevamo – ostaje nam samo fizička olupina, ako se tako može reći. Ona površinska Justinova skicozna objecka pritom čini nam se bezopasnom, ali i takva zavodi, svjesni da se pravi odgovori – koje nikako da dokučimo – skrivaju negdje u nutrini, ispod teških namaza.

“Ovaj okvir je dobar, zagadile su ga muhe, očistite to!”, tako Justin.

S pozivnicama je dogovoreno. Troškove tiskanja i distribucije platit će novi gradonačelnik. Zauzvrat, Peter će mu, u skladu s njegovom željom, napraviti portret po svojoj zamisli i viđenju.

“Jesi li napravio portret? Pitam, da ne bi bilo – nismo znali, zaboravili smo.”

“Napravio, da! U mahu!”

Umorni smo. Posao po Justinovu diktatu nije običan posao – čista robija! Nekreativno, glupavo i dosadno!

U vrijeme pauze – Ema je za doručak pripremila prepečenu slaninu s jajima – zamalo da padnem u nesvijest! Ne zbog prepečene slanine s jajima! Peterov gradonačelnik, na slici koju mi je stavio pred nos, u tehnicu gvaša, umjetnički doživljaj kakvim ga on vidi, bila je nekakva rugoba između ljudskog bića i grifona. Rugoba je imala jedno oko, iz oka je kapala krv, u razjapljenim ustima nešto nalik na mrkvu, možda falos, nad glavom mu crni nimbusi – kao da su se urotile sve sile nebeske.

“Oprosti, kad mu to misliš predati. Na početku ili na kraju? Gradonačelnik će sigurno htjeti održati pozdravno slovo i još nešto odbrljati”, rekao sam šokiran onim što sam vidio; umalo da ne povratim obožavanu prepečenu slaninu s jajima.

“Na početku, seveda! Na kraju – ne bi imalo efekta, mislim. Što se tiče portreta – lijep portret, možda malo prelijep, možda umjetnički malo prenaplašen. Komplementaran s izgledom gradonačelnika onako kako ga ja vidim, laici se mogu naslađivati ambivalencijom kakvom god žele – svejedno mi je”.

Nisam protuslovio.

“Stari moj, kužim te, iz dana u dan sve više se uvjeravam da ti o modernoj umjetnosti nemaš pojma”, Peter mi se unio u lice.

Šutio sam, tetošeći u želucu prepečenu slaninu s jajima.

Ema, Marlen, Lili, ispomaže i Gita, treći dan peku kolače po starinskoj recepturi. Njima će uz pršut, dimljene međvjede šape, prepeličja kuhana jaja i skupocjen sir na domjenku poslije Justinova uvodnog slova i naknadnog razgledavanja počastiti uzvanike, prijatelje i goste. Od vina Peter se odlučio za traminac, frankovku, sivi pinot i zeleni silvanac. Dakako, uz nekoliko boca martela, metakse, vodke i burbona.

“A žene? Mora biti i sokova”, uključila se Ema.

“Sokovi se isključuju”, rekao je Peter.

“Peter, zaboga, ne može tako! Mora biti i sokova”, Ema nije odustajala.

“Ne mora biti i neće ih biti”, Peter je ljutito odvratio. “Hebe mi se za žene! Neka žderu kolače”.

“Baš si bezobrazan!”, rekla je Ema.

“Budite kulturni, molim vas! Idemo na posao, imamo još puno posla!”, napokon sam se i ja uključio.

Dan prije otvaranja izložbe, bilo je kasno navečer, u obližnjem restoranu Peter i ja smazali smo obilne porcije fileka, najvjerojatnije ostatak od jutros.

Ober se začudio da smo tako kasno navečer za fileke.

“Fileki se jedu do podne, eventualno za ručak”, rekao je, ne prestajući se čuditi.

“Dragi gospon”, rekao je Peter, “mi vam fileke obožavamo ujutro, u podne, navečer – uvijek.”

“Gospodo... ako... morda parmezan, samo recite”, ponudio je ober.

“Naravno da hoćemo.”

Uz jelo pili smo iločki traminac. Na kraju, valjda u znak zadovoljstva, spontano sam se podrignuo. Možda i nije kulturno... ali. Kao pravi prijatelj Peter se solidarno podrignuo, usput i prdnuo.

“Oprostite”, obratio se oberu, “znam da nije kulturno, ali – takav Vam je život!” Ober je nešto promrmljao, okrenuo se ustranu.

“Gospoda su zadovoljna? Možda žele još nešto?”

“Zadovoljni nismo. Fileki su od jutros i podgrijani. Da platimo! Donesite još jednu bocu traminca. On će s nama”, rekao je Peter.

“Može, ali morate platiti i bocu!”

Napolju, bila je kasna predjesenska noć, pjevali smo, zapravo se derali iz sveg glasa. Probuđeni stanari iz okolnih zgrada psovali su nam oca i mater. Nismo se dali smesti, tu i tamo zastali smo, samo zato da potegnemo iz boce.

Kod kuće, cijelu noć nikako da usnem. Isprobavao sam svakakve tehnike uspavlivanja – nije išlo. Sapelo me strašno zlo, kolika. Imao sam osjećaj da će me nesnosna kolika rasparati, da mi čupa crijeva kroz donji i gornji otvor. Dobar dio noći nad zahodskom školjkom gurao sam prste u usta ne bi li možda povratio. Nije išlo. Onda sam pokušao s receptom koji sam davno čuo: u 0,5 dcl rakije prepečenicu staviti kavenu žličicu mljevena

papra, dobro promiješati i ispiti na mah. Da stvar pojačam, 0,5 dcl rakije povisio sam na 1 dcl, a dozu papra povećao s jedne na dvije žličice. Nije prošlo ni desetak minuta – satrven bolovima, mamurlukom i neispavanošću – neizdrživa bol u crijevima prelila me znojem. U strašnim mukama još sam bio toliko pribran da vrlo jasno čujem kako mi papar sve to malo bolnim ugrizima izjeda crijeva, bubrege, jetra. Srce se još nije predalo, ali je i ono ubrzo počelo trokirati.

Uхватиła me panika. Bože, viknuo sam, zar je definitivan kraj tako brutalan! Spasi me! Bit ću dobar i odan! Na jedvite jade zadnjim zrcima moći izmolio sam Očenaš i – totalno klonuo. Kad sam se u tri popodne probudio, shvatio sam da nisam umro.

Ozaren i veseo, nesmotreno sam kriknuo: “Ima Boga, moja molba je uslišana!”

Taman da pošteno predahnem – nazvao je Peter.

“Što je s tobom? Zvao sam pet-šest puta. Već sam pomislio da si, nedajbože, odapeo.”

“Mogu reći – skoro! Zadnjim snagama uspio sam se othrvati iz ralja smrti.”

“Ne seri!”

“Da sam bar mogao. Ni povraćati nisam mogao. Cijelu noć sam umirao od onih usranih fileka. A ti?”

“Bez problema. Zamisli, čak me napela ona stvar, prohtjelo mi se, ali sam na Emi zaspao. Ćorio ko zaklan. Nemoj zaboravit – otvaranje izložbe je u 5, ispravno rečeno: u 17 sati. Ajd zdravo, usranko!”

Još imam sat i pol vremena, pomislio sam.

“Hoćeš rakijicu?”, sam sebe ponudio sam.

“Ne, neću.”

Istuširao se mlakom vodom, stavio na se tamnoplave hlače, obukao crnu podeblju košulju s bijelim dugmadima i izišao na svjež zrak. Još uvijek iscrpljen i s bogatim mamurlukom u glavi. U susjednoj uličici, bilo je dosta vremena pa sam do Doma kulture krenuo zaobilaznim putem, premda je bila u žurnu hodu prepoznao sam – izvrsno pamtim imena, prezimena, konture lica, telefonske brojeve, dane i datume i ostale gluposti – kolegicu iz gimnazijskih dana.

“Kristina, kud tako žurno?!”. Okrenula se naglo i iznenađeno, nije me prepoznala. Shvatio sam – ipak je prošlo dvadesetak godina – da na svijetu ima još puno ljudi koji ne pamte imena, prezimena, konture lica, telefonske brojeve, dane i datume i ostale gluposti.

“Na sprovod! Bože, već je šesnaest!”, panično pogledala je na gradski sat.

“A tko je umro?”

“Martin Kehlek, školski kolega.”

Prožela me panika! Kako i ne bi – ta ja sam Martin Kehlek!

“Aha, onda idem i ja!” Kristina me nije čula jer je već odlepršala.

Možda sam ipak u prokletim noćasnjim mukama načisto umro a da to uopće nisam znao!, pomislio sam.

Iz demonske pokrajnje uličice iza ugla šmugnuo sam brzo na glavnu i začas se našao pred Domom kulture. U dvorani već podosta svjetine: angažirani mediji, radiofonijski i televizijski, novinari, fotoreporter, likovni i ini kritičari. S lijeve i desne strane obješene, uredno i tematski posložene Peterove slike.

Opazio sam Emu, Lili, Marlen, Gitu, čak i Mixy, Baguna, Jakoba, Freda, njegovu Mbou i sinčića Štefa.

Iz kuta pri kraju dvorane cerekao se Mariofil.

Također, vrvjelo je raznim spodobama: od političke elite do običnih ljudi. Od blazirane gospode do odrpanih luzera. Dame sa šesirima i one bez njih. Sve u svemu – najmanje stotinu ljudi.

Prišao mi je Justin. Bistre oči, iznjegovana bradica, besprijevano tamno odijelo!

“Martine, što je? Što se dogodilo? Izgledaš kao živi mrtvac!”

“Naravno, kao mrtvac.” Po svemu sudeći – ipak sam umro, pomislio sam.

Ubrzo, gradonačelnik je održao simpatično pozdravno slovo. Kad je spomenuo Geceka, bivšeg gradonačelnika, Lili je čujno zajecala. U znak zahvale Peter mu je predao portret, koji gradonačelnik nije ni pogledao jer su se prema njemu sa svih strana uškljocali fotoaparati i televizijske kamere. Moderator je, teatralno klanjajući se, pozvao gospodina Justina, glasovitog likovnog kritičara i uopće kulturološkog eksperta, kako reče, da kaže svoju riječ o postavu današnje izložbe.

“Dragi prijatelji!” otpočeo je Justin, “ponajprije pozdravljam sve Vas, ljubitelje likovne umjetnosti! Teško sam, i jedva jedvice, pristao da održim promotivno slovo pri otvaranju ove izložbe likovnog umjetnika Petera Orbena. Da je bilo tako zna sam autor i gospodin Martin Kehlek. Ipak, treba reći, pristao sam uz uvjet vlastitog izbora umjetnikovih radova, i taj je moj izbor upravo sada pred vama prezentan. Moram također reći da sam po razgledavanju Orbenovih radova tek naknadno počeo vrlo ozbiljno razmišljati o simbolima koji, čini se, u njima pritajeno čuče i tek ih je naknadno moguće razabrati.

Uvodno, moram također reći, da su ti likovni simboli, kako ih ja promatram, specifična simbolična havarija dubinske životne zakonitosti s refleksijom u koju naš likovni meštar utiskuje svoje likovne krugove. No, što je to? Siguran hod, opsjena sladostrašćem ili zagledanost u zrcalo koje nas okružuje samo zato da bi se vidjelo vlastito lice kao ruglo ovoga svijeta, kao prava ili pogrešna procjena neke još nedefinirane buduće (kobne?) likovne crte.

Orbenovo likovno djelo, ovdje po mojem izboru, daje se u četiri tematske segmentacije. Zašto? Zato da bi svaka od njih zadobila prostor samosvojne autonomije.

Pojedini likovni podatak unutar svake od četiriju segmentacija: temat *Mravi*, temat *Godovi*, temat *Svjetlost* i temat *Prolaps* – iz poopćene slike svijeta, po mojem sudu, izdvaja se upravo neprispodobivošću, što će reći da stvarnost, realitet, kako je ja promatram, služi kao iluzijska podloga ostvaraja. Ništa više niti ništa manje!

Zorni primjer za to baš jedna je od četiriju segmentacija – ova tematska segmentacija o mravima. Mravi? Vidljivo, mravlje tijelo nekih namjesto svoje imaju glavu sličnu čovjekovoj, neki takvu nose na ticalima, neki takvim glavama spolno opće, nekima se pri spolnom činu iz te iskrivljene kalote cijede potoci suza. Ekstaza ili samrtni hropac? Na ovih desetak slika naš vid neprekidno izoštrava ne samo likovne podatke nego i – da bi se lakše doživio i spoznao cjelokupan pojam i njegov sadržaj – predbježište, hoće se sveobuhvatna anticipacija.

Tako će biti s tematom *Godovi* kad tanka vlakanca u staničju organizma, tzv. miofibrili, “sanjaju” bivši život, ili s tematom

Svjetlost u kojem na desetak ploha iz različite udaljenosti pada okomita ili sferna svjetlost.

Namjerno neću govoriti o majstorovim tehnikama, ni o bojama, ni o linorezima, ni o akvarelima, ni o akriliku, itd. Govorit ću o onome što ja vidim i što ja doživljam na temelju viđenoga, svjestan da to nitko od vas prisutnih ne mora vidjeti i doživjeti na taj način. Upravo je to draž svake umjetnine: u skladu sa svojim iskustvom svatko će je doživjeti na svoj način. Što samo govori da je doživljaj umjetnine strogo individualiziran čin, kao što je i stvaralački čin strogo individualiziran čin. Fiksijsko i nefiksijsko u prepoznavanju umjetnine idioritmično je, nema spora, samosvojno i daleko od svake moguće idiosinkrazije. I zato, ili u prkos tome, ne treba u likovnom podatku, pa ni u ovim Peterovim slikama, tražiti nekakvo “zrcaljenje” stvarnosti, nego – istini bliže – prepoznati paradoks: način na koji kreativno kuša materijalizirati duhovno. *Zato se usuđujem reći: nema dvojbe da je umjetničko “djelo” svojevrsan realitet, odlika duha da sam sebe stvaralački opisuje.* I zato – neću više o ovom postavu. Nekom će on biti bajkovit, nekom stresan. Nekom će, što se tiče boje/obojenosti, biti odbojan, pa će možda u mislima zatražiti dodatni dekor doživljavanja, netko će možda u statici ponekih slika prepoznati neku bivšu lepršavost ili barem lebdenje. Dakako, bit će to lebdenje vlastite mašte.

A netko će baš u statici prepoznati performans. Na primjer, na nekim od slika u setu kojima umjetnik dočarava prolaps – nepravilan (?) položaj organa zbog podizanja ili spuštanja mišića.

Eto, na kraju ovog mog izlaganja red je da zamolim i samog autora, likovnog meštra Petera Orbena, da nam prozbori koju riječ. I ne mora to ovom zgodom nužno biti riječ o likovnom umijeću, može – o umijeću ljubavi?!”

Okružen svjetinom Peter je stupio nasred dvorane. Polusavijen i kiselo nasmiješen. Znojjan, blijed kao krpa. Sve to malo rupčićem je brisao čelo. Svjetina je to protumačila kao jedan od umjetničkih gafova i počela pljeskati.

“Ja sam... aaaa, ajooj!”, Peter se iznenada uhvatio za trbuh.

Prvo na što sam pomislio bili su – sinoćnji fileki. Konačno, promrmljao sam, i ti si došao na svoje!

“Ajoj, ajoj, ajoj! Dragi uzvanici... ne mogu...ajooj, ajooj!”
U milisekundi nasred dvorane sklupčao se kao puž kad ga pomiluju solju, otkopčao remen, skinuo hlače i gaće, bijela guza publikumu se ukazala kao najnoviji amblem. U nekoliko frapantno brzih poteza iz donjeg dijela tijela dobrano je zasmradio svježe lakirane parkete.

“Ljudi, ljudi, pa on se usro!!!”, iz prikrajka dvorane čuo se vrlo sonoran Mariofilov glas.

Još uvijek u istom položaju – Peter je plakao poput djeteta.

Ema je mondenim šešikom neuspješno pokušavala pokriti najnoviju muževu umjetničku gestu.

Bagun se dvaput prekrizio.

Lili, Marlen i Gita netragom su nestale.

Jakob je, tko zna zašto, u rukama čvrsto držao svoju *Posljednju večeru*.

Fred i Mboa zaprepašteni, sinčić Štef smijao se na sav glas.

Nekoliko mlađahnih dama zadivljeno je zurilo u Justina, on u Mixy.

Bože, pomislio sam, hoćemo li konačno odrasti?

Tajac i tišina. Grobna tišina.

Na opće iznenađenje Mariofil je zapjevao *Leti, frizbi, leti!*

Manji broj svjetine skanjivao se, okretao glave, veći broj tek je tada otpočeo urnebesnim aplauzom.

Drugi dan na račun uvodnog Justinova slova, izložbenog postava te samog umjetnika osvanulo je sijaset pohvala i sve su se uglavnom svodile na to da je prvi put da se *a vista* mogao doživjeti neobičan susret klasike i performansa. Neki od kritičara išli su još dalje, tvrdeći da se zapravo radi o neopermansu koji će još više proširiti granice umjetničkog čina.

A ja, Martin Kehlek, što sam ja tada radio?

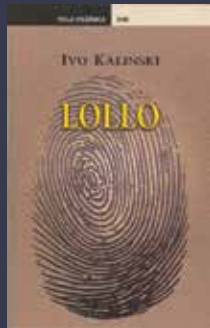
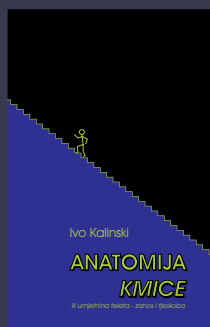
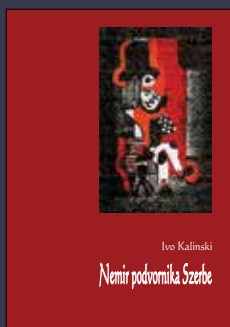
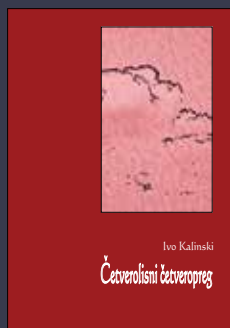
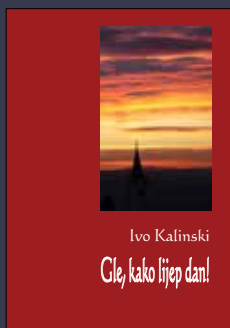
Koliko se sjećam taman sam ispijao burbon, moje omiljeno piće.

Kazalo

Fly i Mrmi. Posmrtna maska.	5
Neka živi Kairos!.....	19
Fred.....	27
Agenda.....	33
Secret	41
Naprimjer, Schönberg!	49
Ormar.....	55
Draškajući miris slobode	65
Mixy	75
Koji je Juda uz Isusa?.....	85
Otkud tako puno vlage u tako malenu srcu?!	91
Sve ću rasprodati, živjet ću u pasjoj kućici zajedno sa psom.....	99
Arabeska	105
Totalno smeten, zapravo izgubljen.....	113
Amalgam	119
Davež.....	129
Je li ono poni?.....	139
Zamislite? Tko bi rekao!.....	149
Bagun, Jakob, Mariofil i Gabrič	159
Intervju	167
Izložba. Performans. Bourbon.....	175

Knjiga je otisnuta uz novčanu potporu
Ministarstva kulture Republike Hrvatske

Neke od objavljenih knjiga
istog autora

Ivan (Ivo) Kalinski

Dosad objavljene knjige: Pha kaj [zbirka poezije, »August Cesarec«, Zagreb 1979.], Valctakt i lajno [zbirka poezije, »Kajkavsko spravišče«, Zagreb 1982.], Poetika i jezik kajkavskih pjesama Dragutina Domjanića [monografija, »Kajkavsko spravišče«, Zagreb 1988.], Anatomija knice ili umjetnina teksta - zanos i tjeskoba [eseji, Mala biblioteka »Dragutin Domjanić«, Sv. Ivan Zelina 2003.], Kristalni aed [zbirka poezije, »Disput«, Zagreb 2005.], Ono drugo more [kratke priče, »Disput«, Zagreb 2006.], Cicirici & Senjali [zbirka poezije - zajedno s Vladimirom Pernićem, »Kajkavsko spravišče«, Zagreb 2007.]. Lollo, [zbirka poezije, DHK, Zagreb 2008.], Kiborg kao emotivni alien [eseji, Pučko otvoreno učilište Sv. Ivan Zelina, Sv. Ivan Zelina 2009.], Nemir podvornika Szerbe [zbirka poezije, Pučko otvoreno učilište Sv. Ivan Zelina, Sv. Ivan Zelina 2009.], Četverolisni četveropreg [zbirka poezije, Pučko otvoreno učilište Sv. Ivan Zelina, Sv. Ivan Zelina 2010.], Gle, kako lijep dan [kratke priče, Pučko otvoreno učilište Sv. Ivan Zelina, Sv. Ivan Zelina 2011.] Knjige objavljene u suautorstvu: Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika [10 svezaka], Zagrebački KAJ [monografija], Rječnik Cerja zagrebečkoga, [Pučko otvoreno učilište Sv. Ivan Zelina, Zagreb, 2012.]

Cijena: 130,00 kn

